



## NAROD, ZAŠČITA IN EVROPA

Ni se še poleg odmev na razne Prešernove proslave in z njim teme, med katere sodi gotovo v prvi vrsti narod s svojo kulturo. Z narodom so tudi tesno povezane narodne pravice, ki se o njih zlasti pri nas vedno veliko razpravljalo in piše, manjšina sama pa jih že dolga desetletja nestrpnost pričakuje.

Pojem naroda se je v glavnem dokončno oblikoval pred dobrim stoletjem. V dobi romantike so namreč tako filozofi in pesniki kot zgodovinarji in tudi politiki veliko prispevali k definiciji tega vedno zapletenega pojma. Evropski narodi so se prav okoli leta 1848 začeli zavedati lastne biti. Veliko so zlasti prispevali takratni nemški misleci, ki so skušali zaokrožiti vse vrednote nekega naroda oz. ljudstva v skupni imenovalec (glej npr. Heglov duh ljudstva - *Volksgeist*). Ne bomo seveda na tem mestu naštevati vseh mnenj in teorij, ki so kasneje postale last svetovne politične filozofije, sociologije ali etnologije. Dejstvo pa je vsekakor, da je narod neka čisto posebna kategorija in se kot taka obravnava.

Znana koroška pesem Njav čez izaro nam lepo prikazuje ljubečo navezanost na domačijo, na domovino. "...kjer so me zibali / mamica moja..." Iz te globoke in obenem mehke pesmi diha vsa ljubezen do slovenskega naroda, ki živi ob Dravi in Zili. Narod s svojimi koreninami ostane ena od velikih vrednot človeka vseh časov. Ob vsem tem ne pojejo le naše pesmi, ampak še danes o tem pričajo tudi filozofi in razumniki sploh. Poglejmo, kako je podoben misel o zibelki človeka in njegove kulture zapisal veliki sodobni Francoz Jacques Maritain: "Narod ima ali je imel zemljo, kar pa ne pomeni, kot za državo, kako ozemeljsko področje oblasti in uprave, ampak zibelko življenja, dela, žalosti, sanj. Narod ima svoj jezik..." In vse to morata posameznik kot družba verno ohraniti pri življenju.

Podobne misli in vrednote bi verjetno morali imeti pred očmi zakonodajalci, ki v rimskem parlamentu razpravljajo (ko ne odlagajo) o naši zaščiti. Zakonski osnutek posl. Masellija ima res čudno pot, lahko bi že skoraj rekli svojo Kalvarijo! Člani ustavne komisije poslanske zbornice, kjer debata o tem sedaj poteka, ne morejo in ne morejo najti skupnega jezika o zadevi. Morali bi se osvoboditi svojih tesnih političnih in strankarskih spon in tako prisluhniti res upravičenim pričakovanjem Slovencev v Italiji za pravično in edino logično zaščito, kot jo narekuje že samo človeško dostojanstvo.

France Prešeren ni vprašal bruseljske petnajsterice dovoljenja za vstop v Evropo. Tako je duhovito pripomnil znani komentator ljubljanske TV. Prešeren je namreč že vedel, da spadamo Slovenci z vso pravico v Evropo in to že od srednjeveških Brižinskih spomenikov dalje. Od takrat smo v duhovnem oziru Slovenci kot kulturni narod s krščanskimi vrednotami enakopraven del starega kontinenta. Zato naj danes krajše ali daljše pričakovanje Slovenije za vstop v politično Evropo nikakor ne razburja. "Tja bomo našli pot", kjer smo Slovenci v resnici že dobrih tisoč let.

ANDREJ BRATUŽ

## KOSOVO / MIROVNA POGAJANJA V GRADU RAMBOUILLET

# EVROPA IN ZDA ZA SPORAZUM

SASA RUDOLF

**D**elegaciji sta si prvič po dveh tednih pogajanj pogledali v oči: ameriška zunanja ministrica Albright, ki je Srbe in kosovske Albance prisilila, da so formalno sedli za skupno mizo, je predlagala enotedensko podaljšanje pogajanj, kontaktna skupina pa je nadaljevanje razgovorov potrdila.

Ponavlja se torej bosanski scenarij, ker Evropa, kljub združitvi okrog skupne denarne enote, še vedno ni zmožna najti skupnega jezika v zunanji politiki, tudi ko gre za probleme stare celine. Evropa ni zmožna drugega kot

odlašanje, zavlacanje, mečkanje. S tem pa prepušča prosto pot Washingtonu in železni ženi, ki predstavlja in uveljavlja ameriško zunanjo politiko po svetu.

Dolga dva tedna so pogovori v gradu Rambouillet potekali ločeno: Christopher Hill in ostali posredniki so romali iz sobe, kjer je bila zbrana srbska delegacija, v dvorano z delegati kosovskih Albancev, se spet vračali in prenašali mnenja. Sprehajanju je naredila konec Madeleine Albright, ki je v soboto zvečer dopotovala v Pariz, se takoj srečala s Kosovarji, nato je srečala srbskemu predsedniku vlade Milanu Milutinoviću

s posegom čet Atlantskega zaveznitva. Milutinović prav gotovo še ni pozabil, kako je energična Albrightova napravila red med obiskom v Vučkovarju: kakih sto srbskih prenapetežev je obmetavalo s kamenjem avtomobil, tedaj pa je zunanja ministrica stopila iz avta, zažugala manifestantom in naročila policistom, da jih razženejo, kar so seveda tudi storili. Milutinoviću ni preostalo drugega, kot da jo uboga in da privoli v prvi skupni sestanek med delegacijama.

"Bila sem, kar se da jasna," je povedala, "prišli smo do razpota: ena pot vodi v tragedijo, kaos in nove poko-

le, druga pot pa kaže možnost racionalne rešitve krize, miru, utrditve demokracije in spoštovanje človeških pravic za vse prebivalce Kosova. Na vas je izbira," je zaključila Albrightova.

Kosovski Albanci so - kot kaže - pripravljeni na kompromis, ki predvideva razorožitev gverilcev in umik jugoslovanke vojske v šestih mesecih. Srbi se še niso izrekli, vendar so verjetno razumeli, da je podpis sporazuma tudi v njihovem interesu, saj bo Kosovo, čeprav bo dobilo široko avtonomijo, ostalo del jugoslovanskega državnega ozemlja.

## NI DOVOLJ POLITIČNE VOLJE

DRAGO LEGIŠA

Italijanski politični krogi so skoraj kot senzacija sprejeli uradno, a nepričakovano napoved ministrskega predsednika D'Aleme, da bo njegova vlada odobrila zakonski osnutek, ki bo korenito spremenil

### PAPEŽ SPET V SLOVENIJI

Iz Vatikana so uradno sporočili, da bo papež Janez Pavel II. v nedeljo, 19. septembra, obiskal Slovenijo. Prišel bo v Maribor, kjer bo proglasil za blaženega škofa Antona Martina Slomška. S tem bo papež drugič v Sloveniji, čeprav bo zdaj njegov obisk trajal le en dan. Mariborska beatifikacija bo vsekakor zgodovinski dogodek za ves slovenski narod. S tem je papež ugodil željam slovenskih škofov, da bo ta velika slovesnost v Sloveniji.

predpise, veljavne za izvolitev poslancev. Senzacija ne povzroča vsebina napovedanih predpisov, temveč že golo dejstvo, da se tega kočljivega vprašanja loteva sama vlada, medtem ko so takšni problemi praviloma predmet zanimanja političnih strank oz. njihovih parlamentarnih skupin. Mnogi so se in se še čudijo pobudi ministrskega predsednika, saj je znano, kako je ustavno sodišče pred kratkim razsodilo, da je referendum, ki zadeva novi volilni red, zakonit in da ga bodo pristojne oblasti morale čimprej razpisati. Glavna točka skorajšnjega referenduma je odprava t. i. volilne kvote, to pomeni, da bodo odslej volivci neposredno izvolili vse poslance in senatorje. Iz igre naj se torej izključijo politične stranke, ki jim je bila doslej priznana pravica, da dejansko odločajo o izvolitvi 30% poslancev. D'Alema sicer ne namerava tega povsem odpraviti, a bi težo strank občutno zmanjšal.

Marsikdo meni, da je nova in nepredvidena poteza Masima D'Aleme v neposredni zvezi s pobudo njegovega predhodnika Romana Prodiya, ki ima izrazito politična znamenja. Prodiyevi *Demokrati za Oljko* skušajo pridobiti za svoje programe široke ljudske množice in se zdi, da so pri tem uspešni. Poleg Prodiya so zelo aktivni bivši znani javni tožilec, senator Di Pietro, in župani nekaterih velikih mest, med njimi sta Rim in Benetke.

Italijo čakajo v naslednjih mesecih pomembne preizkušnje. Konec aprila bo potekel sedemletni mandat predsedniku republike Scalfaru in bo treba še pred koncem mandata izvoliti novega državnega poglavarja. Dne 13. junija bodo evropske volitve, hkrati pa bo potekel mandat mnogim občinskim in pokrajinskim upravam. Naj v tej zvezi opozorimo, da je deželna vlada že sklenila, da bodo občinske in pokrajinske volitve v Furlaniji-Juljski krajini v nedeljo,

13. junija. Volitve bodo v 157 občinah in v videmski ter pordenonski pokrajini. Na Tržaškem bodo volitve v Dolini, na Repentabu in v Zgoniku, na Goriškem pa tudi v Doberdobi, Števerjanu in Sovodnjah.

Velik kamen spotike je volilni referendum, ki naj bi po mnenju nekaterih političnih prvkov lahko potekal 18. aprila. Nekateri temu datumu nasprotujejo, češ da preveč spominja na 18. april leta 1948, ko je bila v Italiji na volitvah poražena Ljudska fronta, to je zavezništvo med komunisti in socialisti. Tedaj je sama krščansko-demokratska stranka (DC) prejela nad 40% glasov in imela absolutno večino v parlamentu.

Ko so D'Alema in njegovi sodelavci napovedali odobritev zakonskega osnutka o novih volilnih predpisih, so gotovo imeli pred očmi stanje v sedanji vladni večini, ki je vsekakor na zelo majavih tleh. Zato se že govori o resni možnosti, da sedanja vlada ne bi trajala do rednega konca sedanjega parlamenta.

STRAN 2

02 Vida Valenčič  
VELIKA ODGOVORNOST ZA ABDALLAHA

Če načela demokracije usklajuješ z gospodarskim razvojem in družbeno kohezijo, pomeni, da prenavljaš temeljne dejavnike zahodne civilizacije in omike.

Ralph Dahrendorf (1929), nemški sociolog

03 Marko Tavčar / intervju  
VIDA ŠTOLFA

04 Danijel Devetak  
SVETOST JE VEDNO AKTUALNA

05 POSLANICA SLOVENSkih ŠKOFOV

06 Majda Artač Sturman  
ROBIDNICE NA NAŠI GMAJNI

06 Andrej Bratuž  
ZBIRKA MOTETOV STANKA JERICIJA

07 Marko Vuk  
OB RAZSTAVI IVANA ROBA

09 Matjaž Rustja  
PREŠERNOV VEČER V REVOLTELLI

10 Marjan Drufovka  
PREŠERNOVA PROSLAVA V ŠTEVERJANU

12 Erika Jazbar  
NOVI PUBLIKACIJI V BENEČIJI

16 Mara Černic  
NA TELEVIZIJSKI NAČIN...



## SVET OKROG NAS

SEJA VODSTVA SSK

DANAŠNJI POLITIČNI  
TRENUTEK

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji izrazilo veliko zaskrbljenost zaradi nerazumljivega odlašanja pri obravnavi zakonskega predloga za zaščito naše manjšine v pristojni poslanski komisiji in zaradi nesoglasij v vladni večini. V kratkem bo v italijanskem političnem življenju vrsta pomembnih

političnih dogodkov, ki bi utegnili zavleči v nedogled razpravo o tem zakonskem predlogu ali jo celo prekiniti. Slovenska skupnost odločno zahteva, naj parlament upošteva popravke, ki jih je bila vložila s pomočjo poslanca Caverija. Pri tem opozarja predvsem na popravek o natančni določitvi teritorija, na katerem naj bi veljal zaščitni zakon. Pri tem se SSK sklicuje na skupni predlog, ki so ga bile leta 1993 izoblikovale vse komponente naše manjšine. Nedorečen in nepopoln zaščitni zakon bi bil gotovo predmet političnih spekulacij. Manjšina pa potrebuje dober zakon, ki naj zviša nivo obstoječe zaščite in naj slovenskemu jeziku prizna dostojanstveni status, ne pa da bi se ta znašel na obrobju.

Deželno tajništvo SSK je obravnavalo tudi vprašanje referenduma o volilnem sistemu. SSK bo prisotopila v *Ordo* za ne, ki se zavzema za ohranitev proporcionalnega sistema, saj ta omogoča politično nastopanje tudi narodnim manjšinam, saj bi sicer te v čistem večinskem sistemu ne mogle priti do izraza. Večinski sistem pa, kot kažejo dosedanje izkušnje, ne jamči stabilnosti. Temeljna zahteva Slovenske skupnosti vsekakor ostaja zajamčeno zastopstvo predstavnikov narodnih manjšin tudi v parlamentu, saj je to ena najvišjih oblik zaščite manjšin in sploh demokracije. Deželno tajništvo tudi obsoja poizkus sedanje deželne vlade, da se ukinejo Gorske skupnosti v naši deželi. Gorske skupnosti je potrebno kvečjemu ovrednotiti in jim poveriti večje pristojnosti. To velja tudi in zlasti za kraško Gorsko skupnost, ki mora po zakonu upravljati kraški park. Na koncu je tajništvo vzelo v pretres vprašanje osnovnošolskih učiteljev, ki morajo odslej imeti vseučiliško diplomu. SSK bo o tem vprašanju v kratkem zavzela natančno stališče.

Začelo se je novo obdobje za mlado državo, ki je nastala šele leta 1921. Jordanija je v vsej svoji zgodovini imela le dva kralja: kralja Abdullaha ter njegovega vnuka Husseina ibn Talala, ki je pred kratkim podlegel bolezni. Novokronani kralj Abdallah nosi na ramenih težko poslanstvo. Oče Hussein je znal v polstoletnem vodenju države, vkleščene v najnevarnejši položaj - med arabskim nacionalizmom (problem, ki je postal "Problem iztekajočega se tisočletja") ter zahtevami Izraela - dokazati veliko diplomatsko spretnost, predvsem pa mirne živce ob še tako hudi krizi. Seveda je bilo tudi veliko napak in spornih potez, med zadnjimi podpora Iraku med vojno v Zali-vu. Od Abdallaha si cel svet pričakuje, da bo nadaljeval trezno, a pogumno očetovo politiko. Bistvenega pomena je, da nadaljuje pot modernizacije države, zlasti pa demokratizacije njenega političnega

VELIKA ODGOVORNOST  
ZA ABDALLAHA

VIDA VALENCIČ

sistema, kar je začrtal kralj Hussein. Jordanija je ena redkih arabskih držav, kjer potekajo svobodne volitve in kjer imajo muslimanski skrajneži svoje predstavnike v parlamentu. Muslimanski fundamentalizem je skrbel tudi Hussein, ki se mu je zoperstavljal predvsem z učinkovitim nastopanjem tajne službe. Abdallah je po formaciji vojak, uživa popolno naklonjenost vojske, vodil pa je tudi posebno protiteroristično enoto v Jordaniji; zato je pričakovati, da bo temu problemu kos.

Večji problem se pa odpira na zunanje politični sceni. Radikalnejše franje izraelske desnice z Yitzhakom Shamirjem na čelu so vedno gledale na Jordanijo kot na košček zemlje, ki bi lahko "rešil" t.i. palestinski problem. Prav v Jordanijo bi lahko gladko iz-

gnali vse Palestince z okupiranega teritorija v Cisjordaniji. Seveda so to le sanje najskrajnejše izraelske desnice, kar pa pomeni, da uživa podporo samega izraelskega zunanjega ministra, spornega Ariela Shirona. Zadeva pa je še toliko bolj zapletena, ker bodo maja meseca v Izraelu volitve; prav novo nasledstvo na čelu Jordanije, ki predstavlja uganko za razvoj dogajanja v prihodnosti, bi lahko bilo razlog za obrat zmernih sil proti desni; rezultat tega bi bila ponovna izvolitev Netanyahuja.

Jordanija je zapletena monarhija. V državi obstajata v bistvu dva naroda: beduinska manjšina, ki šotori v puščavi, ter večina palestinskega izvora. Slednja je bila vselej sporni protagonist v notranji politiki zaradi svoje šibke navezanosti na hašemitsko dinastijo, kateri je pripadal kralj

Hussein in kateri pripada kralj Abdallah. Prav slednji pa bi lahko predstavljal dokončno utrditev vezi s palestinskim delom naroda. Ob sebi ima namreč ženo palestinske krvi. Mladi kralj bo moral predvsem postati to, kar je v dolgih desetletjih vladanja postal njegov oče (in nikakor brez težav, pač pa z velikim prizadevanjem in naporom): kralj vseh prebivalcev Jordanije. Naloga ni lahka: ne gre le za sovrastvo Arafata, za delikaten odnos z Izraelom, tu je še Sirija, ki bi se želela razširiti na jordansko območje. Informacijo o tem hipotetičnem naklepu je razširila izraelska tajna služba, edinole čas pa bo pokazal, če je resnična ali pa ne. Vsekakor je odgovornost velika, pričakovanja celega sveta, predvsem pa arabskih držav, so ogromna.

2

S 1. STRANI

NI DOVOLJ  
POLITIČNE  
VOLJE

Eden opazovalcev italijanskega političnega življenja je pred dnevi nekako hudomušno napisal, da D'Alema dejansko rešuje opozicija, saj se je njen najmočnejši del, to je *Pol svoboščin* odločil za "politično spanje". "Bolj kot politični osebek s svojo specifično identiteto ali vsaj s svojim skupnim imenovalcem se *Pol svoboščin* - je poudaril opazovalec - na zunaj kaže kot kontejner, v katerem so stlačene različnosti in se pomirjajo."

Kot časnik slovenske narodne manjšine v Italiji nas pri vseh notranjepolitičnih zapletljajih predvsem zanima, kako bo v prihodnosti z našimi specifičnimi zadevami. Pri tem prihaja seveda v poštev v prvi vrsti zakonska zaščita naših manjšinskih pravic. Kot smo že pisali, je bila razprava o zakonskem predlogu, ki nas posebej zanima, v pristojni komisiji poslanske zbornice spet odložena. Še nič tudi ne vemo, če so se vrhovi sedanje vladne večine že sestali, da bi skušali uskladiti - tako je bilo rečeno - stališča. Takšna "pesem" se lahko nadaljuje v nedogled, naši problemi pa ostajajo odprti. Posledice takega ravnanja so na dlani: škoda se kopiči in se ne bo sploh mogla poravnati. V zvezi z našo zaščito lahko mirno zapišemo, da pristojna oblast ne kaže dovolj politične volje.

## CLINTON "OPROŠČEN"

Ameriški predsednik Bill Clinton je torej oproščen, saj v senatu republikanci niso zbrali dovolj glasov, da bi ga obsodili zaradi krivega pričanja in zaviranja sodne preiskave proti njemu. Trinajstmesecnemu sodnemu postopku, ki je videl na zatožni klopi ameriškega predsednika zaradi "afere Monica Lewinsky", je tako konec, kot je konec tudi naravnost pretiranemu zanimanju sredstev javnega obveščanja za podrobnosti zadeve.

Sredstva obveščanja so si bila enoglasna v tem, da je veliki zmagovalac sodnega procesa Bill Clinton, ki med sodno preiskavo ni nikdar izgubil zaupanja Američanov, veliki porazenec pa Kenneth Starr, preiskovalni sodnik, ki v teh dneh sam seda na zatožno klop, saj je senat proti njemu uvedel sodno preiskavo, ker naj bi med svojim delom lahkoverno izdajal zaupne podatke časnikarjem in s tem blatil Clintona in posledno hotel vplivati na izid sodne preiskave.

Bill Clinton je že nagovoril Američane, se jim spet opro-

stil za pregrehe in jim obljubil, da bo zadnji dve leti mandata posvetil delu za to, da bodo ZDA še bolj postale deželna blagostanja in edina vodilna država v svetu. Opazovalci menijo, da je oprostilnemu izidu sodnega postopka proti ameriškega predsednika predvsem botrovalo dejstvo, da si ameriški volilci niso dovolili, da bi bil Clinton prvi ameriški predsednik, katerega bi senat obsodil, in bi mo-

ral odstopiti. Zato naj bi volilo njemu v prid tudi deset republikanskih senatorjev. Po eni strani pa ima prav tudi uvodničar časnika *Corriere della Sera* Sergio Romano, ki pravi, da so s tem Američani legitimirali predsednikovo laž - predsednik je namreč lagal pod prisego, da ni imel razmerja z dekletom - in bo zato v ameriški politiki odslej laganje postalo zakonito. Tisti tudi je v prejšnjem stavku nalašč zapisan, ker Romano v nedeljskem uvodniku pravilno ugotavlja, da je uporaba laži za italijanske politike že dolgo

običajna praksa, katere jim nihče ne zameri, kaj šele da bi jih zaradi laži klicali pred sodnike.

Kakorkoli že: ameriška in z njo svetovna javnost si je končno oddahnila. Končno se bomo pred ekrani spet ubadali z resnimi zadevami in ne več z "afero Lewinsky", ki je utrudila vse. V slabi luči pa so se pokazali tudi nekateri kolegi, ki jim ni šlo za resnico, ampak predvsem za spektakel dvomljive vrednosti, leta pa s pravim časnikarstvom nima ničesar skupnega.

JUP

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

VEČJO POZORNOST POSVETITI  
MANJŠINI KOT CELOTI

Dejstvo je, da bi lahko več pozornosti posvetili manjšinski, se pravi naši problematiki. Tistim pogledom, ki vidijo manjšinski prostor v celoti in ne v njenih zgolj posameznih delih. Opazka, da premalokrat gledamo nase kot na celoto, velja v tem trenutku tudi za Slovenijo. Izjemno razveseljivo je, da so v matični domovini v demokraciji dobile enakovreden prostor prav vse politične in izkustvene različnosti. Toda ob uveljavljanju enakovrednosti vseh političnih in izkustvenih različnosti ostaja malo časa in prostora za pogled na Slovenijo v celoti, iz česar izvira večina trenutnih težav mlade države. Vsaka stran, vsaka politična različnost gleda le nase, na svoje ljudi, kot bi na tihem še vedno čakala dan, ko bi drugače mislečega stisnila v kot ali ga celo izrinila iz prostora. Nekaj podobnega velja tudi za nas v manjšini: čas je tudi pri nas podelil enakovrednost vsem političnim različnostim, toda občutek za manjšino v celoti se ni več kot toliko premaknil z mrtve točke.

V svojih javnih razmišljanjih se izčrpno ukvarjamo s problemi sveta, Evrope, Italije, nekdanje Jugoslavije, v smislu celovitosti že nekaj manj s Slovenijo, nemara še nekaj manj s sabo. Kar se še posebej tiče matične države in nas samih, seveda ne štejejo tisti pogledi, ki so enosmerno politično obarvani in brezpogojno zagovarjajo vse, kar počne njihov breg, in dosledno izničujejo vse, kar se dogaja na drugih bregovih. Z drugimi besedami, manjka vpra-

šanj, kot so: kje dandanes v manjšini živimo zares skupno življenje, kje se s svojimi različnostmi polno srečujemo? Kaj se torej z nami skupnega dogaja, zakaj edino tedaj, smo zares manjšina in ne le njen večji ali manjši del? Smo v tej luči in z vsemi svojimi različnostmi celota na primer na kulturnih prireditvah, v cerkvi, v političnih strankah, v šoli, v športu, pri zabavi? Koliko in kdaj smo celota in katere vse so tiste stvari, ki nas otipljivo opredeljujejo kot manjšinsko skupnost, katere so plodne stične točke naših različnih pogledov? Kdaj in kje smo vseh povezujoča manjšinska družba, kaj pravzaprav smo in kam se pomikamo ali želimo pomakniti, kaj vsi skupaj mislimo, česa si vsi skupaj želimo? Imamo v tem smislu svojo zunanjo politiko, torej tisto in takšno skupno usmeritev, ki govori v imenu vseh nas? Če ravnokar opisane zunanje politike nima, je to dobro ali slabo? Kaj in do kolikšne mere smo resnična skupnost ali le razdrobljeni deli, ki se o lastni skupnosti več ne ali še ne sprašujejo? Seštevek med seboj ločenih delov namreč še ni plodna celota. In prav tej lastni celoti ali neceloti bi morali posvetiti več pozornosti, da bi se stanja močneje zavedali, predvsem pa da bi prepoznali, kam plove naša manjšinska barka. Dejstvo je, da naša manjšinska barka plove, vprašanje je le, če plove po naši skupni želji ali pa njeno smer prepuščamo slučajno.

NOVI  
GLASUREDNIŠTVO  
IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18  
TEL 0481 533177  
FAX 0481 536978  
E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3  
TEL 040 365473  
FAX 040 775419  
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ  
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA  
IZDAJATEL: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN  
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5  
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA  
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI  
IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC  
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 70.000,  
INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR  
POŠTNI TERGOČI RAČUN: 10647493  
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

INTERVJU / VIDA ŠTOLFA

# PO SLEDOVIH SREČKA KOSOVELA

MARKO TAVČAR

## Kakšna so bila vaša mlada leta, kje ste študirali?

Študirala sem vsako leto drugje, selili smo se; še pred prvo svetovno vojno je bilo, zadnje leto 1913-14 sem bila v Zadru pri svoji teti, kjer je bil stric policijski ravnatelj. Otrok nista imela in sta zato imela nekaj časa pri sebi mojega pet let mlajšega brata. Leta 1913 je tudi moja mama nagovorila, da me je dala k njim, češ da bom lahko šla v šole in tako napredovala, ker bom znala takoj nemško. Nemščine sem se seveda tudi naučila. Živ spomin imam na čas, ko je bil atentat na Sofijo in Ferdinanda; spominjam se, da je naša pomočnica, stara Hrvatice je bila, Lucija ji je bilo ime, strašno jokala, ker je bil to grozen dogodek; takrat niso bili atentati na dnevnem redu kot danes. Naslednje leto me mama ni več pustila čez morje, ker je že izbruhnila vojna. Leto dni sem zato obiskovala šolo v Sežani, nato pa sem šla v Trst v nemški licej, v drugi razred. Zadnje leto prve svetovne vojne sem zbolela za tifusom; spominjam se, da je bilo ravno za birmo, ki smo jo imeli v Tomaju. Ozdravela sem in po nekaj dneh zbolela za špansko gripo, ki je v tistem času razsajala po vseh vaseh, tako da so cele družine umirale; nato sem dobila še malarijo. Tisto leto zato sploh nisem šla več v šolo. Šele kasneje, ko sem si opomogla, sem odšla k šolskim sestram v Trnovo. Naslednjega leta pa sem šla v Ljubljano na licej.

## V Ljubljani ste spoznali nekoga, ki je danes slaven...

V Ljubljani sem nekega dne srečala Zorko Mesarjevo iz Divače, Obersnel se je pisala; povabila me je, naj grem z njo k nekemu mlademu pesniku, ker da ji bo napisal predavanje o Simonu Gregorčiču: to je namreč imela za domačo nalogo in ona bi jo gotovo slabo naredila. Rekla mi je še: "Le zakaj bi se mučila, ko bo pa on naredil dobro..." In tako sva šli v enonadstropno hišo ob isti strani ceste, kjer je nebotičnik; to je bila Domovina. Spodaj je bila menza za univerzitetne študente, mišlim, da so bili tam v glavnem Primorci, in zgoraj sta stanovala Srečko Kosovel in njegova sestra Anica. Ta je stanovala pri lastnici, ne spominjam se več, kako se je pisala. Lastnica je imela menzo in oddajala tudi stanovanja. Anica je stanovala kar z njo v isti sobi, medtem ko je bil Srečko v večji študentski sobi. Anica je bila vesela, prijazna, rada se je smejala, imela je plave kodraste lase, pristrčna je bila in nas je takoj peljala k Srečku. Mišlila sem, da se bo kaj obotavljal, a je takoj sprejel nalogo in jo tudi naredil. Po tem srečanju sva se večkrat videla na kakšnih razstavah, recimo ob razstavi Vavpotičevih del v Jakopičevem paviljonu. Srečko je včasih kritiziral nekatere slikarje, češ da slikajo samo za denar. To ga je zelo motilo. Sploh je bil zelo kritičen; jaz sem to pri njem občudovala: tak mlad človek, študent, pa da že ima tak kritičen odnos do umetnikov! Meni se je zdelo vse imenitno, ker sem šele prišla s podeželja.

## Vas je bilo tedaj v Ljubljani veliko Primorcev - študentov - s Krasa?

Dosti nas je bilo, cel vagon se nas je peljal domov na počitnice ali pa s počitnic nazaj v Ljubljano. Dokler smo bili na oni, jugoslovanski

V lepo urejenem stanovanju sredi Sežane živi upokojena učiteljica, gospa Vida Štolfa. Že prvi vtis odraža kultivirano okolje. Šopek teloha na mizi napoveduje pomlad, zanimive slike sežanskega slikarja Ivana Varla pa kažejo na prefinjeno pozornost do umetnosti. Gospa Vida Štolfa hrani živ spomin na čase od konca prve svetovne vojne o ljudeh in dogodkih, ki so zaznamovali ta naš prostor.

strani, smo prepevali karkoli, tudi kakšne arije iz oper. Ko pa smo prišli na to stran, v Italijo, smo prepevali slovenske pesmi. Enkrat sem potovala tudi skupaj z Anico in Srečkom. Anica je imela tak odnos do Srečka, ki ga jaz nisem bila vajena: zelo ljubezniv, skrben, naravnost materinski, čeprav so bila med njima le tri leta razlike; neverjetno, kako ljubeznivo sta občevala! To sem prav občudovala.

## Tudi z drugimi sestrami in brati...

Poznala sem vse, tudi starše, ker so bili takrat še živi. Bili so zelo delavni kulturni delavci in so prirajali tudi koncerte. To v času, ko so že bili pri nas Italijani, ki so vsaj na začetku še dovoljevali podobne prireditve. Na teh koncertih in večerih smo prodajali nageljne in zbirali denar, ki je šel za potrebe primorskih študentov. V Zbranem delu Srečka Kosovela lahko berete, kako je tudi Srečka obiskala ena izmed članic kluba Primork, ki je bil takrat ustanovljen v Ljubljani. To je bila moja teta, Guštinova. Obiskala je Srečka, ko je bil bolan, tik preden je šel domov, kjer je umrl leta 1926. Nesla mu je menda denarni prispevek ali nekaj takega, saj to piše v Zbranem delu Srečka Kosovela. Takrat smo namreč veliko zbirali za primorske študente.

Rekli ste, da ste občudovali kritičnost Srečka Kosovela, in to, da je znal zelo samostojno obravnavati umetniške zadeve bodisi v literaturi bodisi v slikarstvu. Kakšen je bil Srečko Kosovel v pogovoru?

Sprva se mi je zdel zelo prijeten, mlad. Še to lahko povem, da smo bili na skupnem potovanju vseh slovenskih srednješolcev iz Slovenije v Beogradu in potem smo šli še naprej v Niš; pluli smo tudi po Donavi, to je bilo romantično... Tam sem spoznala več Srečkovih prijateljev, večinoma so bili entuziasti za umetnost. Ko smo bili na ladji, je eden izmed njih - zdi se mi, da se je pisal Žmavc - deklamiral Oresta. Tudi Tine Debeljak iz Škofje Loke je bil zraven, takrat sem ga spoznala; nanj pa sem pozabila in, potem ko sem bila premeščena v Škofjo Loko, sva se pa ponovno srečala. Zatrtil mi je, da je bil Srečko vame zaljubljen; tega pa sama nisem mogla reči. Midva sva bila pa res prijatelja.

Ste si s Srečkom tudi dopisovali, vzdrževali stike?

Stike že, dopisovala pa si nisva, razen tega da mi je enkrat pisal;



Vida Štolfa s sestrama Srečka Kosovela na izletu na Kozjanah v Brkinih spomladi 1988: na levi Karmela, na desni Tončka.

spomina, kaj vse sva govorila. Vem, da smo predvsem strašno občutili krivico, ki se nam je zgodila, da nismo bili po prvi svetovni vojni priključeni Jugoslaviji.

## Kaj pa Karmela, je vzdrževala stike s Srečkom? Ste jo poznali?

Da, to vem že iz literature, da je Karmela vzdrževala stike s Srečkom. Posebno o umetnosti sta onadva največ govorila.

## Karmela je nekaj časa živela v Ljubljani in učila...

Da, glasbo. Saj je slučajno učila klavir tudi mojo sestro in pokojnega Ramovša. Žena jezikoslovca Ramovša, Primožvega očeta, je bila moja profesorica slovensčine na liceju. Z njo smo se dobro razumeli.

## Vi ste bili v Ljubljani na gimnaziji...

In na liceju, vsako drugo leto. V 4. liceju, potem v 5. gimnaziji, tako imenovani ženski, vedno v tisti stavbi, kjer je danes Mladika. V 5. gimnaziji sem mislila, kdaj bom šele končala. Po 6. liceju pa sem se prepisala na žensko učiteljsko. Toda tam sem delala samo pedagoške predmete, ker sem imela maturo že za sabo.

## Kakšna je bila vaša učiteljska pot po zaključenem učiteljskem?

Najprej sem dobila mesto na Štajerskem, pri Brežicah. Doma še pojma nismo imeli, kje so tiste Artiče. Iskali smo po zemljevidu. Službo sem nastopila po Veliki noči. Najprej sem se morala javiti v Brežicah pri glavarju, tam podpisati prisoje, nato pa s poštarjem, ki mi je nesel kovčke, drugi dan peš v Artiče od postaje malo v breg, ker je vas na griču. Danes je popolnoma drugače, kot je bilo takrat. Takrat je bila tam revna, starinska šola. Tri učiteljice smo bile tam. V eni sobi je bil občinski urad, zraven sem imela pa jaz sobo.

## Po prvi vojni je cela vaša družina šla v Ljubljano?

Šli smo šele leta 1926, ko je moja mama umrla. Zapustila nas je 1. maja 1926, istega leta kot Srečko. Iz Artič sem bila premeščena v Škofjo Loko, pravzaprav v Selce nad Škofjo Loko. Ob tej premestitvi mi je mama rekla: "Tako daleč greš..." To je rekla zato, ker je imela jetiko in je vedela, da bo umrla. Mišlila si je, kako je Škofja Loka daleč, da ne bom mogla priti domov, ko bo umirala...

## V Selcah ste bili trinajst let. Kam vas je potem življenje še zaneslo?

Iz Selc sem bila leta 1939 premeščena v Črnuče, a tam sem bila malo časa. Prišla je vojna. Ravno smo imeli na šoli nadzornika, ko

je bil v Beogradu upor. "Bolje rat nego pakt," so kričali po ulicah. Dobro sem si zapomnila, kako smo bili vsi razburjeni zaradi tega. Potem se je končala šola. Prišli so Nemci; na oni strani Save so zasedli Nemci, na tej strani pa so bili Italijani. Jaz sem delala v šoli v Črnučah, ki so prej pripadale Ježici. Učiteljice smo morale popisovati imovino: ljudje so morali prihajati popisat vse, kar so imeli: živali, konje, posestva. Tako nismo nič učile. Učiteljice smo sklenile, da ne bomo šle nikamor, če nas bodo hoteli poslati, ker bi nas gotovo poslali na Poljsko ali kdo ve kam. Spominjam se, kako sem pozdravila prijateljico, kolegico Rupal, ki je z menoj službovala v Selcah, ko so jo Nemci z možem deportirali v Srbijo. Zvedela sem za to in šla na postajo, na vsakem koncu vagona je bil nemški vojak s puško in bajonetom na puški, s čelado na glavi je grdo gledal. Nismo mogle spregovoriti niti besedice, samo pokimale smo si skozi okno. Drugi dan nisem šla več v Črnuče. Ostala sem v Ljubljani, kjer sem stanovala. Bila sem brezposelna. Nekaj časa sem bila v službi pri Italijanih, v uradu za gospodarska vprašanja - *Ufficio affari economici*. Tu sem ostala do propada Italije. Mussolinija so tedaj zaprli. Imela sem v službi Italijanko, ki je pisala stenogram. Doma je bila iz Trsta in je jokala, ko se je to zgodilo. Jaz pa sem pri tem ironizirala in ji rekla: "Škoda, ko je vendar naredil dosti dobrega za Italijo." Ko so mi po vojni rekli, da se ne bom mogla vrniti v Črnuče, češ da so tamkajšnja učiteljska mesta že dodeljena, sem se šla javit v Sežano, od koder sem bila za krajši čas premeščena v Hrpelje. Takrat sem se vpisala na višjo pedagoško šolo v Ljubljani. "Ob delu bom študirala," sem mislila, pa sem dobila vabilo za redno slušateljico. Res sem šla v Ljubljano in sem doštudirala. Najprej sem potem učila ruščino v Sežani, potem pa so me namestili v upraviteljstvo. V Sežani sem bila dolgo, od leta 1945 pa vse do sedemdesetih let in še kakšno čez.

## Delali ste tudi v knjižnici...

Bila sem v šolski knjižnici. Imela sem samo mladino in lepo je bilo. To sem zelo rada delala, čeprav sem bila sprva v nemogočem prostoru, veža je bila. Rokavice sem morala imeti na rokah, ko je pozimi zeblo; pod nogami sem res imela tisto ubogo pečko, drugače pa je bilo mraz prav povsod, ker takrat šola še ni bila popolnoma dograjena. Tako smo zmrzovali, sem pa rada delala v knjižnici in otroci so takrat imeli zelo radi knjige. Prav "lušni" so bili, lepe spomine imam na to obdobje.

## Še eno misel o mladini; kaj bi rekli mladim, ki danes stopajo na pot učenja?

Naj čim več berejo in naj si skušajo razširiti obzorja. To jim priporočam, ker bodo s tem imeli odprt svet. Naj skušajo priti čim dlje v življenju. Učila sem tudi v večerni šoli, učila sem tudi fantka, ki je s svojo pridnostjo in sposobnostjo tako napredoval, da je postal celo doktor. Bil je iz Gorice. Šolanje res odpira pot v svet. Zadoščenje pa imaš, ko zveš, da so nekateri tvoji učenci tako uspeli v življenju. To je pa res zadoščenje!



# SVETOST JE VEDNO AKTUALNA

DANIJEL DEVETAK

## BIBLIČNA RAZMIŠLJANJA OB BOGOSLUŽNIH BERILIH V LITURGIČNEM LETU A

ZLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,  
NEDELJO ZA NEDELJO

ZVONE ŠTRUBELJ

### 1. POSTNA NEDELJA

Kača pa je rekla ženi: Nikakor ne bosta umrla! V rešnici Bog ve, da bi se vama tisti dan, ko bi jedla z njega, odprle oči in bi postala kakor Bog, poznala bi dobro in hudo. (1 Mojz 3, 4-6)

Adam pa je podoba njega, ki je imel priti. (...) Kajti če je smrt zaradi enega prestopka zakraljevala po enem, bodo tisti, ki prejema obilje milosti in daru pravičnosti, toliko bolj kraljevali v življenju po enem, Jezusu Kristusu. (Rim 5, 14-17)

Tedaj je Duh odvedel Jezusa v puščavo, da bi ga hudič skušal. Ko se je postil štirideset dni in štirideset noči, je postal naposled lačen. In pristopil je skušnjavec in mu rekel: "Če si Božji Sin, reci, naj ti kamni postanejo kruh." On pa je odgovoril: "Človek naj ne živi samo od kruha, ampak od vsake besede, ki prihaja iz Božjih ust." (Matej 4, 1-4)

### POSTNI ČAS: V RAJU ALI V PUŠČAVI, MED ADAMOM IN KRISTUSOM?

Zanimiva je Pavlova misel, da je Adam podoba Kristusa, ki je imel priti. Vzamemo jo za vodilo bibličnega razmišljanja na prvo postno nedeljo.

Adamove in Kristusove skušnjave so si zelo podobne. Tako pri Adamu kot pri Kristusu se začneta s čuti, še posebej z grlom. Adam v rajni ni bil lačen, nasprotno, imel je vsega v izobilju. Sad drevesa, s katerega ni mogel jesti, je bil mikaven za oči, dober za jed in vreden poželenja. Jezus se je v puščavi namerno postil, da bi izkusil lakoto. Hudič ga je skušal s koščkom kruha.

Preidimo sedaj od čutov, (ki so tudi za nas gotov začetek takih ali drugačnih skušnjav), k vsebini skušnjav. Pri Adamu ni šlo le za poželenje "jabolka", sadu prepovedanega drevesa, ampak za spoznanje dobrega in slabega, za željo biti kakor Bog. Do tega spoznanja se je moral prikopati preko prekršitve božje zapovedi. Pri Jezusu je šlo za oblast nad kraljestvi sveta. Hudič mu je pokazal vsa kraljestva sveta in njihovo slavo ter mu rekel: "Vse to ti bom dal, če padeš predme in me moliš." Jezus bi to oblast moral sprejeti iz rok "vladarja tega sveta." Adam je bil skušan z božjim spoznanjem, Jezus pa z zemeljskimi rešitvami, z začasno oblastjo in slavo, ki pa ne bi imela prihodnosti.

Medtem ko je Adam padel, se je Jezus uprl, zato ni imel političnega uspeha. Verska prebuditev, ki jo je oznanjal, je zajela le peščico ljudi, ki so se ob njegovi smrti razbežali kot prestrašeni otroci. Jezusov "zemeljski neuspeh" je bil odgovor, na katerega je človeštvo čakalo od Adamovega padca naprej. Apostol Pavel nam to lepo razloži v drugem berilu (Rim 5, 12-19) prve postne nedelje. Iz njegovega pisanja zlahka uvidimo, da ni šlo le za "jabolko" pri Adamu in za košček kruha pri Jezusu. V igri tudi ni bilo le nezmotljivo spoznanje ali vrtoglava zemeljska oblast in slava. V prvem in drugem primeru je šlo za načrt usmiljenja in dobrote, ki ju je Bog predvidel za človeka. Zaradi Adamove nepokorščine je smrt prišla na vse ljudi. Zaradi Kristusove pokorščine božjim navdihom in božjemu načrtu pa je življenje ponovno prišlo na svet. Prav preko Kristusove smrti, s katero je vzel nase Adamovo nepokorščino, smo ljudje deležni Kristusovega vstajenja. Apostol Pavel govori o veliki milosti, ki je na razpolago vsem, ki so tako kot Kristus pripravljene izvrševati dejanja poslušnosti in slediti božjemu načrtu odrešenja.

Po Adamu in Kristusu je vsakdo izmed nas vaba skušnjav. Obstajajo skušnjave in skušnjavice. Nekatere se zasidrajo bolj na robu našega bitja, druge sežejo globlje in spravljajo v dvom našo osnovno izbiro pred Bogom. Slej ko prej se vsaka skušnjava pojavi na tej ravni. Izbiramo torej med poslušnostjo Bogu, katerega ljubezen je velika, toda včasih tako težko razumljiva, in med ne-poslušnostjo, ki obnavlja Adamov padec in pogloblja razdaljo med nami in Bogom. Po Kristusu pa vemo, da tam, kjer se daljša ta razdalja, kjer se množi greh, se še bolj množita božje usmiljenje in božja milost. Kakšna čudovita božja iznajdba! Noben človeški genij ne bi bil zmožen izumiti tako paradoksalne in obenem tako posrečene formule odrešenja. Ko bomo sklenili postni čas, se bomo z liturgičnim pevcem, ki poje velikonočni sveči, znamenju Kristusovega vstajenja, čudili tudi mi: "O zares, Adamov greh je bil potreben, da je bil izbrisana Kristusova smrt. O srečna krivda, ki je bila vredna imeti takega in tako velikega Odrešenika."

V zadnjem letu priprave na veliki jubilej, ki je posvečen liku Boga Očeta in odpuščanju, Cerkev v naši deželi vneto pogloblja korenine svoje vernosti, da bi krepkejša živela v novi dobi. Tudi zato posvečajo štiri škofije naše dežele veliko prizadevanj raziskovanju življenj in del krajevnih kandidatov za svetništvo. O tem in predvsem o p. Marku iz Aviana, velikem apostolu kesanja v 17. stol., o katerem smo že večkrat pisali, smo se pogovorili z Walterjem Arzaretijem, vodjo odbora za beatifikacijo p. Marka in marljivim raziskovalcem "naših" svetih.

"P. Marka je pisatelj Carlo Sgorlon upravičeno »prekrstil« v Marka Evropskega," je začel naš sogovornik, "saj je bil to človek, ki je živel na naši zemlji, sploh na meji med Zahodom in Vzhodom." Študiral je v Gorici, kjer se je naučil evropskega duha že od mladih nog. Proces za njegovo beatifikacijo se nadaljuje, za kar nosi velike zasluge tudi nadškof Bommarco. Trenutno manjka teološka odobritev čudeža; zdravniki so že potrdili "ozdravitev, ki je zdravniška znanost ne more razložiti". Manjka torej ocena teologov, ki morajo utemeljiti vez med ozdravitvijo in priprošnjo kandidatu. Naj povemo, da gre za čudežno ozdravitev petletnega dečka, do katere je prišlo leta 1941 v Padovi. Tedaj ni bilo mogoče analizirati čudeža, kajti papež še ni razglasil t.i. junaškosti vrlin p. Marka iz Aviana. Po izjavi zdravnikov bo proglašena av-

tentičnost čudeža, tej pa bo sledila beatifikacija. "Trudimo se, da bi do tega prišlo ob 300-letnici njegove smrti, 13. avgusta, v nasprotnem primeru pa vsaj v jubilejnim letu. V Rimu to dobro vedo, toda prošnja za beatifikacijo je na tisoče..."

Medtem so si člani odbora zamislili niz pobud, ki bi v pričakovanju na dogodek pripravljale pot razglasitvi blaženosti. Poleg svečane slovesnosti 13. avgusta v Avianu in dveh zajetnih publikacij načrtujejo tri razstave. Prva, v kapeli baptisterija ob stolnici v Avianu, bo zgodovinsko-dokumentarna značaja in želi zbrati preostale predmete iz življenja p. Marka ter razna znamenja iz njegovega časa. Na drugi bodo razstavljena dela umetnikov, ki bodo želeli v raznih umetniških zvrsteh in tehnikah prosto upodobiti p. Marka. Na tretji razstavi bodo fotografski posnetki evropskih mest, ki jih je obiskal p. Marko, "opisovali" zgodbo in pot tega velikega čudodelnika in pridigarja sožitja. Sredi meseca maja bo v Avianu srečanje kapucinov iz naše dežele, Veneta, Slovenije, Avstrije, Madžarske in Bavarske, koder je p. Marko še najpogosteje razvijal svoje apostolsko delo. To srečanje, ki naj segreje srca sobratov p. Marka, bo potekalo na dan, ko bo 90-letni vicepostulator v procesu za beatifikacijo p. Marka p. Venanzio Renier praznoval 75-letnico svojega redovniškega življenja. Shod se bo končal v Ogleju, saj se je evangelizacija naše zemlje in tudi Dunaja začela prav tam. "Vedno bolj odkrivamo namreč



oglejsko razsežnost svetniškega lika p. Marka, saj je bil v 17. stol. prvi prenovitelj oglejskega duha od Münchna do Budimpešte," je še dodal Arzaretti.

Meseca septembra je predvideno veliko romanje štirih škofij naše dežele na Dunaj, kjer je p. Marko tudi pokopan zraven avstroogrskih cesarjev v Kapucinski cerkvi; ne smemo namreč pozabiti njegove odločilne vloge cesarjevega svetovalca v tedanjem zapletenem evropskem političnem trenutku. Dunaj je ev-

ropsko velemesto, ki ima poseben simboličen pomen za naše kraje, saj je bil prestolnica tako Goriške kot tudi slovenske zemlje. "Pobudo podpira veliko duhovnikov in laikov, ki so razumeli, da ima p. Marko tudi danes pomembno vlogo v naši deželi in še posebno na Goriškem, kjer živi več narodov. Zelo mi je do odnosov s skupnostjo Slovencev, saj je p. Marko združeval ljudi in meje ga pri tem niso ovirale." Znamenit je bil njegov obisk Ljubljane, kjer je septembra 1683 pel svoj *Te Deum* takoj po zmagi nad Turki pred vrati Dunaja.

Na pragu svetega leta setorej spet oglašajo svetniki. Krščansko sporočilo je osredotočeno na zgodovinski osebi Jezusa Kristusa. Ta pa bi ne bila verodostojna, ko je ne bi "objele" osebe, ki govorijo o tem, da je mogoče biti Kristusovi, da je vsakdo izmed nas klican v svetništvo. "Ko preiščujemo like svetniških osebnosti prahu pozabe, nočemo iskati pri njih samo čudežev, kajti svetniki niso »marsovčki«. So ljudje, močno vraščeni v našo deželo, ki so tu živeli v vseh 20 stoletjih krščanske zgodovine," je še lepo povedal Arzaretti. "Gledati na svetnike pomeni imeti pred očmi vzornike. Vsak ima svojo karizmo, posebnost; vsakdo izmed nas naj si potem izbere tistega, ki mu je po njegovi občutljivosti najbližji. Svetost je vedno aktualna." Odbor je sestavil tudi seznam kanoniziranih svetnikov, blaženih, t.i. božjih služabnikov in t.i. častljivih. Od reke Piave pa vse do Istre je res veliko svetniških likov, ki so ljudem, žal, premalo znani. "Gre za ogromno delo. In vendar upamo, da ga bomo, tudi s pomočjo vseh svetih, privedli do konca."

## OB SVEČNICI SE UMAKNEJO JASLICE

### STVARNOST IN LEGENDARNOST OKROG JEZUSOVEGA DETINSTVA (3)

STANKO ŽERJAL

Sveta dežela je imela v Kristusovem času poleg karavanskih poti za pešce in jezdece tudi prevozno cesto od severa proti jugu, verjetno je bilo to celo od Rimljanov zgrajena t.i. konzularna prometnica. Če se je torej sv. Jožef nameraval za stalno preseliti v Betlehem, sta volič in oslič prav lahko stvarnost in ne samo legendarnost. Služila sta mu za prenos ali prevoz obrtniškega orodja. Saj ga je potreboval za preživljanje in ni mogel vnaprej računati na darove Sv. treh kraljev, ko se mu ni moglo niti sanjati o njihovem bodočem obisku. Nikakor ni nemogoče, da je Jezusov rednik to svoje živinsko imetje kanil na jugu Svete dežele prodati, prodati kaj ugodneje kakor na severu. Življenje Sv. družine je treba razumovati - rečeno v sodobnem žargonu - popol-

noma standardno. Če prislunemo skopemu pričevanju međugorske vidkinje Vike Ivankovičeve, je imela Božja Mali v Nazaretu družno s svojim ženinom Jožefom enake vsakdanje probleme z gospodinjstvom in gospodarstvom in s sosedi, kakor se to plete in prepleta v vsaki normalni družini in v vsakem človeškem naselju kjerkoli na svetu. Gospa v Međugorju je namreč pred več leti več mesecev pripovedovala Vicki svoje življenje, da bo ta ob določnem času v bodočnosti smela objaviti v celoti. (Naj se kak pregreti racionalist, to se pravi psevdoracionalist ali farizejski razumar nikar ne prestraši nad mojo odkritosrčnostjo in nad mojim pogumom, da jemljem v razmišljanje tudi t.i. privatna razodetja v razmišljanje in nič več.)

Ponovna rezidenca v Nazaretu ni bila v programu Sve-

te družine, ampak je naključna, iz strahu pred Herodovim sinom Arhelajem. Da so bili Modri v Vzhoda pravzaprav plemenski poglavarji, neke vrste kralji, menijo tudi ugledni bibličisti (raziskovalci Sv. pisma, Biblije). Koliko jih je bilo v resnici? Ne vemo. Vemo le, da so to število definirali šele mnogo stoletij po Kristusu kristjani med zahodnimi Indoevropejci, ker je prav nam število tri nekaj pomembnega (omne trinum perfectum - vse, kar je v troje, je popolno), bolj vzhodni Indoevropejci kot Grki imajo štirico za sveto število, semitski Judje pa število sedem. Vsekakor živi v vseh bibličistih prepričanje, da so imeli ti kralji ali knezi vsaj ugledni modreci s seboj spremljevalce in da je bilo vseh teh romarjev za obilno karavano.

Mimo zgodovinske stvarnosti in poleg legendarnih do-

datkov iz davnine pa pravzaprav vsako leto ob postavljanju jaslinc uprizarjamo pravo, pristno, resnično legendo, ko nekje za novo leto v pripravi za praznik Sv. treh kraljev prislonimo pred štalico in Božje Dete še figure treh kamel in treh bogato okronanih kraljev. To je pa res legendarni element. Saj so dejansko orientalski obiskovalci našli Dete v pravi, pristni, zidani hiši. Medtem ko se nežno in umetniško čuteče duše mladih in starih za vsak Božič trudijo v neštivilnih variantah in z neizčrpno fantazijo prikazovati skrivnost svete noči, nikomur ne pride na um, da bi tja za novo leto v pričakovanju treh kraljev premaknil tudi Sveto družino v spodobno hišo in na rob poljane, na periferijo naselja namestil prihajajoče kamele s kralji in spremstvom in jih za resnični spominski dan Epifanije pomaknil še na "borjač" novega domovanja.

Torej več dinamičnosti v jaslice in namesto legendarnosti več stvarnosti!

KONEC

IZ ODMEVNE POSLANICE SLOVENSkih ŠKOFOV

# LJUBEZEN IN ODPUŠČANJE IMATA V BOGU OČETU SVOJ IZVIR IN SVOJ PRISTAN

Minulo nedeljo so po cerkvah v Sloveniji pri maši prebrali drugi del pastirskega pisma, ki so ga na slovenske vernike naslovili vsi slovenski škofje. Gre za razmišljanje o veri in življenju v Sloveniji, o tem, kam naj gre slovenska Cerkev in o čem naj razmišlja vernik v času posta. Nagovor si je vredno pobliže ogledati, saj nekatere stvari veljajo tudi za nas. Misli slovenskih škofov so naletele na velik odmev v sredstvih javnega obveščanja v Sloveniji. Objavljamo jih skoraj v celoti.

Dragi bratje in sestre!

Preteklo nedeljo smo vam spregovorili o naši veri v nebeskega Očeta. Na podlagi prvega dela molitve očenaš smo videli, kako naj vera v Boga Očeta vpliva na naše življenje. Danes se bomo nekoliko ustavili pri drugem delu Gospodove molitve, da bi spoznali, kaj vse nam mora pomeniti.

Zelo nam je blizu prošnja: "Daj nam danes naš vsakdanji kruh." Pri tem morda mislimo le na tvarne dobrine, ki jih potrebujemo za življenje. Pozabljamo pa, da "te očenaševe prošnje ni mogoče ločevati od prilik o ubogem Lazarju in o poslednji sodbi". Kdor molji to prošnjo v resnici, se bo nujno zavedal, da Bog Oče želi tudi po njem deliti materialne in duhovne dobrine. Toliko bolj, če je mnogo ljudi ostalo brez dela zaradi krivičnega lastninjenja in korupcije.

Cerkev se je vedno zavedala, da je dobrodelnost poleg oznanjevanja in bogoslužja njena bistvena naloga. V pripravi na vseslovensko sinodo



bomo veliko pozornosti namenili prav služnji ubogim. Premagati moramo miselnost, ki nam jo je vsilil pretekli režim, čes da versko življenje lahko poteka le v cerkvah in zakristijah in da ni povezano z odgovornostjo v družbenem življenju. V resnici ni dovolj, da kristjan zgolj pozna krščanski nauk in se udeležuje bogoslužja. Poklican je, da svojo vero tudi udejanji. To pa odseva najprej v njegovi odprtosti za stisko v okolici.

Škofje zelo želimo, da bi v pripravi na veliki jubilej 2000 vsaka župnija ustanovila Karitas. V bližnji prihodnosti bo tudi vedno več ostarelih potrebovalo ljubečo in pozorno oskrbo, ki jo lahko dajo le manjši domovi za ostarele, zgrajeni v njihovem življenjskem okolju. Tudi to je eno od znamenj časa, ki izziva našo dobrodelnost (...).

Mladi in starejši! Če je le mogoče, velikodušno darujte vsak teden vsaj nekaj ur prostovoljnega dela svojim bližnjim, zlasti prizadetim, ubogim in osamljenim. Bodite odprti tudi za duhovno dobrodelnost. Potrebujejo vas zasvojenici, otroci iz razbitih družin, zakonci, katerih zakoni se krhajo, mladi brez prave vzgoje, ljudje brez življenjskega smisla, ki se umikajo v črnogledno brezbržnost. Tega duhovnega uboštva je v naši družbi vedno več.

Škofje se po pravici bojimo, da prenovljena šolska zakonodaja, ki je bila sicer nujno potrebna, ne bo dovolj omogočila vzgoje za vrednote, ki mlade ljudi oblikujejo v svobodne, odgovorne, poštene in zrele osebnosti. Bojimo se tudi, da bo tako prenovljena šola otroke in mlade razdelila na večvredne in manjvredne in se bo zaradi tega še več mladih znašlo na robu družbe. Posebno skrb pa nam upravičeno vzbuja uvedba predmeta "o verstvih in etiki", kot je zamišljena po sedanjem predlogu. Nobenega jamstva namreč nimamo, da se bodo mladi seznanili s krščansko vero, njenimi moralnimi vrednotami in katoliško Cerkvijo tako, kakor jih doživljamo mi, ki iz tega živimo. Kajti samo v Cerkvi živi pristni spomin na Jezusa Kristusa in se ohranja njegova nezkrivljena beseda. Dobro vam je znan pesnikov rek: "Le čevlje sodi naj kopitar." Nikakor ni torej preveč, če zahtevamo, da se mladi rod prvenstveno seznanijo z vernostjo svojega okolja, ki je krščanstvo, in da ga mladim posredujejo teološko in pedagoško strokovno usposobljeni učitelji, ki jih predlaga Cerkev in imajo do krščanstva pozitiven odnos. Tako je to urejeno tudi v večini evropskih držav.

Zahvaljujemo se vsem tistim učiteljem in vzgojiteljem, ki kljub neugodnim razmeram mlade ne le izobražujete, ampak jih s svojim zgledom in besedo tudi vzgajate v odgovorne, poštene in nesebične ljudi. Tudi po vas nebeski Oče deli duhovni kruh mladim, ki ga najbolj potrebujejo.

Ustaviti se želimo še pri eni prošnji iz očenaša, ki čudovi-

to razkriva Očetovo usmiljenje in ljubezen: "Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom." V tej prošnji se vračamo k Očetu kakor izgubljeni otroci in mu priznavamo svojo bedo. Toda v prošnji je tudi beseda "kakor". Očetovemu odpuščanju se lahko odpremo le, če iz srca odpuščamo bratom in sestram. "Ni v naši moči, da ne bi več čutili žalitve in bi nanjo pozabili; toda srce, ki se preda Svetemu Duhu, rano preobrazí v sočutje in očisti spomin s tem, da žalitev preoblikuje v prošnjo."

Jezus v današnjem evangeliju zelo poudarja pomen sprave za našo molitev, bogoslužje in celo za naše zveličanje. "Če torej prineseš svoj dar k oltarju in se tam spomniš, da ima tvoj brat kaj proti tebi, pusti dar pred oltarjem, pojdi in se najprej spravi z bratom, potem pa pridi in daruj svoj dar."

Moč ljubezni se nikjer ne pokaže tako izrazito kakor prav v odpuščanju in spravi. Leto Boga Očeta, Boga ljubezni in odpuščanja, nas spodbuja k odpuščanju in delu za spravo.

Prizadevanje za spravo je še posebej potrebno v našem narodu, saj še vedno niso zaceljene rane preteklosti. Škofje smo že večkrat po drugi svetovni vojni prosili odpuščanja za krivice, ki so jih med vojno povzročili člani katoliške Cerkve, medtem ko mnogi politiki o spravi samo govorijo. Zato tudi naš Državni zbor ni zmogel sprejeti nujno potrebnega pravnega dokumenta. Kaj šele, da bi se uradna oblast opravičila Cerkví in kristjanom za vse hudo, kar jim je povzročila v povojnih letih, ko so Cerkev obravnavali kot najbolj nevarnega notranjega sovražnika. Posledice takšnega ravnanja nosimo še danes. Žal še vedno niso popravljene kršitve najbolj temeljnih človeških in civilizacijskih pravic.

Leto Boga Očeta je tudi "primeren okvir za ponovno odkritje in zavzeto obhajanje zakramenta sprave v njegovem najglobljem pomenu." Kristus nas v Očetovem imenu stalno kliče k spreobrnjenju. Sveti krst je glavni zakrament prave in temeljne spreobrnjenja. Toda Cerkev "je hkrati sveta in vedno potrebna očiščenja ter nikoli ne preneha s pokoro in prenavljanjem". Zato nam je Kristus daroval zakrament pokore, da lahko v nas ozdravlja ranjeno krstno milost (...).

Na koncu Gospodove molitve prosimo nebeskega Očeta: "Ne vpelji nas v skušnjavo, temveč reši nas hudega." Prosimo ga, da bi bili osvobojeni vsakega sedanjega, preteklega in prihodnjega zla. "V tej zadnji prošnji Cerkev nosi pred Očeta vso stisko sveta."

Škofje in duhovniki za vas vsak dan molimo. Tudi vas prosimo, bratje in sestre, da radi molite za nas. Bodimo vsi povezani v molitvi, da se bomo lahko z zaupanjem in pogumom lotili nalog, ki so pred nami v tretjem tisočletju. Izročamo vas v Marijino varstvo in na vse kličemo Božji blagoslov.

Ustaviti se želimo še pri eni prošnji iz očenaša, ki čudovi-

SVETNIK TEDNA

17. FEBRUARJA

SILVESTER ČUK

## SEDMERI SVETI USTANOVITELJI

"Po Mariji k Jezusu!" S tem kratkim geslom bi lahko povzeli bistvo prizadevanja za evangeljsko življenje današnjih godovnikov, ki se jih spominjamo po imenoma "sedmeri sveti ustanovitelji". Bili so pobožni in premožni meščani Firenc, ki so živeli v viharnem 13. stoletju, ko je po mnogih italijanskih mestih divjal boj med papežem in cesarjem; med gvelfi - pristaši papeža, in gibelini - privrženci cesarja Friderika II., ki si je hotel podrediti Italijo in omejiti papeževo svetno vlado. Ta divji vrtinec je zajel tudi Firence in v tej stiski se je več pobožnih meščanov združilo v posebno bratovščino v čast Materi Božji. Marija naj bi po njihovih gorečih molitvah posredovala pri svojem Sinu, da bi se usmilil ubogega, trpečega in hudo preizkušane ljudstva.

V tej bratovščini se je posebej uveljavila družba Sedmerih svetih ustanoviteljev. Čeprav so znana njihova osebna imena, jih ponavadi častimo pod tem skupnim imenom in pod tem imenom jih je papež Leon XIII. leta 1887 razglasil za svetnike. Bili so trgovci in so imeli dobre poslovne zveze z velikimi trgi na Vzhodu in Zahodu.

Na svojih potovanjih so na lastne oči videli, kako pogubne so posledice vojne predusem za moralno in versko življenje. Spoznali so, da se stiskam časa ni mogoče uspešno upirati le z molitvijo, treba je ustanavljati tudi verska združenja. V teh naj bi se zbirali ljudje enakega mišljenja, se pogumno in odločno upirali vsem skrajnejšem in oznanjevalcem krivih nauk. V družbi ustanoviteljev so se člani med seboj imenovali "bratje". Sredi sveta so hoteli živeti spokorno in v uboštvi. V svojih pravilih so poudarjali ljubezen do Boga, iskreno medsebojno ljubezen, ljubezen do bližnjega, krepitev duha z zatajevanjem, premišljevanjem in obilno molitvijo.

Po vsej verjetnosti se je bratovščina spremenila v pravo redovno družbo že leta 1233. Tedaj so ti sedmeri možje razdelili svoje premoženje revežem, se poslovili od svojih domačih in se umaknili v samoto na pristavo pred mestnimi vrati. Bližina mesta jih je motila, zato so se okoli leta 1241 preselili na Monte Senario, kjer so prebivali v votlinah, se hranili s kruhom, zelenjavo in sadjem. Tam jih je obiskal dominikanec Peter iz Verone in verjetno jim je on dal pobudo, naj se imenujejo Družba presvete Device Marije ali Marijini služabniki - serviti. Red je dokončno potrdil papež Inocenc IV. leta 1251. Takrat so živeli spet na pristavi pri Firencab.

Središče njihovega skupnega življenja so bile maša, molitev v koru, duhovno branje in dela usmiljenja v službi revnih. S češčenjem in posnemanjem Kristusa so povezovali češčenje in posnemanje njegove matere Marije, ki so jo imenovali svojo zavetnico in posrednico. Sleherno skupno opravilo so začeli z zdravomarijo ali z molitvijo Pozdravljena, Kraljica. Prvi in poslednji cilj njihove pobožnosti je seveda ostal Kristus sam. Marija je bila samo vodnica h Kristusu, ki je bil servitom središče življenja. Njihov zgled odpovedi je bil za njihove someščane, zlasti za premožne, živo pričevanje za veljavnost in učinkovitost evangelija, kajti serviti so se trudili, da bi čim dosledneje živeli po njem.

OB PONEDELJKIH IN PETKIH

## TUDI LETOS POSTNI GOVORI PO RADIU TRST A

Postni govori po Radiu Trst A bodo tudi letos vsak ponedeljek in petek ob 18.45. V glavnem jih je pripravila gospa Mira Dobravec, avtorica lanskih Baragovih šmarnic in urednica Mavrice, lepe in pisane revije za otroke, ki jo izdaja založba Družina. Uvodni in zaključni nagovor bosta imela bivši ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar in sedanji ljubljanski nadškof dr. Franc Rode. Ta izbrana postna razmišljanja nam bodo odkrivala veličino našega velikega misijonarja in škofa Friderika Barage, za katerega upamo, da ga bo Cerkev proglasila za blaženega.

Govori bodo zelo zanimivi in, če jih bomo poslušali,

tudi zelo koristni vsem nam. Priporočamo jih še posebej bolnikom in osamljenim. Tem posemeznim govorom pa bomo redno objavljali tudi v tem našem tedniku.

Prvi postni govor bo v petek, 19. februarja, ob 18.45. Govoril bo bivši ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar na temo Friderik Baraga, pre malo poznan svetniški kandidat. Naslednji govor bo v ponedeljek, 22. februarja, ob isti uri, na temo Pomen domače vzgoje in vzornikov za obiskovanje mladega Baraga. Tretji govor pa bo v petek, 26. februarja, na temo Baraga je govoril o božji ljubezni kljub neprijaznim časom.

IZ MISIJONOV

## POMOČ IZ DOMOVINE

Sestra Zora Škerlj iz Vrhpolj, misijonarka v Botswani, piše: "Leto je hitro minilo. Veliko veselje za nas uršulinke v Botswani je imeti v naši sredi dveh indonezijski sestri uršulinki, ki sta se nam pridružili v tem letu. Maja meseca se je naša skupnost spet povečala s prihodom s. Fani Znidaršič. Zame je bil njen obisk še posebna dobrota, ker sva se mogli pogovarjati v slovenskem jeziku. Tudi julij je bil zame poseben dogodek. Skupaj s še eno uršulinko sva se udeležili konference Cerkev o uboštvi v Južni Afriki. Prvič v zgodovini te dežele so se različne Cerkev razgovarjale z državnimi zastopniki o problemu uboštva v državi razvoja in obilja. Soglasno so se strinjali, da je "moralna" dolžnost za Cerkev stati ob strani in delati za pravičnost vseh. V avgustu nov dogodek: ogromen zabojnik oblek iz vrhpoljske župnije, posebno so dobrodošle obleke za mlade ljudi iz plemena San. Tudi tako se

gradijo mostovi, ki nam pomagajo v rasti v res božje ljudstvo. Dobili smo tudi novo škofijo. Končno imamo v državi dve škofiji. Botswana šteje nad 700.000 prebivalcev, od teh je okrog 10.000 katoličanov. Novi glas vedno brem z velikim zanimanjem. Bog povrni."

## VOŠČILO IZ KALKUTE

Iz Indije se je nedavno oglasil tudi naš misijonar Jože Cukale. Takole nam piše: "Prepozno sem se vrnil s potovanja po Sloveniji in Hrvaški, da bi pravočasno voščil novoletni blagoslov Novemu glasju. Prosim odpuščanja za zamudo in sprejmite mojo prisrčno zahvalo za vse bogastvo, ki mi ga je redno prinašala vaša pošiljka.

V molitvi za blagoslov in da bi vsi srečno pristali v jubilejnem letu 2000, ostajam hvaležen."

5

ČETRTEK  
18. FEBRUARJA  
1999



O JEZIKOVNI MALOMARNOSTI, POŠTENI KRITIKI IN JEZIKOVNI ZAVESTI

# ROBIDNICE NA NAŠI GMAJNI

MAJDA ARTAČ STURMAN

V svojem razmišljanju o kulturi kvallitete sem že nanizala nekaj opažanj v zvezi s kulturnim življenjem v zamejstvu. Ker se mnogi, ki se kakorkoli trudijo na kulturnem področju, ne prepoznajo v temnikasti ali celo sivkasti podobi naše kulturne stvarnosti, bi rada dodala nekaj misli.

Mreža kulturnega delovanja je pri nas kar dobro razpredena. Res je, da si vaška društva in številne prosvetne organizacije prizadevajo pritegniti in krog svojega delovanja čim več ljudi s pisano ponudbo prireditev in dejavnosti. Res je, da pri nas premoremo pestro pevsko dejavnost in da nekateri zbori dosegajo visok nivo. Res je tudi, da imamo svoje gledališče, ki skuša s svojim repertoarjem zadovoljiti čim širši krog gledalcev, od najmlajših, dijakov, srednje generacije pa do upokojencev. Res je, da se je v zadnjih letih razbohotila amaterska gledališka dejavnost, o čemer pričča tudi mavhinjski poletni festival.

Res je, da trenutno v Trstu poteka tečaj dikcije in retorike. Res je, da pri nas izhajajo dnevnik, tedniki, revije

in glasila in da si množični mediji skušajo utreti pot med gledalce in poslušalce. Res je, da naši pisci in pisatelji pišejo in izdajajo knjige, romane, pesniške zbirke, da si mnogi preko odličnih ali dobrih prevodov utirajo pot v italijanski, nemški in francoski kulturni prostor. Res je, da se prirejajo razstave amaterjev in že uveljavljenih slikarjev, ki so odmevne in bogato obiskane.

Razveseljivo je, da prek teh in mnogih drugih prireditev in pobud našo kulturo spoznavajo tudi Italijani in ljudje, ki se skušajo dokopati do zavesti svojih slovenskih korenin, a ne obvladajo slovenskega jezika. Razveseljivo je tudi naraščajoče zanimanje za tečaj slovenščine, ki jih je vedno več.

Toda kljub vsemu ne morem mimo ugotovitve, da je odnos do jezika med mnogimi Slovenci čedalje malomarnost in da se v ocenjevanju nastopov, predstav in pobud člankarjem prevečkrat zapiše pridevnik izjemen. Ob tem se postavlja tudi vprašanje, ali so prireditve na dostojnem kulturnem nivoju in ali ne gre bolj za čitalniško proslavljanje obletnic. Tudi niso vse knjige, ki so izšle v zad-

njih letih pri nas, enako dobre in umetniško pomembne. Enako velja za vsa ostala področja duhovnega ustvarjanja in kulturnega delovanja.

Duhovito priostreno je našo stvarnost ujel v štirivrstičnico pesnik Miroslav Košuta (zbirka Robidnice in maline, Trst 1983): "V zamejstvu so za vse ad hoc merila, da mrgoli uspehov, špic in nad. Celu v sadjarstvu nam je sreča mila, saj že robidnica je zlahaten sad."

Malokdaj se oglasi drugačen glas, ki objektivno (brez pridevnikov enkrat in izjemen) ocenjuje nastop ali pravkar izdano knjigo. Vendar je že Fran Levstik s svojim: "Bog živi kritiko!" preprosto povedal, da brez kritike ni napredovanja. Nedvomno je odkrita in poštena kritika pri nas zelo potrebna.

Prav tako bi morali posvečati večjo pozornost jeziku in govornim navadam sploh. Med mladimi je poznavanje slovenščine skromnejše kot pred leti kljub naporom predmetnih učiteljev in profesorjev. Ali naša slovenska javnost dovolj pozorno goji znanje jezika? Mislim, da bi že lahko nehali iskati alibije v vplivu italijanske televizije, okolja, prijateljev in

znancev. Tu gre za jezikovno zavest, ki je ali je ni, ki jo skušamo dosledno oblikovati, gojiti in utrjevati ali ne.

V tem prepričanju me potrjujejo dejstva. Mladi študentje, ki iz Argentine in zdomstva prihajajo na obisk in izpopolnjevanje v Slovenijo, govorijo lepše kot naši mladostniki. Gospe (iz Kalabrije, Furlanije, Lazia in od drugod), poročene s Slovenci, v pogovoru s tistimi (morda redkimi?) Slovenci, ki z njimi govorijo slovensko, dokazujejo, da se je mogoče slovenščine tudi dobro naučiti. Moja mlada znanka, sicer Rusinja iz Moskve, govori čisto in prikupno slovenščino in se čudi jezikovni malomarnosti premnogih predmejev. Saj Slovenija ni tako daleč, da bi ne mogli gojiti pravilne knjižne slovenščine v stiku s slovensko stvarnostjo in solidno obvladati več jezikovnih zvrsti.

Zapis sklepam v prepričanju, da bi o kulturi in jeziku (kot tudi o pomankanju kulturne in jezikovne občutljivosti) kazalo v večji meri razmišljati, govoriti in pisati. Kultura kvalitete naj diha in utripa z nami ne samo ob slovenskem kulturnem prazniku, marveč skozi vse leto.

## BODIMO PREŠERNI!

"Ne bodimo kar naprej preveč pametni. Bodimo nocoj otroci, da bomo jutri zaradi tega morda znali biti modri. Bodimo prešerni." (Meta Hočevar)

Razlika med modrostjo in neumnostjo je zelo majhna. Ne gre za količino znanja. Tudi neumni vedo veliko in velikokrat celo več od modrih. Bedaki so le prepričani, da vse vedo. Modri pa se zavedajo, da nikoli ne bodo dovolj vedeli. To je bila Sokratova modrost, ki ga je naredila za najbolj modrega med vsemi Grki: "Vem le, da ničesar ne vem."

V nedeljo, 7. t.m., sem se obotavljal, ali bi se odpravil na Prešernovo proslavo v Ljubljano. Ni se mi dalo iti med kulturnike, ki se počutijo tako pomembne, da jih bo razneslo od pomembnosti. Ni se mi ljubilo znova prenašati nabuhlost vase zagledane t.i. "kulture", ki se dela vedno in povsod pametno. In potem je prišlo kot strela z jasnega: govor Mete Hočevar. "Kar naprej se preštevamo v upanju, da nas je mogoče le malo več... Premajhni smo, da bi naselili nekaj ulic kakšnega svetovnega velimesta... Naš prostor je majhen prostor, kjer kar naprej srečujemo sami sebe. Naša država iz primerne razdalje izgleda kot kakšna vas na meji. To samo po sebi še ni nič narobe, ne, je celo zelo simpatično, prijetno in izjemno... Vprašljivo postane tisti trenutek, ko iz svoje majhnosti napravimo nacionalni problem, ko vsi rinem v isti hlev... Tu si potem ustvarimo toplo, a zatohlo vzdušje, kjer zmanjkuje kisika, kjer se nenehno ukvarjamo sami s seboj... in se med seboj na smrt sovražimo. In v tem sovraštvu uživamo. Potem se zapijamo in obešamo... Tistega, ki v tem ne vidi največjega problema narodovega obstoja, proglasimo za odpadnika. In krog je zaprt. Raje kot čestitke si pošiljamo sožalja. Najraje se srečujemo na pogrebi, zadušnicah in na obletnicah smrti. Taki smo."

Kaj je bilo, po mojem mnenju, tako krasnega v tem govoru, ki mu je sledil izredno navdušen aplavz prisotnih? Dejstvo, da je šlo za preprosto, otroško iskreno izjavo, da je kralj brez oblaci. Nehajmo se igrati neko kulturo iz naše revščine in nehajmo v naši kulturi neprestano videvati le revščino! Bodimo prešerni, bodimo vedri! Odkrijmo v sebi bogastvo! Odkrijmo dejstvo, da slovenska kultura ni revna, razen če jo sami naredimo za revno. Bolj ko ponavljamo, da je naša kultura revna, bolj revna tudi bo. Če pa se delamo, da imamo najbolj bogato kulturo na svetu, je nikoli ne bomo imeli, ker ne bomo več dovolili, da bi kdo karkoli novega vnašal v to našo "kulturo".

Govor Mete Hočevar je deloval terapevtsko. Prenekateremu kulturniku je svečano podelil klofuto in prisotni so temu še navdušeno ploskali. Drža, ki jo je govornica tako krasno obsodila, je sestavljena iz dveh elementov: iz ošabnosti - "Kar sem naredil, je nekaj veličastnega" - in sramovanja: "Sram me je, da sem predstavnik tako majhnega naroda, ki ima tako majhno kulturo in državo..." Govornica pa je odkrila, da je imeti tako majhno državo nekaj privilegirane in enkratnega. Država in narod pa potrebujeta umetnost. Za umetnost sta potrebni dve drugačni drži: skromnost - "Ničesar še ne vem" - in ponos - "Ponosen pa sem na to, kar imam." In dejstvo, da je šlo za terapevtski govor, se je pokazalo že naslednjega dne, ko je v večernem dnevniku Jože Hudeček imel lep govor o Prešernu in Evropi. Slovenija toliko prosi, da bi jo sprejeli v Evropo, se priljuje Natu, Bruslju in kdove še komu, kot če bi bili Slovenci najmanjši narod na svetu. Prešernu pa se ni bilo treba. Še na misel mu ni padlo, da bi si mislil, da je nekje zunaj Evrope. Bodimo torej prešerni!

PETER SZABO

TRINAJST ZANIMIVIH SKLADB

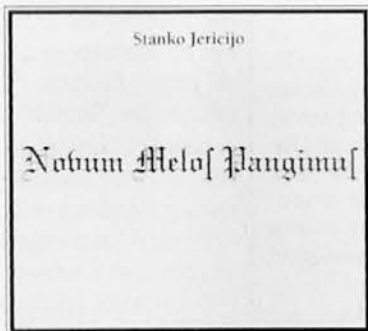
## ZBIRKA MOTETOV STANKA JERICIJA

ANDREJ BRATUŽ

V kulturnem življenju se vedno veselimo novih ustvarjalnih dosežkov, pa naj gre za literarna, glasbena ali likovna dela. In to posebno, če gre za naše ustvarjalce, ki tako ali drugače prispevajo k obogatitvi širšega kulturnega prostora. Prav v ta okvir se uvršča nova glasbena publikacija v Gorici. To je zborovska zbirka prof. Stanka Jericija *Novum melos pangimus* (Pojmo nove melodije), ki jo je izdal in založil pod okriljem goriške pokrajinske uprave zbor S. Ignazio, ki ga sam Stanko Jericijo vodi. Zbirka obsega skupno trinajst latinskih motetov.

Kaj pa je pravzaprav motet? To je zborovska skladba nabožne vsebine, navadno v latinskem jeziku; uporablja znana liturgična ali vsekakor sakralna besedila. Motet je doživel svojo zlato dobo in glasbeni višek v vokalno polifonijo v renesansi. Palestrina, Lassus, še prej Josquin des Prés in Johannes Ockeghem - to so le glavna blesteča imena skladateljev tega za petje res velikega obdobja. Ta vokalna zvrst je nato še imela velik zagon v delu J.S. Bacha in kasneje v romantiki F. Mendelssohna. Motet je še živel tudi kasneje in živi vse do današnjih dni, saj se mu z ljubeznijo posvečajo tudi sodobni skladatelji.

Jericijo je v tej zbirki predložil vrsto motetov, med temi naj omenimo le nekaj izmed njih, kot so npr. božična *O magnum mysterium in Puer natus*, nato *Expectans expectavi, O salutaris hostia, Tota pulchra, O sacrum convivium* in drugi. Že naslovi sami lahko nekaj povedo o vsebini skladb. Na splošno gre oblikovno za dela, namenjena mešanim, ženskim in moškimi zborom. Skladbe so "a cappella". O izrazu, obliki in vsebini in s tem slogu Jericijeve glasbe smo na straneh našega lista večkrat že pisali, zato bi se tu ne ponavljali. Moteti na vsak način kažejo skladateljev dognan pristop in smiselno gradnjo glasbenih fraz v duhu in zahtevah polifonega sloga.



Mislim, da bodo skladbe našle pot do primernih in tehtnih izvajalcev.

Slovenski skladatelji so vedno pisali latinske motete. Morda je to danes manj znano, vendar to lahko zlasti (seveda po Gallusu) velja za vse velike cerkvene glasbenike, od Foersterja in Sattnerja do Premrla in Tomca; prav tako tudi za naše primorske skladatelje polpretekle dobe (Vinko Vodopivec, Lojze Bratuž, Emil Komel idr.). Seveda pa so ti avtorji pisali motete bolj v takrat prevladujočem slogu, t.j. harmonske in daleč od polifonije pa tudi primerne za splošno izvedbo in nekako v skladu s slovenskim nabožnim melosom.

Pričujoča zbirka pomeni vsekakor lep in bogat doprinos v naši sodobni glasbeni ustvarjalnosti. Zbori (vsaj nekateri) imajo lepo možnost izbire tudi sodobne vokalne polifonije in tako razširiti in obogatiti svoj repertoar.

"Najtežja stvar v glasbi je napisati večtaktno melodijo, ki zadošča sama sebi." - tako je zapisal sodobni francoski komponist Darius Milhaud. Tudi če pri teh Jericijevih skladbah ne gre toliko za klasično melodijo kot za določene teme in njih nadaljnji polifonski razvoj, bi Milhaudove besede lahko prav tako veljale. In to zanj in na splošno za sodobne glasbene ustvarjalce. Pri vsem tam tako umetnik kot oni, ki glasbo sprejema, spozna, da se vse to izplača.

KONCERT GLASBENE MATICE / DUO LUKAN-OZBIČ

## DUNAJSKO-TRŽAŠKI VEČER KOMORNE GLASBE

ROSSANA PALIAGA

Glasbena matica - šola M. Kogoj - je priredila v obliki povezave med Trstom in Dunajem četrti koncert sezone, s katero slavi letos svojo 90-letnico. V torek, 9. t.m., je v dvorani Deutscher-Hilfsvereina nastopil duo, ki sta ga sestavljala sopranistka Danja Lukan in pianist Marko Ozbič. Večer je bil v celoti posvečen samospevu, ki je ena izmed najpomembnejših glasbenih oblik v kulturi nemških narodov; žal je tovrsten program v Italiji skoraj redkost in je zato res dobrodošla prilika, ko mu lahko prisluhnemo. Na sporedu koncerta so bile skladbe raznih avtorjev, ki so delovali v Trstu ali na Dunaju.

Precej številno občinstvo je s posebnim zanimanjem pričakovalo nastop domačega pianista, ki je prav gotovo eden najbolj talentiranih bivših dijakov tržaške glasbene šole. Marko Ozbič se je po diplomii preselil na Dunaj, kjer je razširil in poglobil svoje znanje na Visoki šoli za glasbo v razredih kompozicije, glasbene teorije, dirigiranja, korepeticije in zborovodstva. Pogumna odločitev za samostojno glasbeno kariero v tuji državi se je izkazala kot posebno posrečena, saj se je mladi umetnik uspešno vključil v zelo živahno kulturno dejavnost, prejel številna priznanja in uspešno sodeloval s slavnostnimi osebnostmi. Med njegovimi dosežki naj omenimo samo, da je postal "Regens chori" v cerkvi sv. Roka in kapelnik pri zboru Dunajskih dečkov. Leta 1997 pa je uveljal na Hvaru prvo Poletno akademijo glasbene umetnosti. Poučuje tudi na Visoki šoli za glasbo v Gradcu.

Sopranistka Danja Lukan je diplomirala v glasbeni pedagogiki, Liederu in Oratoriju na Dunaju in se nato izpopolnjevala v Londonu. Pela je na raznih mednarodnih festivalih z obširnimi repertoarjem, ki gre od baroka do sodobne glasbe.

Na koncertu je sopranistka pokazala, da je osvojila pevsko tehniko nemške šole, a je nekoliko zanemarlila interpretacijsko plat skladb. Ne-

poglobljeni izvedbi vokalne linije pa se je predpostavila muzikalna in premišljena spremljava pianista. Žal je v liederistiki bistvena važnost dojeti vse odtone posebnega ozračja, ki ga vsaka skladba ustvarja. Pevec in pianist morata biti sposobna razkriti v najkrajšem času globino popolnega notranjega sveta.

Izvajalca sta najprej podala vrsto samospevov istrskega skladatelja Antonia Smareglie, med katerimi sta izstopali dve skladbi z nabožno tematiko. Sledili so trije nežni Merkujevi samospevi, ki spadajo k začetnemu obdobju skladateljevega ustvarjanja. Predstavitev tržaškega glasbenega sveta je vključila tudi dve deli Giulia Viozzija in nesrečnega Eugenia Visnoviza, čigar skoraj neznana samospeva sta vzbudila zanimanje pozornih poslušalcev.

V drugem delu koncerta so zazveneli samospevi dveh velikanov te glasbene oblike: Hugo Wolf in Gustav Mahler. K Wolfovemu opusu je spadal tudi dodatek, ki je zaključil dunajsko-tržaški večer komorne glasbe.

## PO 200 LETIH ŠPET SKOFJELOSKI PASIJON

V Škofji Loki bo od 27. marca do 5. aprila uprizorjena rekonstrukcija Škofjeloškega pasijona iz l. 1721. To je najstarejše ohranjeno dramsko besedilo v slovenskem jeziku. Sestavlja ga trinajst slik, ki prikazujejo zgodovino človeštva od Adama preko Kristusovega trpljenja do njegove smrti. Slike se bodo v procesiji na prenosnih prevoznih odrih pomikale po ulicah in trgih Škofje Loke. Delo ima zaradi vsebine in spektakularne scene veliko izrazno moč. Sodelovalo bo več kot 600 nastopajočih. Po 200 letih bo zato to velik kulturni, zgodovinski in verski dogodek nacionalnega in tudi turističnega pomena. Organizacijski odbor pričakuje več kot 40 tisoč gledalcev.

OB RAZSTAVI IVANA ROBA V ŠTANJELU

# V DUHOVNO BISTVO USMERJENO ISKANJE

MARKO VUK

V soboto, 6. t. m., so v razstavišču Stolp na vratih v Štanjelu, ki ga upravlja družba Nassa desella, odprli razstavo risb in olj Ivana Roba. Slikar se je tako ponovno predstavil po enem letu, saj smo lani poročali o njegovi razstavi na Gradišču pri Prvačini. Pri tokratni razstavi lahko zapišemo, da med obema uporabljenima tehnikama, risbo in oljem, ni nasprotja, med seboj se dopolnjujeta, tako na miselni kot na vsebinski ravni. V ospredju je človekova figura, ženska ali moška, pri kateri pa ne gre za trajno obeležitev konkretnega človeka v prostoru in času, marveč za vsakdanjega, splošnega človeka, vrženega v prostranstvo vesolja in iščočega odgovor na vprašanja življenja in njegovega smisla.

Dosedanji razvoj Robove risbe dokazuje, da je od klasičnega pristopa, utemeljenega v renesančnih kánonih, postopoma prešel v vse bolj izčiščeno risbo, sad umetniških iskanj in poglobljene meditacije, razpete med zahodnoevropsko krščansko izročilo ter azijske miselne in religiozne tokove. Navidezno nasprotje torej, ki pa je v njegovih risbah doseglo tisto univerzalno sintezo, ko se človek sprašuje o bistvu lastnega bivanja ter o smislu vsakršne duhovne, še posebej umetnostne dejavnosti.

Robove figure in liki so postavljeni v brezčasno, neskončno brezprostorsko, odtod enostavna belina ozadij, njegovi liki so le nakazani s preprosto, redkobesedno črto, poduhovljena bitja so brez odvečnih atributov in v bistvu brez senčne modelacije. Poetični

"glasbeni" zapisi so to, na določen način spominjajoči na Messiaenove orgelske skladbe, v katerih je ta veliki francoski skladatelj 20. stoletja združeval krščansko mistiko, svetlobo ptičjega petja ter večnostno občutje grške in indijske ritmike. Zamišljena moški in ženska, oko, ptica, ptičje gnezdo, oblak, vodni tolmun, to so tisti preprosti atributi, prikazani skoraj ploskovito, vzbujajoči v nas duhovna občutja. Spirala, ki povezuje dve glavi, dva obraza v eno, to je tista melodična prvina, ki ponazarja rojevanje in izginevanje, nastajanje in razkrajanje. Ivanu Robu gre pri tovrstnih delih za nekakšno "čisto" glasbo, s pomočjo katere išče polnost človekove duševnosti.

Podobna redkobesednost je značilna tudi za Robova olja, tako kot razstavljene risbe nastala v lanskem in letošnjem letu. Že zadržan, razmeroma temen in monohromen kolorit vzbuja v nas resnobna občutja in zamišljenost, to izražajo navzven upodobljene moške in ženske figure. Kot leitmotiv se v Robovem slikarstvu že iz prejšnjih faz ponavlja figura Učitelja-modreca oz. univerzalnega starca, v dolgi halji in s knjigo. Na drugi strani se z njim sooča frontalno v nas gledajoča ženska v modrem in s pokrito glavo, ki nekoliko spominja na Marijo Oznanjenja Antonella da Messina iz leta 1475; obe podobi, čeprav nastali v razponu več kot petih stoletij, izražata globok notranji mir in poduhovljenost. Podobno kot v risbah se tudi v olju pojavlja motiv dotikajočih se moža in žene, a interpretiran v duhovni razsežnosti. Robova upodobljena stvarnost ni snovno konkretna, marveč v metafizičnem smislu splošna in poduhovljena, podana na "muzikalni" način. Vendar tudi pri njegovih



oljih linija ni zanemarjena, saj izžareva eleganco in liričnost, sorodno glasbenemu občutju. Robova krajina, morda navidez realistična, ni naturalistično konkretna, ampak je lahko rdeče žareča, kot npr. pri podobi z ležečim psom. Svojevrsna metafizika odseva v sliki, spominjajoči na rajski vrt, ki v ozadju prehaja v globinsko neskončen prostor. Ivan Rob pri svojem slikanju uporablja konkreten material, oljne barve, ki pa so mestoma nanešene prosojno skoraj kot akvarel, a prav zaradi tega živijo svoje lastno, notranje življenje. Robove razpotegnjene, na človeški zarodek spominjajoče glave, pa nas opozarjajo na svetost človeškega bitja in njegov univerzalni pomen.

Robove risbe in olja s svojo zgovorno tišino so pomenljiv prispevek k tisti umetnostni koncepciji, ki gradi na občveljavnem humanističnem izhodišču, daleč stran od brezsilnega, skoraj anarhičnega izražanja, ki pa tudi na svoj način pričuje o stiski sedanjega človeka. Robove stvaritve nas prepričujejo z notranjim mirom in v duhovno bistvo usmerjenim iskanjem.

## NOVI KNJIGI LEVA DETELE

Na Dunaju je pravkar izšla zbirka nemških esejev pisatelja Leva Detele, v katerih se na veliko ukvarja s problemom dvojezičnosti, stikov med različnimi kulturami in literarnimi krogi in njihovimi duhovnimi izročili. Med osmimi objavljenimi esejmi se avtor v kar dveh nadrobneje spoprijema tudi s tržaško slovensko, italijansko in staroavstrijsko literaturo (*Trst, kot v kolažu*; *Univerzalno sporočilo iz provinc*, pisatelj Vladimir Bartol). Knjiga je izšla pri dunajski založbi LOG pod naslovom *Unfrisierte Gedanken eines zugereisten Betrachters* (Nepočesane misli nedomačega opazovalca).

Kot 55. zvezek Družinskih večernic Mohorjeve založbe v Celovcu pa je konec prejšnjega leta izšel tudi obširen fiktivno zgodovinski roman Leva Detele *Jantarska zveza*. V njem nas avtor popelje na stare se predrimske jantarske ceste do Baltika in v dramatični čas Julija Cezarja, vpraša pa se tudi, kdo so bili naši davni predniki in kje bi jih lahko srečali pred 2000 leti. Novembra 1998 je Lev Detela opozoril na to knjigo na knjižnem sejmu v Ljubljani in v Celovcu, 10. decembra pa tudi na posebnem literarnem večeru v dunajskem slovenskem kulturnem središču KOTAN. Dne 5. marca bo avtor knjigo predstavil v Ormožu v mestni knjižnici, ki se nahaja v starodavnem grajskem poslopju nad Dravo.



7  
ČETRTEK  
18. FEBRUARJA  
1999



FOTO KROMA

## TEKMOVANJE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE

V sredo, 3. t. m., je na licejih Prešeren v Trstu in Trubar v Gorici potekalo deželno tekmovanje v znanju slovenskega jezika za Cankarjevo priznanje, ki ga prireja Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm in ga koordinira prof. Majda Kaučič-Baša. Letos se je prijavilo čez 40 dijakov slovenskih nižjih in višjih srednjih šol v Italiji, ki so v preteklih mesecih pod mentorstvom profesorjev slovenščine predelali dela pesnikov Pavčka, Menarta, Zlobca in Koviča. Zmagovalci tekmovanja se bodo udeležili vseslovenskega tekmovanja, ki bo 20. marca letos v Ljubljani.

## PODLISTEK

# NAŠI LIPICANCI (2)

DANILO RUSTJA

Dne 18. maja 1580 je Karel Habsburški, tretjerojenec cesarja Ferdinanda I. Avstrijskega, v svojstvu podkralja Štajerske, Kranjske, Istre in mesta Trst, kupil od tržaškega škofa Bonoma Lipico in jo spremenil v zeleno oazo sredi kraškega kamenja. Tu je zrasla slovita kobilarna, v kateri naj bi se izoblikovali konji za potrebe dvora in tudi vojske. Že istega leta je nadvojvoda Karel poslal v Španijo barona Khevenhüllerja z namenom, da nabavi primerne žrebce za kobilarno. Ta je tam kupil tri žrebce plemenjake za 407 dukatov in jih pripeljal v Lipico. S temi žrebci in domačimi kraškimi kobilami je bila postavljena osnova za izgradnjo tako imenovane lipicanske pasme konj.

Naslednje leto je bilo uvoženih iz Španije še šest izbranih žrebcev, med njimi je bil eden andaluzijske pasme, in pa 24 plemenskih kobil, vse skupaj v vrednosti 3693 forintov (guldnov). V naslednjih letih so uvozili poleg španskih žrebcev tudi italijanske iz Polesine (ustje Pada) in pozneje še žrebce neapolitanske, danske, kladrupske, nemške, angleške in arabske pasme. Španski konji so nastali s križanjem težkih pirenejskih konj z berberskimi žrebci, ki so prišli v Španijo v času arabskih osvajanj. Sloviti španski slikar Velasquez je v svojih oljih (galerija Pitti v Firencah) upodobil te lepe konje, ki so po zunanosti precej podobni lipicancem. Do leta 1585 so v Lipici zgradili veliko hlevov in vodnjakov za potrebe živali. Prosto so ogradili z zidom

in tako preprečili vdor zveri v prostor. Lipico so takrat imenovali gaj za mlade konje.

Istega leta je po cesarskem ukazu prevzel vodstvo kobilarne Franc Jurko z nalogo, da čimbolj številčno poveča čredo žrebcev in plemenskih kobil. Nakupil je tudi več travnikov in izboljšal prejšnje, kajti potreba po krmi je bila vedno večja.

Dne 12. decembra 1596 je postal regent Kranjske poznejši cesar Ferdinand II. Ta je bil sin nadvojvode Karla in je kot oče veliko prispeval k uveljavitvi lipiškega konja. 1557. leta je postal avstrijski cesar Leopold I., ki je dal zgraditi v Lipici nove hleve in pa stanovanja za osebje, ki je bilo zaposleno v kobilarni. Takrat je bila kobilarna v polnem razcvetu tudi zaradi pomena in moči Avstrije. Takrat so se lipiški konji, ki so jih jezдили izvežbani konjeniki, udeležili z uspehom večjih bitk proti Turkom pod poveljstvom princa Evgena Savojskega. Takrat se je lipiška kobilarna pričela tudi odpirati navzven. Lipiški žrebci in plemenske kobile so bili poslani tudi v druge kraje cesarstva za izboljšanje tamkajšnjih pasem konj. Številne plemiške družine so porabile veliko sredstev za nakup plemenitih konj lipiške pasme. Škoda, da so se rodovniške knjige tistega časa izgubile. Iz njih bi lahko ugotovili marsikaj v zvezi z razvojem lipiške pasme.

V letih 1701-1796 so pripeljali v Lipico španskega žrebca Cordovo, ki je zapustil odlično potomstvo. Pod Jožefom II. so se opravile razne izboljša-

ve in je bilo precej novogradenj bodisi stanovanj kakor hlevov. Izboljšani so bili tudi travniki, poti in gozdovi. Takrat sta bila sezidana še zdaj obstoječa cerkva in bivališče za krajevne učitelja.

Leta 1718 so po ukazu Karla VI. (1711-1740) vzeli v najem blizu Postojne veliko posestvo, last pl. Maksa Oblaka, za potrebo Lipice. Isto posestvo je dve leti pozneje cesar odkupil za 80.000 forintov. Leta 1728 so za kobilarno kupili še posestvo v Prestranku blizu Postojne. To je služilo za proizvodnjo sena za potrebe kobilarne in pa tja so tudi pričeli pošiljati žrebce, brž ko so bila odstavljena. V kraju so ostala do štirih let starosti. Takrat se je pričel izbor: žrebce, izbrane za plemne, so vrnili v Lipico, skopljene samce in pa kobile, ki so jih imeli za neprimerno za razplodnjo, so po nekaj časa vezbanja poslali v cesarske kobilarne na Dunaj. Izbrane žrebce so pa poslali na Dunaj na Višjo špansko jahalno šolo. Tam je bil kult klasičnega jezdenja izredno cenjen. To šolo je ustanovil Fischer von Erlach leta 1729. Slavnostno je pa bila otvorjena šele šest let pozneje z briljantnimi izvajanci na lipiških konjih. Iz te šole so izšli slavni vitezi, ki so poznali vse skrivnosti jezdenja. Od nastanka te šole naprej so bili vsi lipiški žrebci podvrženi tovrstnemu obveznemu šolanju oz. treniranju. Samo če so ob koncu šolanja prestali poseben izpit, so bili uporabljeni za raprodukcijo, drugače so bili od tega izločeni. Na ta način se je opravljal stroga selekcija, kar je brez dvoma pripomoglo k izboljšanju pasme.

Na Dunaju poznajo drevozd z drevesi, ki so jih po tri vsakič posadili spremljevalci triletnih lipicanskih žrebcev v spomin na njihov prihod v prestolnico cesarstva. Ta navada se je uveljavila že v 17. stoletju. V dobi cesarice Marije Terezije je lipiška kobilarna blestela po sijaju in bila znana širom po Evropi. Zlasti se je za Lipico zanimal moči Marije Terezije Franc Lotarinški. Takrat je bilo prisotnih v lipiški kobilarni 150 plemenskih kobil in mnogo konj v usposabljanju zlasti za jezdenje in spremstvo cesarskih kočij. Vprežnih konj je bilo takrat v Lipici malo, a potreba po njih je bila velika. Franc Lotarinški je naročil, naj to število povečajo s primernimi križanci. V ta namen so leta 1768 poslali v Lipico iz kobilarne Kopčany na Slovaškem 20 žrebcev. Te so po samih treh letih bivanja v Lipici poslali, po ukazu tedanjega ravnatelja kobilarne Josefa Horaka von Blankesteina, v kobilarno Kladrup na Češkem. Kobilarna v Kladrupu je bila takrat najstarejša tovrstna ustanova v Evropi in jo je češka vlada leta 1928 ukinila. Ta čas sedaj pripada Lipici. Leta 1774 je minister Marije Terezije, princ Kaunitz, poslal v Lipico temnega žrebca, po imenu Conversano, neapeljske pasme. Ta je postal začetnik ene izmed družin po očetovi strani, v katere se deli lipiška pasma konj.

Pozneje so uvozili še precej žrebcev iz Španije, Arabije, Danske, Severne Nemčije, iz Kladrupa in Neapeljskega kraljestva. Vendar o tem nimamo točnih podatkov, ker za tisto dobo nimajo rodovniških knjig. Prva taka knjiga je bila uporabljena oziroma napisana leta 1818. Ti uvoženi konji so bili početniki družin po moški strani, v katere se deli pasma. Najbolj pomembni od teh konj so bili: Pluto (uvožen iz Danske leta 1772), že prej omenjeni Conversano neapeljske pasme, Favory, uvožen leta 1783 in rojen 1779 v Kladrupu, dalje leta 1783 Neapolitano bolj zlato svetel.

DALJE  
TAM

## ISTRSKI VEČER O PLEČNIKU

Klub krščanskih izobražencev v Slovenski Istri je 15. februarja medse povabil slovenskega veleposlanika v Pragi Damjana Prelovška. Kot vodilni slovenski poznavalec Jožeta Plečnika je Prelovšek spregovoril o novih vidikih Plečnikove umetnosti. Ob diapozitivih je pred skoraj stotimi ljudmi dve uri govoril o ozadju Plečnikove arhitekture. Likovne govornice namreč ne poznamo tako dobro kot literarne, čeprav je likovno izražanje osnova kulturne izobrazbe, je dejal Prelovšek. Plečnik je bil svetniška osebnost, zaveden Slovenec in eden največjih slovenskih umetnikov sploh. S Plečnikom smo Slovenci v svetu lahko veliko bolj prepoznavni kot z Laibachom ali Pandurjem, je še dejal Prelovšek, ki je redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti. "Ministrstvo za kulturo me je pred kratkim obvestilo, da ne bo finančno podpiralo morebitnih novih evropskih razstav o Plečniku, na drugi strani pa uporablja milijone za razne neperspektivne filmske projekte," je še dejal veleposlanik.

Sponzor koprškega predavanja v prostorih cerkve na Markovcu je bilo Tiskovno društvo Ognjišče, ki prav te dni začne s tiskom knjige *Plečnikova sakralna umetnost*. O tej zadnji svoji knjigi je Damjan Prelovšek povedal, da je to uvod v arhitektovo cerkveno umetnost. Pričakuje pa, da se bodo s Plečnikovo umetnostjo začeli malce bolj ukvarjati tudi teologi in duhovniki, ki bi lahko bolj kot laiki iskali ozadje Plečnikove sakralne umetnosti. S tem bi tudi preprečili odstranjanje in uničevanje Plečnikovih del, kar se, žal, dogaja v zadnjih letih.

NAPOVED IZREDNEGA OBČNEGA ZBORA

## GLASBENA MATICA V HUDIH TEŽAVAH

IVAN ŽERJAL

5. marca bo na Opčinah izredni občni zbor Glasbene matice, kjer se bo obravnaval v prvi vrsti hud finančni položaj, v katerem se je znašla naša osrednja glasbena ustanova.



Sedež Glasbene matice v ul. Ruggero Manna v Trstu

Kot piše v tiskovnem poročilu, ki smo ga prejeli, učno in neučno osebje še ni prejelo ne decembrske ne januarske in niti februarске plače, "ker vodstvo GM, kljub vsem obljubam odločujočih faktorjev, nima v blagajni več denarja, ki bi ji omogočil kolikor toliko redno delovanje svojih šol". Le-tem pa zaradi vseh teh težav grozi celo zaprtje.

Da bi zvedeli kaj več, smo se obrnili na predsednika upravnega odbora dr. Draga Štoka in na ravnatelja prof. Bogdana Kralja, ki sta nam dejala, da je v lanskem letu Glasbena matica prejela deželni prispevek v višini milijarde in stošestdeset milijonov lir za šolsko in koncertno dejavnost. V prejšnjih letih je ustanova prejela okoli milijardo in dvestošestdeset milijonov lir, a le za šolsko dejavnost, saj je prispevek za koncertno in druge dejavnosti prihajal posebej. Tako je bil lanski prispevek ne samo za okoli sto milijonov lir manjši, ampak je zaobjemal celotno delovanje GM in ne samo šolskega. Po zaslugi krovnih organizacij pa je iz Slovenije prišel prispevek le v višini sto petdeset milijonov lir, medtem ko bi jih ustanova potrebovala okoli štiristo za polno delovanje. Tako prejeti prispevek tega delovanja ne omogoča več, prvi predujem dežele F-Jk pa bo prišel šele aprila ali maja letos. Naj ome-

nimo, da ima GM 26 redno zaposlenih ljudi med učnim in neučnim osebjem ter od trideset do štirideset zunanjih sodelavcev.

Poleg tega je proces t.i. publicizacije GM, se pravi poddržavljenja dela šole, ki bi postala samostojna sekcija v okviru tržaškega konservatorija Tartini, zaustavljen. Odlok o ustanovitvi slovenske sekcije konservatorija je bil že pripravljen, manjkalo je le ministrov podpis, pa se je vse ustavilo zaradi predstavitve in obravnavanja Masellijevega osnutka za zaščito slovenske manjšine, ki je še v teku.

O vseh teh hudih težavah bo tako govor na izrednem občnem zboru, ki bo, kot že rečeno, 5. marca na Opčinah in ki bo moral odločiti o morebitnih ukrepih. Na občnem zboru bodo tudi obravnavali spremembe sedanjega statuta in izvolili novo vodstvo. Predsednik upravnega odbora dr. Štoka nam je celo omenil možnost drastičnih rezov. Dr. Štoka nam je tudi dejal, da je rešitev vprašanja GM na prvem mestu pri mednarodnih dogovarjanjih med Slovenijo in Italijo, tako da je ta ustanova, tako je dejal, predmet v mednarodni igri na relaciji Ljubljana-Rim. Bistveno pa je, nam je še dejal dr. Štoka, da mora ostati slovenska šola, glasbena ali drugačna, v središču tržaškega mesta.

PREDAVANJE V DSI

## DR. EDI KOVAČ O LIKU MARIJE MAGDALENE

Gost ponedeljkovega večera Društva slovenskih izobražencev 15. t.m. je bil znani teolog dr. Edi Kovač, ki je predaval o liku Marije Magdalene v Bibliji in literaturi.

Dr. Kovač je v svojem predavanju predstavil tri ženske like - prešuštnico, ki umije Jezusu noge, Marijo, Martino in Lazarjevo sestro, ter Marijo Magdaleno; slednjo je predstavil kot tisto, ki jo je Jezus izbral za pričjo svojega vstajenja in ji dal novo stanje, ki ga

ni imela niti Eva pred izvirnim grehom. Tu gre torej tudi za novo Evo, ki je grešila, se spreobrnila in se vrnila h Gospodu. Predavatelj se je nato zaustavil tudi pri liku Marije Magdalene v cerkveni in slovenski tradiciji; pri tem je dodal, da tudi danes gotovo ne moremo živeti brez pozitivnega lika žene. Marija Magdalena naznanja teologijo tretjega tisočletja, kjer bo žena že vrednota sama na sebi.

TISKOVNO POROČILO SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

## NAVPIČNA POVEZAVA ŠOL JE PROTIUSTAVNA

Nezadovoljstvo zaradi izredno površnega in neustreznega pokrajinskega načrta o razsežnosti tržaških šol je med šolskimi delavci izzvalo velike proteste.

Deželna uprava se je odzvala na prošnjo sindikalnih organizacij; do srečanja je prišlo v sredo, 10. februarja. Sindikalni predstavniki so se sestali z deželnim ravnateljem za šolstvo dr. G. Abatejem, ki je nadomeščal na drugi seji zadržanega odbornika za šolstvo odv. F. Franzuttija. Sindikalni predstavniki so drug za drugim izrazili svoje nezadovoljstvo v zvezi s pokrajinskimi načrti o razsežnosti šolskih zavodov. Negodovanje je doseglo svoj višek, ko je bil govor o tržaškem pokrajinskem načrtu. Predstavniki dežele je izrazil mnenje, da verjetno deželnega načrta ne bodo zmogli odobriti v predvidenem roku (do 28. februarja), ker še čakajo, da jim nekateri pokrajinske uprave pošljejo vso dokumentacijo. Mnenja pa je bil, da dežela ne more spreminjati pokrajinskih načrtov, lahko pa načrt vrne pokrajini, če meni, da je dokumentacija nejasna in neustrezna. Dr. Abate je vzel na znanje prošnjo sindikalnih predstavnikov, da jih še enkrat skliče pred odobritvijo deželnega načrta.

V petek, 12. februarja, pa je na pobudo pokrajinske ko-

misije za šole potekalo srečanje med člani omenjene komisije, sindikalnimi predstavniki ter predsedniki šolskih okrajev. Predsednik pokrajinske komisije je v svojem pozdravnem nagovoru ugotovil, da se edino predsednik pokrajinskega šolskega sveta ni odzval vabilu. Zato sklepamo, da na to srečanje niso bili vabljeni ravnatelji šol, ki naj bi jih prizadela reorganizacija šolske mreže (kot piše v Primorskem dnevniku dne 13. februarja v članku z naslovom *Na pokrajini sestane o načrtu za šolsko mrežo*).

G. Grizon je nato povabil sindikalne predstavnike in predstavnike izvoljenih organov, da iznesejo svoje mnenje o pokrajinskem načrtu. Vsi po vrsti so izrazili svoje nezadovoljstvo, osvetlili negativne plati tega načrta, ki ga nekateri sploh nimajo za načrt, saj so predlogi v njem le nakazani, ne da bi bili podkrepjeni s potrebno dokumentacijo. Vsi so soglašali, da so odločujoči obšli vse pristojne zborne organe (začenši s pokrajinskim šolskim svetom, šolskimi okraji, področnimi in zavodskimi sveti) in da je združevanje šol v tem prehodnem obdobju italijanskega šol-

stva prenehalo in neustrezno. Predstavnica Sindikata slovenske šole je v svojem posegu povzela sledeče stališče, ki sta ga zastopali s tajnico Melito Valič na srečanju na deželi.

Tržaško tajništvo SSS zahteva, da se načrt o razsežnosti šolskih ustanov v tržaški pokrajini ustrezno spremeni, saj je bil sprejet v nesoglasju z zakonom in brez predhodnega obveščanja prizadetih šolskih dejavnikov (2. in 5. odstavek 3. člena Odloka predsednika republike št. 233/98).

Za šole s slovenskim učnim jezikom v tržaški pokrajini predvideva načrt navpično povezavo didaktičnega ravnateljstva pri Sv. Jakobu z nižjo srednjo šolo Ivan Cankar in navpično povezavo dolinske srednje šole Simon Gregorčič s tamkajšnjim didaktičnim ravnateljstvom.

Tržaško tajništvo SSS je mnenja, da je odobritev obeh zgoraj omenjenih navpičnih povezav v nesoglasju s Posebnim statutom, priloženim Londonskemu memorandumu z dne 5. oktobra 1954 in 8. členom Osimskega sporazuma, z zakoni št. 1021/1961 in št. 1859/1962 ter št. 932/1973, ki določajo seznam slovenskih šol in ravnateljstev.

Pomembnost slovenskih šol in njihovo specifičnost ter enkratnost na teritoriju pou-

darja tudi 9. odstavek 2. člena Odloka predsednika republike št. 233 z dne 18. junija 1998, ki jamči slovenskim šolskim ustanovam avtonomijo ne glede na vsedrjavne minimalne parametre.

Sklep deželnega odbora št. 3089 z dne 23. oktobra 1998 osvaja vsebine odloka št. 233 in obenem določa nižje parametre za italijanske šole na jezikovno mešanem območju.

Na osnovi obstoječe zakonodaje Sindikat slovenske šole - tajništvo Trst meni, da je tako poseganje v slovensko šolsko mrežo protiustavno, in obenem opozarja, da sta bila oba predloga o navpični povezavi iznesena in odobrena, ne da bi pristojne šolske oblasti predhodno obvestile prizadetih šol.

V zvezi s predlogom navpične povezave v dolinski občini, tržaško tajništvo SSS opozarja, da o tem predlogu ni nikoli razpravljala niti tehnična komisija za obvezno šolstvo niti deželna komisija za slovenske šole (zakon 923/73) niti šolski odbor, ki združuje šolske, politične in kulturne predstavnike slovenske narodnostne skupnosti. Ker je bil ta predlog nenapovedano iznešen na pokrajinski konferenci 22. decembra lani, je tržaško tajništvo SSS mnenja, da so si predlagatelji prisvojili pristojnosti drugih, saj po sklepu deželnega odbora št. 3089 izoblikovanje predlogov o združevanju šol ne spada v pristojnosti javnih uprav.

NEVARNOST IZGUBE MILIJARDNE NALOŽBE

## ZAPLET Z ZGONIŠKO OBRTNO CONO



V prejšnjih dneh je prišlo do zapleta v zvezi z načrtovano novo obrtno cono v zgoniški občini. Kot znano, je področje, na katerem bi morala nastati obrtna cona (na proseški Rouni, na sliki), odkupila občina Zgonik na osnovi kupoprodajne pogodbe z občino Trst in proseškimi jusarji. Sedaj pa je nastal zaplet v zvezi z dejanskim lastništvom zemljišča, saj naj bi bilo treba sedaj ugotoviti, če je Rouna last jusarskega odbora, kot je bilo mišljeno doslej, ali pa krajevne srenje.

Vendar to naj bi bil le en, in sicer lažje rešljiv problem. Kot nam je v krajšem telefonskem pogovoru povedal odv. Peter Močnik, je hujski problem v tem, da je zemljišče,

na katerem bi morala zrasti obrtna cona, podvrženo naravovarstvenim normam zakona Galasso in je torej nezazidljivo. Zato bi moral komisar za likvidacijo jusarskega premoženja najprej odrediti likvidacijo v korist lastnika. Šele po tem naj bi bilo zemljišče prosto naravovarstvenih omejitev in bi se na njem lahko zidalo.

Kakorkoli že, zaplet utegne še kako prizadeti krajevni gospodarski razvoj. S tem v zvezi smo lahko v Primorskem dnevniku brali zaskrbjujoče tiskovno sporočilo predsednika konzorcija obrtnikov Dragotina Daneva, iz katerega je razvidno, da se utegne izničiti investicija kar petnajstih milijard lir.

SODELOVANJE NA PREŠERNOVI PROSLAVI

## "BENEČAN'VE BANE" MED SLOVENSKIMI IZSELJENCI V ŠVICI

Od 4. do 6. februarja se je v Bernu v Švici mudilo predstavništvo kulturnega društva Grad od Banov z razstavo *Benečan'Ve Bane/Rodbina Krevatin 1795-1997*. SKD Grad se je namreč odzvalo vabilu mag. Ljudmile Marte Schmid-Semerl, lektorice slovenskega jezika v okviru študija slovenskih in baltičskih jezikov na univerzi v Bernu, in tako z razstavo, ki je žela veliko zanimanje v zamejstvu, sodelovala na slovesnem skupnem obhajanju praznika slovenske kulture, ki so ga priredile slovenske izseljeniške organizacije v Švici in Liechtensteinu v sodelovanju z veleposlaništvom Republike Slovenije.

Obnovljena in dopolnjena razstava se je lepo vključila v potek praznovanj, saj je vzbudila precejšnje zanimanje med udeleženci, ki so si jo z radovednostjo ogledovali. Veliko zaslugu za ureditve tega nelahkega načrta ima druga List, podprli pa sta ga tudi Slovenska prosveta in Zadržna kraška banka.

Sicer so švicarski Slovenci karseda lepo pripravili praznovanja. Osrednja proslava je bila v soboto, 6. februarja, v veliki dvorani rektorata univerze v Bernu. Prisotne so nagovorili veleposlanik Slovenije v Švici dr. Stanko Buser, predsednik Državnega zbora dr. Janez Podobnik in državna sekretarka za Slovence v zamejstvu in po svetu Mihaela Logar. Vladimir Donaj je podal razmišljanje *France Prešeren in naš čas*, na sporedu pa so bili tudi nastop otrok, ki obiskujejo dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture iz Berna in Züricha, recital in nastop okteta Vrtnica iz Nove Gorice, ki je med drugim zapel slovensko himno *Zdravljico*.

V četrtek, 4. t.m., pa so v okviru praznovanj praznika slovenske kulture priredili v Geografskem inštitutu bernske univerze predavanje mladega znanstvenika dr. Jerneja Zupančiča na temo *Multietnična situacija v Sloveniji in aktualna vprašanja sožitja*.



PREDSTAVITEV DEPANGHERJEVEGA PREVODA

## OBČUTEN PREŠERNOV VEČER V MUZEJU REVOLTELLA

MATJAŽ RUSTJA

Četrtek februarja večer, 11. t.m., bo še dolgo ostal zapisan v analih slovenske in italijanske kulture našega zamejstva. Na pobudo Skupine 85, Zveze slovenskih kulturnih društev in v sodelovanju s tržaško občino je bila namreč predstavljena širši publiki publikacija Prešernovih Poezij, ki jih je za italijansko publiko priredil Giorgio Depangher.



Predstavitve, ki je imela resčno lokacijo avditorija muzeja Revoltella, je privabila kar lepo število ljudi, tako da je marsikdo moral stoje spremljati besede organizatorjev in gostov. Slednji so sedeli za mizo na manjšem odru, ob njih pa je kraljevala slika največjega slovenskega pesnika, ovenčana z rdečimi nageljni. Miza z uglednimi gosti se je kar bohotila na odru, saj so za njo sedeli tržaški podžupan Roberto Damiani, pesnik Marko Kravos, univerzitetna profesorica Marija Pirjevec, prevajalec Giorgio Depangher, pa še Patrizia Vascotto za Skupino 85 in Ace Mermolja za založbo in ZSKD.

Končno smo občutili dih normalizacije, mrzla burja nesmiselnega sovraštva prepušča severo-vzhodno stran neba nežnemu vetriču medsebojnega spoznavanja, kot bi želela nadoknaditi stoletno slepoto kulture in politike. O tem, da je končno napočilo ozračje normalizacije (ali pa vsaj proces le-te), je govoril tudi podžupan Damiani. Že to, da je bila predstavitve v eni najbolj prestižnih palač tržaške občine (v kateri pravkar domujeta razstavi slikarja Avgusta Černigoja in arhitekta Borisa Podrecca), nam daje okusiti moč večera, ko začne skupna rast snovati teme na bogastvu različnosti. Patrizia Vascotto je poudarila pomen in namen predstavitve, ki gre mimo gole predaje knjige bralcem, a postaja orodje spoznavanja in zblževanja s slovensko kulturo. Upravičeno lahko prištevamo četrtkov večer v sklop spominskih in kulturnih stvarnosti, ki se vsako leto vrstijo v februarju širom po matici, zamejstvu in zdomstvu. Sledil je poseg prof. Pirjeveve, ki je tudi z nasveti, neprecenljivo strokovnostjo in ne nazadnje s spremnim esejem pripomogla k uresničitvi dvojezičnih Poezij. Življenje in delo dr. Prešerna je prisotnim orisala v posegu, v katerem je izrecno poudarila originalnost pesnikovega čutenja, spoznavanja in sprejemanja sveta, ki je vodilo visoko poezijo. Slovenski jezik mu ni bil pretesen, tako da ga je pospremil v Olimp poezije; pretesen mu je bil čas, z njim

pa tudi prostor. In tisti prevodi (nekateri več, drugi manj) so ohranjali in sporočali močnost v drugih jezikih ter tako dodelili poetu ugledno mesto tudi v svetovnem seznamu velikih mož. V imenu organizatorjev (ZSKD) in založniške hiše (ZTT) je občinstvo nagovoril in pozdravil tudi Ace Mermolja, poudaril pa je vlogo občine pri valorizaciji manjšine, saj ta lahko daje možnost večini, da spozna soseda.

Na večeru sta izjemno mesto zasedali tudi peta in brana beseda. Tržaški oktet je popestril prireditev z začetno Zdravljico, ki je slovesno otvorila večer, katerega je oktet še dvakrat obogatil s pesmijo, uglašeno na ljudsko in Prešernovo poezijo. Brana, občuteno podana beseda Prešernovih poezij pa je zazvenela z gledališkima igralcema Niklo Panizon (v prevodu) in Jankom Petrovcem (v originalu). Poseg pesnika pesniku (Kra-

vos Prešernu) je bil "nepriiznesljiv", ko je analiziral poetovo ustvarjalnost in pogled na svet. Veliki Prešeren je v ponosnem egu, ki pa je vendarle izhajal iz takratnih družbenih smernic, iskal svojo pot humanosti in medsebojnega spoštovanja; iskal je prepovedi naroda v svetovno-človeški dimenziji človečnosti in razumevanja. In še zadnjemu, ki pa je prvi akter podviga, je bila dodeljena beseda Giorgiu Depangherju. Sam je najprej povedal, da je z napetostjo sledil recitalu, ker je posredovanje občutkov z neizvirnim jezikom vedno vprašljivo. Kar štiri leta je bdel pred originalom z upanjem, da je tako storil vsaj majhen korak v spoznavanju slovenske kulture; in ne samo tu v našem ozkem, včasih zatohlem zamejskem prostoru, ampak tudi v svetu, ker upravičeno lahko med visoke svetovne kulture.

V GALERII TRŽAŠKE KNJIGARNE

### ODPRTJE RAZSTAVE AVRELIJA LUKEŽIČA



V petek, 12. februarja, so v galeriji Tržaške knjigarne v ulici sv. Frančiška odprli razstavo del tržaškega slikarja Avrelija Lukežiča.

O umetniku in njegovem opusu je spregovoril likovnik prof. Deziderij Švara. Avrelij Lukežič, je dejal prof. Švara, je, čeprav samouk, spadal v tisto četvero slovenskih slikarjev (ostali trije so bili Avgust Černigoj, Loj-

ze Spacal in Jože Cesar), ki so razgibali tržaško umetniško življenje. Ni se predal avantgardizmu, temveč je ostal zvest figurativizmu in lirčnosti. Najbolj pristne so njegove krajinske slike (drugegače je slikal tudi portrete in folklorne motivike), iz katerih veje neskončna melanholija, je še dejal prof. Deziderij Švara.

### POSTNI GOVORI PRI SV. JAKOBU

Letošnji postni čas pomeni za Slovence v Trstu začetek neposredne priprave na ljudski misijon. Kot že vrsto let bomo tudi letos na postne nedelje lahko poslušali postne govore, ki bodo v cerkvi sv. Jakoba ob 16. uri po križevem potu. Pripravili so jih tisti patri misijonarji, ki bodo tudi v mesecu maju vodili misijon. Vsako nedeljo nam bodo osvetlili enega od vidikov gesla našega misijona. Spored postnih govorov:

**1. postna nedelja**, 21. februarja, p. Janez Šamperl: *Veselite se v upanju.*

**2. postna nedelja**, 28. t.m., p. Mirko Versič: *Upanje pa ne osramoti.*

**3. postna nedelja**, 7. marca, p. Danilo Holc: *Jaz sem z vami vse dni.*

**4. postna nedelja**, 14. marca, p. Janez Šamperl: *Potrpite v stiski.*

**Oljčna nedelja**, 28. marca, p. Maks Klanjšček: *V molitvi vztrajajte.*

**Na 5. postno nedeljo**, 21. marca, bo ob 16. uri v cerkvi Novega sv. Antona skupno spokorno bogoslužje, ki ga bo vodil tržaški škof Evgen Ravignani, in priložnost za velikonočno spoved.

Križev pot bo tudi vsako nedeljo popoldne ob 16. uri. Oblikovale ga bodo razne skupine: na prvo postno nedeljo skupina mladih zakoncev, na drugo postno nedeljo tržaški skavti, na četrto postno nedeljo Franciškova družina iz Pirana in na Oljčno nedeljo pevski zbor Novega sv. Antona v Trstu.

### SMRT PLEMENITE ŽENE V DEVINU

V Devinu in bližnjih vaseh je bridko odjeknila novica, da je v noči med ponedeljkom in torkom tega tedna iznenada umrla 74-letna domačinka Vera Bronzin. Dolga leta je bila hišnica v občinski ambulanti v Devinu in je tudi kot upokojenka vedno bila na razpolago vsem, ki so potrebovali pomoči v ambulanti. Zlasti dragocen je bil njen zasebni telefon, po katerem je rajnka rada posredovala informacije o delovanju ambulante. V življenju je prestala mnoge hude preizkušnje. Še kot dvajsetletno dekle je bila na začetku l. 1944 skupno z mamo Terezino in mlajšo sestro Adelo aretirana in odpeljana v nacistično taborišče, iz katerega sta se s sestro rešili, medtem ko se mama žal ni vrnila domov. Še pred aretacijo pa so okupatorji odpeljali očeta na prisilno delo v Nemčijo. Rajnko gospo Vero bomo ohranili v najlepšem spominu vsi, ki smo jo poznali. Pogrešali jo bomo. Sinu Marinu, sestri Adeli in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje. (DU)

### OBVESTILA

SSG. Gostovanje PDG Nova Gorica. Peter Barnes, *Ni tako slabo, kot zgloda*, rež. Jaša Jamnik. Četrtek, 18. t.m., ob 20.30 red D; petek, 19. t.m., ob 20.30 red A in E; sobota, 20. t.m., ob 20.30 red B in F; nedelja, 21. t.m., ob 16. uri red C. Zaradi oddaljenosti gledališča F. Prešeren je SSG poskrbelo za avtobuse, katerih se bodo poslužili naši abonenti. Ti se bodo peljali od četrtka do nedelje z Opčin (trg ob tramvajski postaji) in Trga Oberdan ob 19.30, iz Boljunca nazaj do Opčin in Trga Oberdan pa ob 23. uri. V nedeljo, 21. t.m., bosta avtobusa odpeljala z istih lokacij ob 15. uri, z odhodom iz Boljunca ob 18.30.

**SLOVENSKA GLASBENA šola**/Koncertna pobuda-Rojan bo v nedeljo, 21. februarja, ob 18.30 v Marijinem domu v Rojanu razglasila zmagovalce natečaja za izvorno skladbo za glas in instrument, ki ga je razpisala v letu 1998. Na glasbenem srečanju bomo izvajali nagrajene skladbe ter vrsto drugih slovenskih samospelov. Spored bodo izvajali mladi glasbeniki iz Trsta in iz Gorice: Marko Sancin, Marko Štoka, Valentina Pavio, Andrej Pegan, Paolo Bembi, Tamara Stanese, Nataša Gregori, Aleš Petaros, Marjan Škerlavaj, Martin Srebrnič in Martina Feri.

**DRUŠTVO SLOVENSkih izobražencev** v Trstu vabi v ponedeljek, 22. t.m., v Peterlinovo dvorano na predstavitev fotomonografije *Beneška Slovenija*, katere avtorja sta fotograf Milan Grego in ravnateljica dvojezične šole v Špetru prof. Živa Gruden. Delo, ki je izšlo lani pri Družini v Ljubljani, bosta predstavila avtorja, prisoten pa bo tudi urednik založbe prelat dr. Janez Gril.

**V PONEDELJEK**, 22. t.m., se sprejetjem misijonskega križa v

stolnici sv. Justa v Trstu pričena misijon za mlade. Ob 20.30 bo škof vodil liturgijo božje besede in s tem uvedel nočno bdenje mladih ob križu. Pri odprtju sodelujejo tudi mladi Slovenci. Naslednji dan, v torek, 23. t.m., bo ob križu od 14. do 15. ure molitvena ura slovenske mladine. V torek zvečer ob 20.30 bo skupno spokorno bogoslužje, ki ga bo vodil škof, in nato slovo od misijonskega križa. Odbor za mladinsko pastoralo vabi mlade k čim večji udeležbi.

**MESEČNA KONFERENCA** bo v sredo, 24. februarja, v župnijski dvorani v Nabrežini ob 20. uri. Gost bo Milan Gregorič, ki bo govoril o problemih Istre. Sledi družabnost.

**KLUB PRIJATELJSTVA** vas vabi na srečanje v četrtek, 25. februarja, ob 16. uri v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3. Na programu je krajši klavirski koncert, počastitev Prešerna in družabnost.

**ŽUPNIJA SV.** Jerneja na Opčinah prireja od 13. do 20. marca letos jubilejno romanje v Jordanijo, na Sinaj in v Egipt. Prosti je še nekaj mest. Informacije na tel. št. 040-211276 in 040-212200.

**PRODAJAM LEPO** poročno obleko z dolgimi rokavi ter plahto iz volne merinos in štiri blazine. Zainteresirani naj telefonirajo na številko 040-830440.

### DAROVI

**ZA NOVI glas**: Sonja Stubel v spomin na dragi prijateljici Ivanko in Rezko Furlan 50.000; N.N. 100.000.

**ZA MARIJIN dom** pri Sv. Ivanu: Matija Hrvatin 50.000; Severina Sacolich 50.000; v spomin na Marijo Birsu daruje Danila Ferluga vd. Černigoj iz Podlonjerja 50.000.

TRŽAŠKA PREDSTAVITEV PATERNUJEVE MONOGRAFIJE V ITALIJANŠČINI

## PREŠEREN JE BIL MOČNO POVEZAN Z ITALIJANSKO KULTURO IN POEZIJO

V petek, 12. februarja, so v Tržaški knjigarni ob številni udeležbi predstavili italijanski prevod monografije prof. Borisa Paternuja *France Prešeren 1800-1849*, je izšla prejšnji teden pri Goriški Mohorjevi družbi, v Gorici pa so jo predstavili že v sredo, 10. t.m. Delo je v italijanščino prevedel Paolo Privitera.

Po pozdravu predstavnika založbe Marka Tavčarja je spregovorila prof. Lojzka Bratuž, ki je poudarila, da je monografija dobrodošla univerzam in tudi drugim italijanskim kulturnim krogom. Takoga dela še ni bilo, zato je bilo potrebno, tako kot tudi druge tovrstne publikacije.

Prevajalec Paolo Privitera je v svojem posegu dejal, da je bilo prevajanje Paternujeve monografije doslej najbolj težavno delo, kar jih je imel. O sami knjigi je dejal, da je razumljiva tudi za ljudi, ki niso specialisti, saj v njej ni prikazan le Prešeren kot

pesnik, ampak tudi Prešeren kot človek, ki je pripadal srednjeevropski kulturi.

Prof. Boris Paternu je poudaril, da je komunikacija med Slovenci in Italijani potekala ne samo po črti pragmatičnosti, ampak vedno tudi po črti kulture in humanizma. France Prešeren, je še dejal, je kot svetovljan bil vezan tudi na vire italijanske kulture in poezije. Posebna sreča je, je še dejal prof. Paternu, da je monografija izšla takoj po izidu italijanskega prevoda izbora Prešernovih poezij, za katerega je poskrbel prof. Giorgio Depangher (ki je bil tudi prisoten na predstavitvi v Tržaški knjigarni). Večkrat govorimo o težavni Prešernovi poti v svet, večkrat pa tudi pozabimo, da Prešeren s težavo prodira tudi v duha Slovencev, je na koncu dejal prof. Paternu, ki se je ob tej priložnosti tudi zahvalil GMD za izdajo knjige.

V GORIŠKI DRŽAVNI KNJIŽNICI

## PREDSTAVITEV MONOGRAFIJE O PREŠERNU



V sredo, 10. t.m., je bil v goriški Državni knjižnici pomemben kulturni večer. Na sporedu je bila predstavitev knjige *France Prešeren. 1800-1849 Poeta sloveno*, ki jo je napisal prof. Boris Paternu, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter dolgoletni docent na ljubljanski univerzi. Knjiga je italijanski prevod dela, ki je pred leti izšlo najprej v nemščini, nato pa še v slovenskem originalu. Knjigo je v italijansko prevedel prof. Paolo Privitera, izdala pa jo je Goriška Mohorjeva družba.

Najprej je spregovoril tajnik GMD Marko Tavčar, ki je poudaril pomen te izdaje znanstvenega dela o našem največjem pesniku v italijanskem prevodu. Zelo številno izbrano publiko je nato v imenu goriške biblioteke pozdravil dr. Tommasi. Nato je spregovorila prof. Lojzka Bratuž, ki je v daljšem posegu prikazala predvsem Prešernov pomen za slovensko kulturo, zlasti res številnim italijanskim udeležencem, pa tudi današnjo simbolno vlogo pesnika iz Vrbe (Prešernove nagrade, državna himna idr.). Posebno dragocena bo sedaj ta izdaja tudi za italijanske univerze in sploh za vse, ki jih slovenska kultura zanima.

Avtor knjige o Prešernu je nato podčrtal nekaj misli ob tem delu. Prof. Paternu je pri tem zlasti iznesel nekaj splošnih izhodišč. Dejal je, da sta vodnosih oz. komunikaciji med narodi in skupnostmi sploh pomembna dva dejavnika, tako ekonomski kot duhovno-kulturni. In v slednji okvir se uvršča tudi to delo, saj odpira vrata naše kulture drugemu jezikovnemu oz. kulturnemu svetu. S tem v zvezi je Paternu tudi omenil Prešernovo poznavanje stare italijanske poezije (Petarca, Tasso), kar mu je nedvomno odkrilo svet soneta. Za njim je spregovoril še prevajalec knjige prof. Paolo Privitera. Najprej je ugotovil, da je prevod take monografije pravi podvig, saj predstavlja nešteto težav in problemov. Sam se je že srečal z raznimi slovenskimi avtorji, vendar pa mu pomeni ta prevod gotovo enega najbolj zahtevnih.

Goriška predstavitev Paternujeve knjige v italijanskem prevodu je res dosegla svoj namen. Skupno z nedavnim italijanskim novim prevodom Prešernovih poezij (Depanther) je tako približala italijanskemu bralcu pesniški svet poeta iz Vrbe. In to je za naš čas in prostor gotovo veliko.

AB

PREŠERNOVA PROSLAVA V ŠTEVERJANU

## SKRB ZA SLOVENSKEST IN DOMAČNOST

MARJAN DRUFOVKA

Tudi v Števerjanu so se spomnili na Franceta Prešerna, še živega, narodno-budnega predstavnika naše zemlje in naših korenin. Proslava je potekala v petek, 12. t.m., v Sedejevem domu v Števerjanu. Dan slovenske kulture se je ujemal s 30. obletnico izdajanja vaškega glasila Števerjanski vestnik.

Večer je odprl in prisotne pozdravil predsednik društva F. B. Sedej Mihael Corsi; poudaril je važnost dneva kulture za Števerjance in vlogo, ki jo igra Števerjanski vestnik v njihovi skupnosti. Sledil je govor glavnega urednika Vestnika Marjana Drufovske, ki je v imenu celotnega uredništva predstavil delovanje lista. Ob tej priložnosti je uredništvo pripravilo in založilo precej dovršeno izredno številko glasila, ki si zasluži širošo pozornost in tudi to, da jo vsi skrbno prebere. Veliko boste namreč izvedeli o vzdušju, zagnanosti in tudi pogumu, ki združujejo to števerjansko mladino. Zatem je prevzela oder domača dramska družina, ki je po svoji, na zelo pester in pripovedni način "prelistala" naše glasilo od l. 1969 pa do današnjih dni. Prisotnim je predstavila delo, ki se skriva v ozadju vsega tega: od preproste zamisli in vnašanja informacij v računalnik do tipkanja, ciklostiranja, vezanja in še nazadnje urejanja arhiva... Pred sabo smo imeli sedež društva, kjer ponavadi vse to poteka. Prizorišče je mojstrsko obogatila scena izpod roke Hijacinta Jusse. Predstavila nam je začetno naslovno stran Vestnika, nič drugega kakor oddaljena slika briške vasi v zeleni barvi.

Priložnostno misel na proslavi bi moral posredovati



znani zamejski kulturnik in prijatelj Saša Martelanc, ki je tesno povezan s števerjansko vasjo. Žal je zadnji trenutek zbolel. Njegovo misel je prebrala društvena referentka za kulturo Silvana Vogrič. Martelanc se je po zahvali za vabilo posvetil razmišljanju o širokem pomenu besede kultura in o pomenski povezavi med Prešernovim dnem in pa vaškim listom, ki že toliko let vztraja pri izhajanju in obveščanju ljudi in skratka povezuje mladino, ki sodeluje pri pisanju in si nadeva nalogo ohranitve "števerjanskeosti". Iz njegovih besed je bilo razbrati navezanost, ki jo čuti do briške vasi in pa na vse družabno-zabavne trenutke, ki jih je tam doživel. Ob koncu je večer čustveno zazibal mešani pevski zbor F.B. Sedej pod vodstvom Bogdana Kralja, ki je prisotne slovensko "pozdravil". Pogumno je zapel Prešernovo *Zdravljico* v Venturinijevi uglasbitvi, sledili sta zelena, dišeča, s cvetjem posipajoča Lipa Miroslava Vilharja in pa rezijanska ljudska *Cici nana, Maričica* v priredbi Pavleta Merkuja. Svojo sliko je zbor sklenil z izredno ritmično in zapleteno pesmijo *Kolo* v pri-

redbi Vasilija Mirka. Poslušalce je zbor počastil še z umirjenim zvonjenjem pesmi *Pa se sliš - bam, bom, bim*.

Kulturni večer je segel zimsko mrzlo števerjansko pokrajino. To se dogaja samo v tistih krajih, pri tistih društvih, ki imajo zelo razvejano kulturno dejavnost in ki jim stoji pri srcu ohranitev slovenskosti, domačega vzdušja, vaše identitete, ki so namerno večkrat v naših majhnih vaseh zamolčane.

### JE GORICA RES MED PRVIMI V NASILJU?

Veliko prahu in neprijetnega presenečenja je v Gorici vzbudila vest o neki statistiki, po kateri naj bi bila prav Gorica v Italiji na prvih mestih kriminala (ubojih, posilstva itd.), in to npr. pred Potenzo (Bazilikato) in Trstom. Javno mnenje, tisk in tudi predstavniki mesta se pri tem upravičeno zgražajo nad neobjektivnostjo raziskave, ki prinaša tako izkrivljeno podobo mesta in pokrajine. Komu to koristi?

OB SV. VALENTINU

## PRAZNIK V ŠTMAVRU

Štmaversko Kulturno društvo Sabotin je v sodelovanju z domačo župnijo in rajonskim svetom za Pevmo, Štmaver in Oslavje ob koncu prejšnjega tedna priredilo tradicionalno praznovanje v čast sv. Valentinu. Za to praznično priložnost so domačini pripravili tudi zahtevnejšo vsebino. Tako je v soboto, 13. t.m., zvečer zbranim poslušalcem spregovoril zgodovinar Branko Marušič o življenju v tukajšnjem frontnem zaledju med prvo svetovno vojno. Zapela sta še moški zbor Paglavce - Briški grič - Soča pod vodstvom Marjana Cigliča in moški zbor Štmaver, ki ga vodi Nadja Kovic. Marušičev nastop je pomenil uvod v zelo zanimivo fotografsko razstavo o naših krajih in ljudeh v vojnih letih 1915-1918, ki so jo postavili v prostorih nekdanje šole v sodelovanju s Centrom za arheološke in zgodovinske raziskave na Goriškem.

V nedeljskem jutru pa se je Štmaver kakor vsa Goriška prebudil pod snežno odejo, ki jo je z zamudo prebujajoče se sonce kmalu stanjšalo, tako da ni bilo ovir za tradicionalno šagro ob kioskih z domačimi jedmi in nepogrešljivimi štruklji. To je bil že drugi sneg v tem zimskem mesecu. Ljudje so se tudi letos odzvali kulturnični vabi, le očitno je bilo, da je del tradicionalnega občinstva tokrat omrežila katera od pustnih zabav, še zlasti množično obiskani sovodenjski sprevod. Slovesna sv. maša je sklenila nedeljsko praznovanje v čast sv. Valentinu. Za prihodnjo nedeljo, 21. t.m., pa je domače društvo pripravilo še praznično priložnost za najmlajše: ob 14.30 bo srečanje s prijateljem otrok Janezom Bitencem, predstavili bodo še igrice *Čarodejni klobuček* in zapel bo domači otroški zbor Štmaver, ki ga vodi Nadja Kovic.

GLEDALIŠKA PONUDBA KC BRATUŽ IN ZSKP

## ŠOPEK KOMEDIJ ZA ZIMSKE DNI

IVA KORŠIČ

Pod geslom *Iskrivi smeh na ustih vseh* - smejoče se maske je na toplih niansah oranžno-rdeče podloge posrečeno začrtal oblikovalec Walter Grudina - se skriva niz petih gledaliških večerov oz. popoldnevov, ki jih ponujata Kulturni center Lojze Bratuž in Zveza slovenske katoliške prosvete. Ta povsem nova gledališka zamisel je vzkliła zato, da bi postregla gledalcem s prijetnimi trenutki sproščujočega smeha, a tudi zato, da bi odstrla zastor ljubiteljskim skupinam, ki se vsako leto z obnovljenim zanosom lotevajo postavljanja novih gledaliških del na svoje odre. Premalokrat se spomnimo na vztrajnost in trud, ki ju ljubiteljski igralci vlagajo v svoje uprizoritve, in ne pomislimo, da so to osebe, ki se čez dan ukvarjajo s svojim poklicem, zvečer pa se podajo na vaje

in "gulijo" tekst ter ga skušajo čim boljše prikazati pred "kritičnimi" očmi navadno poklicnega režiserja.

Ta nova pobuda naših organizacij je zelo dobrodošla, ker daje možnost ljubiteljskim poustvarjalcem, da njihov večmesečni napor zaživi na večjem odru, kot ga imajo ponavadi na razpolago. Za igralce bo to lepa priložnost spoznati delo drugih igralskih navdušencev in si izmenjati poglede na ljubiteljsko delovanje, ki je v naših krajih kar bogato, a ga marsikdaj bremenijo različne težave.

Niz veseloiger bo s svojo premierno predstavo uvedel goriški Oder 90, ki je letos segel po farski italijanskega pisca Nicola Manzarija *Mrtvi ne plačujejo davkov* v režiji Darka Komaca. Za njim se bo predstavil gledališko utrjeni in izkušeni dramski odsek PD Štandrež s svojo letošnjo uspešno

postavitevjo igre *Zares čuden par* ameriškega komediografa Neila Simona. Prvič bo v KC Lojze Bratuž nastopila dramska skupina KPD Franc Zgonik Branik in odigrala Franca Lipaha *Glavni dobitek*. Te tri predstave si bomo ogledali na velikem odru, v komorni dvorani pa bosta gledalce spet razveselila Majda Zavadlav in Božidar Tabaj z enodejanko *Jaz sem Berto* Roberta Andersona, ki sta jo prvič odigrala na lanskoletnem Prazniku špargljev. Gotovo bo v intimnem objemu male dvorane zazvenela čisto drugače kot na domačem, a hrupnem prazniku na prostem. Prijetna srečanja z dramsko umetnostjo bosta sklenili znani vaški klepetulji Vanka in Tonca, ki bosta v komorni dvorani s svojimi s kraško burjo preveltrenimi žgečkljivo-zbadljivimi mislimi pozabavali prisotne.

### ODER 90: "MRTVI NE PLAČUJEJO DAVKOV"

V KC Lojze Bratuž se člani amaterske gledališke skupine Oder 90 vneto pripravljajo na uprizoritev letošnje komedije *Mrtvi ne plačujejo davkov* italijanskega komediografa Neila Simona. Prvič bo v KC Lojze Bratuž nastopila dramska skupina KPD Franc Zgonik Branik in odigrala Franca Lipaha *Glavni dobitek*, saj prikazuje zgodbo Marka Vecchietija, ki se je s pomočjo zvijače in kančka sreče znal izogniti številnim davkom in dolgom, ko so mu grenili življenje. To mu je seveda uspelo na račun nekaterih nepoštenih politikov, ki so želeli po "krajši poti" do visokih dobičkov. K temu se seveda pridruži nekaj ljubezenskih razmerij, nekaj realnih, nekaj pa namišljenih.

Tudi letošnjo komedijo je zrežiral Darko Komac; poleg že znanih članov Odra 90 bosta nastopila še Robert Cotič in Irena Špacapan. Če bi torej tudi vi radi izvedeli, kako se lahko izognete davkom, si oglejte premiero v KC Bratuž 21. t.m. ob 17. uri.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ  
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

### ISKRIVI SMEH NA USTIH VSEH

Niz veseloiger ljubiteljskih odrov  
od 21. februarja do 11. marca 1999

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ - VELIKA DVORANA:  
Nikola Manzari: **MRTVI NE PLAČUJEJO DAVKOV**, SKPD M. Filej-Oder 90, **nedelja, 21. februarja 1999, ob 17. uri**;

Neil Simon: **ZARES ČUDEN PAR**, Dramski odsek PD Štandrež, **četrtek, 25. februarja 1999, ob 20.30**;

Fran Lipah: **GLAVNI DOBITEK**, Dramska skupina KPD Franc Zgonik Branik, **nedelja, 28. februarja 1999, ob 17. uri**.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ - KOMORNA DVORANA:

Robert Anderson: **JAZ SEM BERTO**, Dramski odsek PD Štandrež, **četrtek, 4. marca 1999, ob 20.30**

Urica s klepetuljama  
**VANKO IN TONCO**, **četrtek, 11. marca 1999, ob 20.30**

ISKRIVI SMEH, NA USTIH VSEH



NIZ VESELOIGER LJUBITELJSKIH ODROV

V ČASU, KO RAZMIŠLJAMO O SLOVENSKI KULTURI

# TRIJE MLADI GORIŠKI UMETNIKI V GALERIJ ARS NA TRAVNIKU

JURIJ PALJK

V goriški likovni galeriji Ars v prostorih Katoliške knjigarne na Travniku so 5. februarja odprli razstavo treh mladih goriških likovnikov. Prof. Joško Vetrh je na otvoritvi spregovoril o likovnih delih dveh slikarjev: Dimitrij Brajnik in Ivan Žerjal se namreč prvič predstavljata s slikami. Nato je predstavil dela Ivana Zottija, ki so neke vrste skulpture nevsakdanjih oblik in kompozicij. Za dobro vzdušje na množično obiskani otvoritvi je poskrbel glasbenik Matej Špacapan.

Dimitrij Brajnik je prisotne presenetil s svojim slikarstvom, kateremu se posveča predvsem v zadnjem času. Brajnik se predstavlja s samosvojimi slikami tudi večjih formatov, na katerih na izrazito nadrealistični način odslikava bivanjske težave sodobnega človeka. Vidi se, da ima Dimitrij dobro slikarsko roko, saj so njegove človeške figure izredno točno, dovršeno naslikane, platna pa odlikujejo tudi velika in čista barvna polja, za katera sta značilni jasnost in tista paleta barv, za katero ponavadi pravimo, da je nevarna, saj z njo marsikdo pade v cenenost in kičavo odslikavanje nadrealističnih in sanjskih podob. Brajniku pa uspe nakazati sanjski in morda tudi



FOTO: B. B. B.

fantastični svet, v katerem je osrednji element človek s svojim bivanjem. Če moramo postaviti samo eno njegovo sliko, bomo to gotovo storili z večjo sliko, na kateri v rdeče-oker-roza-rjavi barvni paleti slika ljudi, ki so ujeti v nekakšen sodobni pekel. To je gotovo alegorija današnjega načina življenja in človeške ujetosti, mestoma brezizhodnosti v njej. Brajnik predstavlja tudi slike, na katerih slika najčiste oblike, iz katerih poganjajo rastline, se iz njih lučči človek: svetle barve izražajo njegovo mladost in vero v lepo prihodnost zase in za nas.

Ivan Žerjal razstavlja več platen, za katera upravičeno lahko rečemo, da spadajo v neke vrste lirčno obarvani abstraktni ekspresionizem. V njegovih ubrano naslikanih platnih zaznamo nemir mladega človeka, ki mu ni vseeno, kam gre njegovo in naše

življenje; harmonija navidezno drzno med sabo postavljenih barv pa priča o njegovi že skorajda moški umirjenosti in zrelosti. Pretresljiva in prav boleča je slika, kjer iz abstraktnega in zato zastrtega sveta izstopa v živi barvi naslikana otroška rokica, ki gledalca sili k razmišljanju o nasilju v naši družbi in svetu nasploh. Ivanu Žerjalu se pozna, da se je zgodaj srečal s harmonijo barv v ateljeju očeta-slikarja Franka Žerjala, gotovo pa njegove slike tudi dokazujejo, da ima drugačno barvno paletu in tudi kompozicija njegovih abstraktnih platen je samosvoja, odlikuje ta pa jo globlja, izpovedna notranja umirjenost in prepričljiv odraz zbranega razmišljanja o človeški usodi.

Prav gotovo bo na razstavi vsak gledalec precej časa posvetil umetniškemu delom Ivana Zottija, ki predstavlja

neke vrste kipe, ki pa to niso, vsaj klasične skulpture današnjega časa niso. Naj razložim: umetniška dela Ivana Zottija so izrazito samosvoja in bi jih lahko tudi imenovali igre s svetom in umetnostjo, tudi s samim seboj, saj se Zotti igra z elementi, ki jih združuje in oblikuje, pa naj gre za žice, karton, kamenje, baterijsko svetilko in še kaj. Tako nastane samosvoja umetniška stvaritev, ki gledalca spominja na konstruktivistična umetniška dela, pa čeprav bo v njej našel tudi mladostno prešernost in navihanost mladega človeka, ki gledalca nagovarja: "Pa sam ugotovi, kaj sem hotel povedati, če sem sploh hotel kaj globlje reči!" Pred tako umetnino si bo vsak dal svoje odgovore, morda pa je najlepše sporočilo Zottijevih del prav v tem, da v sebi nosi ironično gledanje na svet okrog nas, da se z ironijo smeje naši zapanosti in odvisnosti od tehnike.

Pred tremi goriškimi likovniki je gotovo lepa prihodnost, če bodo vztrajali pri delu in se soočali z delom sodobnikov, se obenem navezovali na starejše, že uveljavljene slikarje in tako še bolj izrazito iskali svoj likovni jezik, lastno likovno pripoved. Množična udeležba na otvoritvi pa naj bo fantom v priznanje in spodbudo za deževne dni in še bolj za tiste suhe, ko se mlademu človeku zazdi, da ga nihče ne razume in da se zato ni vredno ukvarjati z umetnostjo: spleča se!

## OBVESTILA

**IZGUBILA SEM** dva prstana, na katera sem zelo navezana, v bližini cerkve sv. Ivana v Gorici v nedeljo, 14. t.m. Če ju je kdo našel, naj se, prosim, oglasi na telefonsko številko 0481-411644. Zelo mu bom hvaležna in rada ga bom nagradila.

**VRAZSTAVNIH** prostorih Kulturnega centra Bratuž so na ogled do 28. t.m. dela Zore Koren Škerk po naslednjem umiku: od 17. do 19. ure ter med prireditvami.

**V GALERIJ** Ars v Katoliški knjigarni razstavlja Dimitrij Brajnik, Ivan Zotti in Ivan Žerjal. Razstava je odprta po umiku knjigarne.

**FORUM ZA** kulturo vabi na *lectio divina*, ki bo v nedeljo, 21. februarja, ob 18. uri v prostorih Stelle Matutine. Predavala bo s. Marina Štrempfelj.

**SSG. ARTHUR** Miller, *Vsi moji sinovi*, rež. Z. Šedlbauer. Premiera v pon., 22. t.m., ob 20.30 abonma red A; ponovitev v tor., 23. t.m., ob 20.30 abonma red B v Kulturnem domu v Gorici.

**V NEDELJO**, 21. t.m., bo prispel v Gorico t.i. križ sv. leta, ki ga je

papež podelil mladim. Srečanje se bo začelo ob 19. uri v središču Karitas na Placuti, nato bo pohod do cerkve sv. Ignacija.

## DAROVI

**ZA POTRESENCE** v Sloveniji: Franc Sivec v čast sv. Antonu: 50.000 lir.

**ZA MISIJONARJA** Pedra Opeko na Madagaskarju: druž. Breclj ob obletnici smrti dragega očeta in moža Ivana 100.000 lir.

**ZA MISIJON** p. Kosa: Eda Milič 50.000 lir.

**ZA SLOVENSKE** misijonarje: K.M. 200.000, J.R. 100.000 lir.

**ZA CERKEV** v Rupi: Jolanda Pahor Furlan iz Fare 50.000 lir.

**ZASOVODENJSKO** cerkev: Z.K. 50.000 lir.

## SOŽALJE

Župnijski pastoralni svet iz Štandreža izreka svetovalki **Emi Brajnik** in sorodnikom iskreno krščansko sožalje ob prehodu v večno življenje dragega **SLAVKA LUPINA**.

**KD SABOTIN V SODELOVANJU Z ŽUPNIJO IN RAJONSKIM SVETOM ZA PEVMO-ŠTMAVER-OSLAVJE vabi na**

### PRAZNOVANJE SV. VALENTINA

**Nedelja, 21. februarja, ob 14.30** otroški popoldan v družbi Janeza Bitenca, predstavitev igrice *Čarodejni klobuček*, nastopa otroški pevski zbor Štmaver, dirigent Nadja Kovic.

\*Razstava *Življenje v frontnem zaledju 1915-1918* je odprta v nedeljo, 21. februarja, od 9. do 19. ure.

## PROSVETNO DRUŠTVO RUPA-PEČ

prireja

### DAN SLOVENSKE KULTURE

Večer bo popestrila predstavitev pesniških zbirk Zore Saksida *Goska brez noska* in *Prav zares*, ki sta izšli pri Pastirčku. Priložnostno misel bo podal **Janez Povše**. Sodelujejo: recitatorji, otroški pevski zbor in MePZ Rupa-Peč. Toplo vabljeni!

**Sobota, 27. februarja, ob 20.30** v društvenih prostorih.

**DRUŠTVO TRŽIČ V SODELOVANJU Z OBČINO TRŽIČ IN POD POKROVITELJSTVOM GORIŠKE POKRAJINE**

### PRIŠEL JE TRENUTEK...

za slovensko kulturo

Govorila bo **Milena Vittori**

Občinsko gledališče v Trziču, **ponedeljek, 22. februarja 1999, ob 20.30.**

**KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE**

### Neil Simon ZARES ČUDEN PAR

Komedija v treh dejanjih  
REŽISER: **Emil Aberšek**

Kulturni center Lojze Bratuž, **četrtek, 25. februarja 1999, ob 20.30.**



**PROSVETNO DRUŠTVO ŠTANDREŽ IN KULTURNO DRUŠTVO OTON ŽUPANČIČ**

prirejata

### PREŠERNOVO PROSLAVO

Sodelujejo osnovna šola F. Erjavec, MePZ Štandrež, MePZ O. Župančič, recitatorji, govorila bo **Elda Nanut**.

**Petek, 26. februarja, ob 20. uri** v župnijski dvorani Anton Gregorčič v Štandrežu.

**SCGV EMIL KOMEL - SREČANJA Z GLASBO**

### STANKO JERICIJO MLADIH LET GLASNICA

Pesmi za otroški in mladinski zbor

Večer je posvečen skladateljevemu življenjskemu jubileju. Program bodo oblikovali učenci, učitelji in sodelavci SCGV E. Komel.

Kulturni center Lojze Bratuž, **sobota, 27. februarja, ob 18. uri.**

## SREČANJE V TEMI

Vse naokrog tema..., visim pripet na vrvi in se gugam v praznini... Po mano majhen, komaj viden brleč plamen..., strah, nemoč... Ti in še drugi so občutki in izkušnje jamarja, ki smo jih mladi člani PD Štandrež spoznali na srečanju z jamarjskim društvom Seppenhofer 4. t.m. v župnijskem domu A. Gregorčič v Štandrežu. Danjel Pahor, član jamarjskega društva, nam je s predvajanjem diapozitivov razkril zgodovino jamarstva, nastanek jam, življenje v jamah. Videli smo, kako je sestavljena in kako se uporablja jamarjska oprema: jamarjska trenirka, karbidovka (svetilka), čelada, vrv. Poleg skrivnosti in čarobnosti kraškega podzemskega sveta nam je Danjel pripovedoval, kako s klubom raziskujejo goriško podzemlje. Izvedeli smo, da se pod Gorico prepleta več kilometrov rovo, ki povezujejo goriški grad z mestom in z drugimi mestnimi predeli; rove so srednjeveški graščaki uporabljali v primeru napadov sovražnikov. Na prijetnem večeru smo spoznali veliko značilnosti jamarstva. (DB)

## FILMSKE PODOBE GORICE V PRVI VOJNI

Serijski prireditelj *Bitka za mesto* spada v širši raziskovalni in dokumentacijski projekt Kinoateljeja. Začela se bo 25. t.m. s posebnim filmskim in glasbenim dogodkom. Na sporedu bosta nedavno restavrirani film *La sentinella della patria* (Straža domovine) in izbor filmskih dokumentov o Gorici v prvi svetovni vojni. Nekateri bodo prvič predstavljeni javnosti. Pri pobudi sodelujejo ustanove Cinemazero iz Pordenona, Cineteca del Friuli iz Humina, goriški Pokrajinski muzej in Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS. Za program je Cineteca del Friuli pripravila selekcijo dokumentarnih materialov o Gorici v prvi vojni. Iz Ljubljane prihaja avstrijski dokumentarec *Razrušena Gorica*, ki ga hrani Arhiv RS. Fond Simonelli pa daje v ogled dokumentarec *I campi di battaglia di Gorizia* (Goriška vojna bojišča). Za film *La sentinella della patria* je izvorno glasbo napisal videmski glasbenik Glauco Venier, ki bo s skupino Modus Vivendi spremljal v živo nemiselnost filmskega večera.

## PREŠERNOVA PROSLAVA V TRŽIČU

Občina Trzič in društvo Trzič, ki mu predseduje Bernardka Radetič, organizirata v ponedeljek, 22. t.m., večer, posvečen slovenski kulturi in Prešernu. Naslov večera, ki bo potekal v občinskem gledališču v Trziču ob 20.30, je *Prišel je trenutek... za slovensko kulturo*. Nastopili bodo otroški pevski zbor Veseljaki iz Doberdoba, Fantje izpod Grmade, ženski komorni zbor Glasbene matice, na orglice in klavir bosta igrala Milo Božič in Blaž Pucihar; recitala bo Nikla Panizon, in sicer Prešernove pesmi. Slavnostni govornik bo Milena Vittori. Slovenci iz Trziča in Laškega v ljudo vabijo, da se njihovega kulturnega dne udeležite!

## POJASNILO POSLANCA PROF. PRESTAMBURGA

Goriški poslanec prof. Mario Prestamburgo sporoča svojim volivcem, da je vstopil v t.i. mešano skupino v parlamentu v pričakovanju, da se izoblikuje skupina Romana Prodija. Obenem sporoča, da so se v tisku pojavile netočnosti v zvezi z njim, saj so dnevniki v deželi poročali, da je Prestamburgo v parlamentu podpisal zakonski osnutek, ki zadeva zaščito slovenske manjšine v deželi F-Jk (A.C. 229). Prof. Prestamburgo odločno zanika, da bi podpisal osnutek, ki so uperjeni proti slovenski manjšini; dodaja, da je edini predlog popravka, ki ga je priložila Ljudska stranka k Masellijevemu osnutku, podpisal poslanec Pistelli.

**Ars**  
GALERIJA

Da počastimo spomin nepozabnega profesorja, pesnika MILANA BEKARJA, vas vabimo na predstavitev njegove pesniške zbirke

### ČAR NAD KRASOM

Zbirko bo predstavila prof. Nadja Marinčič.

Katoliška knjigarna, Travniki 25 - Gorica, **v petek, 19. februarja 1999, ob 18. uri.**

**ODER 90**

Nicola Manzari

### MRTVI NE PLAČUJEJO DAVKOV

FARSA V TREH DEJANJIH

PREVEDEL prof. Ivan Šavli, REŽIJA Darko Komac

Premiera. Velika dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž, **v nedeljo, 21. februarja 1999, ob 17. uri.**



ZAHVALA

Vsem, ki so se udeležili pogreba **SLAVKA LUPINA**

in nas tolažili v veliki žalosti, se iskreno zahvaljujemo

Družina Lupin-Bon

Štandrež, 12. februarja 1999

## CERKVENE PESMI IZ PODBONESCA IN PREVOD EVANGELIJA SV. MATEJA

ERIKA JAZBAR

V prvih dneh novega leta smo lahko prvič vzeli v roke dve novi publikaciji, in sicer zadnji trud nenadomestljivega kulturno-družbenega delavca iz slovenske Benešije Luciana Chiabudinija z naslovom *Canti sacri nel comune di Pulfero* ter Jaculinov prevod evangelija sv. Mateja v beneški dialekt. Obe deli sta pomembni za slovensko realnost v videmski pokrajini, saj dokazujeta tudi tistim, ki so do včeraj trdili, da v teh krajih ne moremo govoriti o slovenski prisotnosti, da dejansko ni tako.

Začnimo po vrsti. Ponedeljšak je dal tiskarni svoje zadnje delo decembra lani, nekaj dni pred slabostjo, ki mu je bila usodna. Publikacija je izšla izključno v italijanskem jeziku, omogočila pa jo je finančna pomoč podboneške

občinske uprave, ki je črpala prispevke iz deželnega zakona. Dragoceno zbirko slovenskih cerkvenih ljudskih pesmi lahko beremo v dveh glavnih vsebinskih sklopih. V prvem nam Chiabudini spregovori o podboneški občini in o vaseh Marsin, Ščigle, Laze, Brišča, Črni vrh, Arbeč in Landar; spoznamo cerkvene objekte, nepozabne like duhovnikov, pevce, običaje in ljudske cerkvene praznike; anekdote se prepletajo z zgodovinskimi dogodki. V drugem delu publikacije nam Nino Specogna, profesor glasbe in dirigent beneškega zbora Pod lipo, opisuje slovenske ljudske pesmi, ki jih lahko beremo tudi v glashenem jeziku z notami oz. s slovenskim besedilom. Ob publikaciji so pevci iz Marsina in Laz poskrbeli tudi za kaseto s posnetimi pesmimi, o katerih piše knjiga. Publika-

cija je tako živ dokument za vse tiste, ki trdijo tudi na visokih ravneh, da v tej občini ne moremo govoriti o slovenski prisotnosti, saj bo vsak Slovenec, ki bo poslušal posnete pesmi, lahko spoznal domačo pevsko zakladnico.

Za vernike kravarske župnije v Beneški Sloveniji pa je domači župnik Giuseppe Jaculin poskrbel za prevod Evangelija sv. Mateja v beneški dialekt z naslovom *Vangel Sveghega Mateuža*.

Najprej gre poudariti dejstvo, da je gospod Jaculin prevedel v slovenski dialekt sveto besedo in jo namenil slovenskemu človeku, ki živi v teh krajih; o tem je spregovoril na uvodni strani.

Marsikomu bi se lahko novica zdela nič kaj posebnega, treba pa je spomniti, da je isti gospod Jaculin tisti, ki

že vrsto let trdi, da v videmski pokrajini ne moremo govoriti o slovenskem človeku, temveč le o ljudeh, ki občujejo v nekem posebnem slovenskem dialektu. Ne nazadnje je o tem pisal še leta 1996 v publikaciji z naslovom *Gli Slavi del Natisone*.

Glede jezikovne plati prevoda pa se je marsikateri izvedenec oz. ljubitelj beneškega dialekta precej hudoval, saj je v tekstu opazil čudno grafično in neobičajne oblike besed, ki se ne uporabljajo med Slovenci, ki živijo v Beneški Sloveniji, ob celo kopici italijanizmov, ki so odveč.

Nazadnje bi torej lahko rekli, da je Jaculinov namen prevoda Sv. pisma zelo hvalevreden, upajmo pa, da se bo v nadaljnjih objavljenih prevodih ostalih evangelistov jezikovna raven izboljšala.

VRTOJBA ODKRIVA SVOJO PRETEKLOST

## NOV ZANOS IN DELO V VRTOJBI



Skupina "Vrtejbncou" je spomladi lanskega leta spodbudila ustanovitev kulturnega društva, ki naj bi povežalo prebivalce tega naselja v Spodnji Vipavski dolini za dejavnosti na najrazličnejših področjih. Gre zlasti za odkrivanje in pojasnjevanje bogate preteklosti Vrtojbe in uporabo spoznanj in izkušenj iz raznih obdobij pri snovanju oz. obogatitvi istovetnosti Vrtojbe tudi v sedanjih novih časih in drugačnih razmerah. Društvo z imenom *Tojva, a.d. 1200* so poimenovali po najstarejši znani pisani arhivski omembi kraja, to je *Tojva, a.d. 1200*.

Kulturno društvo izdaja glasilo, ki ima tudi naslov *Tojva, a.d. 1200*. V prvi številki so zapisali, da bo Kulturno društvo "raziskovalo in ugotavljalo, kam segajo korenine Vrtojbencev, kako so se razraščale v času. Zbiralo bo gradivo o življenju in navadah domačinov, narečju, ljudski modrosti in o vsem, kar sestavlja življenje na vasi. Msgr. Renato Podbersič, generalni vikar koprške škofije, ki je tudi doma iz Vrtojbe, je v omenjeni prvi spoznavalni in informativni številki časnika zapisal tudi naslednjo misel: "So trenutki, ko je tako lepo biti Vrtejbnc, da ne moreš, ne da bi bil Vrtejbnc. Zato sem srečen, da sem Vrtejbnc."

Društvo se bo usmerilo tudi v preučevanje vrtojbenske noše, ki po vsej verjetnosti izhaja vsaj iz 19. stoletja; utemeljilo bo svojo odločitev, da kot simbol vasi izberejo borelo ali dvokolnico, s katero so rodovi Vrtojbencev prevajali blago in pridelke ter prodajali v Gorici in v Trstu. Borela je "naša", sestavni del kraja. Sedaj že močno modernizirano, jo bodo v najstarejši znani izvedbi v obliki priročnega darila ponudili domačinom, rojakom po svetu in turistom. Kulturno društvo pa se zavzema tudi za postavitve spomenika žrtvam vojn, "ker so mnogi domačini umrli v prvi in drugi svetovni vojni v rokah sovražnikov ali rojakov. S skupnim pomnikom bi se radi vsem žrtvam oddolžili, sedanjim in prihodnjim rodovom pa postavili opozorilo: nikoli več sovraštva in vojne".

Proti koncu lanskega leta je izšla druga številka časnika *Tojva, a.d. 1200*, v kateri je ob-

javljenih več prispevkov krajevnega, a tudi širšega pomena. Renato Podbersič je objavil pogovor z Marico Cijan, rojeno leta 1913, edino še živo Vrtojbenco, ki je med zadnjimi nosila staro domačo žensko nošo. Objavljen je tudi pogovor s prvim županom nove občine Sempeter-Vrtojba, Draganom Valenčičem. V njem obširno obravnava načrte in možnosti nove občine in poudarja, "da naj bi jo naredili po meri obeh krajev, Šempetra in Vrtojbe, in vseh prebivalcev". Domači župnik Anton Gleščič je v zapisu z naslovom *Pod zvonikom cerkve Srca Jezusovega* predstavil župnijo Vrtojba, "ki nadaljuje stoletno sveto izročilo in dediščino naših prednikov". Zgodovinarica Nataša Nemeč, ki je tudi iz Vrtojbe, je v članku z naslovom *Vrtojba, vas ob "grande fiume Vertoibizza"*, objavila podrobnosti o tem naselju v prvi svetovni vojni. Gre pravzaprav za začetek feljtona o tem obdobju v Vrtojbi.

Kulturno društvo je zelo dejavno. V aprilu naj bi izdalo knjižico - vodnik po Vrtojbi, proti koncu leta pa *Vrtojbenski narečni slovar*. Ta etimološki slovar vrtojbenskega narečnega govora bo zelo bogat, saj bo obsegal nad 9 tisoč besed. Njegov avtor bo g. Renato Podbersič. V prizadevanjih za ovrednotenje preteklosti Vrtojbe in za njeno vlogo v novih časih sodeluje tudi osnovna šola. Učiteljica Nadja Pahor-Bizjak je o tem povedala, da bo Kulturno društvo poskušalo vzpostaviti pristne stike z Vrtojbenci, ki živijo v tujini. Menijo, da je med prvo in drugo svetovno vojno zaradi porušenosti vasi, v izredno težkih življenjskih razmerah zaradi pomanjkanja odšlo po svetu do 300 Vrtojbencev. Za povezovanje z njimi je društvo "odprlo" tudi svoj naslov na internetu. Gospa Nadja Pahor-Bizjak je tudi povedala, da se je osnovna šola v Vrtojbi v tem šolskem letu povezala tudi z osnovno šolo Fran Erjavca v Štandreu. Prav poseben ustvarjalni prispevek k pobudi je dal Vrtojbenc Bojan Maraz iz znane goriške oblikovalske agencije Krea, ki je tudi poskrbel za lepo grafično opremo objavljenih zbirank in glasila.

## O KULTURNEM DNEVU

JURIJ PALJK

..., ki mu pri nas pravimo kar Prešernov dan in ga prav gotovo najbolj označuje Prešernova proslava. O Prešernovih proslavah torej, o katerih se vsako leto pri nas na veliko govori, kako jim bo potrebno dati novo vsebino, a so potem vsako leto znova zelo "klasične", če kot klasično pojmemo nekaj ustaljenega, obče sprejetega, ki ga označuje predvsem branje poezije in nastop glasbenikov, morda še dobri recitali igralcev in pa seveda obvezen govor. "Kdo bo govoril na Prešernovi?" je vprašanje, ki ga pred 8. februarjem v kulturnih krogih največkrat slišimo, po Prešernovi proslavi pa seveda poslušamo in se udeležujemo komentiranja proslave in seveda govorov.

Letos so se osrednje kulturne organizacije Slovencev v Italiji odločile, da bodo napisali govor na Prešernovi proslavi mladi, kar se je tudi zgodilo. V Trstu je govor prebrala dijakinja Maša Pregarc, napisala pa ga je skupina dijakov. Šlo je torej za skupno delo, medtem ko je v Gorici prebrala svoja razmišljanja troje deklet. Predstavljam si, da je hotel organizator, s tem da je dal govor na osrednji Prešernovi proslavi mladim v roke, proslavo približati zlasti mladim, "jih angažirati", kot se temu reče. Poročila iz Boljunca, kjer je bila osrednja tržaška proslava, in iz goriškega Kulturnega centra Lojze Bratuž pa govorijo prav o tem, da se je Prešernovih proslav udeležilo zelo malo mladih. V Gorici je bilo prisotnih tudi premalo slovenskih šolnikov, kar samo še priča o tem, da je z našimi osrednjimi Prešernovimi proslavami nekaj narobe; o tem vsako leto pišemo in govorimo, a se med letom vse tako obrne, da lahko spet slovesno prisostvujemo

Prešernovi proslavi. Gre torej za neki obred, kateremu se ne moremo in tudi nečemo izogniti. Kar pa je seveda zelo žalostno, je dejstvo, da mladi ne prihajajo več - vsaj množično ne - na osrednjo prireditev na dan slovenske kulture, ki je v Sloveniji celo državni praznik. Kar se pa tiče šolnikov, bi morda omenil samo odgovor, ki sem ga dobil od dveh profesorjev, ko sem ju vprašal, ali sta se udeležila odmevne okroglice mize, ki se ju je še kako tikala: "To problematiko mi šolniki poznamo. Večer je bil namenjen predvsem starešem. Sicer pa smo že itak preveč obremenjeni s sejami in podobnim, do grla smo vsega siti."

Prešernova proslava je tak obred, ki očitno mladim ne dolega, jih ne zanima in, kot kaže, tudi šolnikov ne. "Z mladimi je križ!" bo rekel kak starejši človek, a mu ne damo prav, ker smo tudi sami nekoč bili mladi. Tudi sami smo pred leti kritizirali Prešernove proslave, ki se jih danes radi udeležujemo. Ne sicer tako, kot jih je pred leti mlado tržaško dekle, ki ji pri nas čisto nič ni bilo po godu, vse je bilo zanič in zanjo premalo dobro, a je to ni motilo, da kasneje ne bi začela redno sodelovati s slovensko radijsko in televizijsko postajo Radio Trst A, kjer dela iste stvari, kot so jih v času njenega Prešernovega govora delali drugi, morda malce drugače, včasih slabše ali boljše, a delali in pisali so iste stvari in o istih stvareh, kot piše danes ona.

Tudi letošnji "govori" na osrednjih Prešernovih proslavah - v narekovajih zato, ker je šlo bolj za misli in mnenja dolocenega dela mladim in ne vseh - so spet pokazali na utesjenost mladim v naših kulturnih ustanovah, v našem zamejskem prostoru. Prav je tako.

Če odmislimo prevelik pesimizem tržaških dijakov in filozofsko razpravo ene od dijakinj v Gorici, lahko rečemo, da imajo naši dijaki še vedno neki odnos do Prešernovega praznika in do naše stvarnosti. Če je ta kritičen, dostokrat odklonilen in mestoma tudi zmeden, to še ne pomeni, da je sam po sebi slab. Imeti odnos do nečesa pomeni, da te stvar še zanima, da bi jo sicer rad spremenil. To pomeni, da si živ. Bolj nas skrbita odsotnost mladim na proslavah in odsotnost njihovih učiteljev, vodnikov v življenje in v svet kulture. Ta brezbriznost bi nas morala najbolj skrbeti. Morda je naša osrednja Prešernova proslava tudi tokrat zadela v živo že s tem, ker se sedaj sprašujemo, zakaj na njej ni bilo več mladim in več šolnikov, več ljudi. Morda pa se bomo morali tudi mi naučiti na slabše obiskane kulturne prireditve, na udobno brezbriznost, a je ta samo predverje niti ne tako tihe asimilacije, še prej pa izgube vsakega smisla za lastne korenine, za najlepše, kar imamo in kar nas je naredilo narod. Mislim namreč, da nihče ne dvomi, da so prav Prešeren in njegova poezija in seveda vsa slovenska kultura tisti osrednji temelji, na katerih se je zgradil slovenski narod, se zavedel lastne biti in pred kratkim tudi dosegel svojo državo. Brez Prešerna in slovenske kulture bi danes Slovenci ne imeli slovenske države. To trditev si upam zapisati, ker sem prepričan o tem.

Je že res, da si vsako Prešernovo proslavo po svoje zapomnimo. Sam si bom letos, in z mano večina predstavnikov slovenskih organizacij v Italiji, najbolj zapomnil tisto, ki je bila

v nedeljo, 7. februarja, v Ljubljani. Po sprejemu po Prešernovi proslavi smo okrog enajstih zvečer vsi v mašnih oblekah in v italijanskih finih čevljih odšli v kravatah v svoje avtomobile, se odpeljali iz garažne hiše v belo Ljubljano, ki je postajala iz trenutka v trenutek bolj bela, in zavili proti Primorski. Na avtocestni postaji sem še vprašal biljeterja, ali je z avtocesto vse v redu. Rekel je, da ni problemov, in potem sem odpeljal naprej. Snega ni bilo veliko, vozil sem okrog petdeset, ko me je kar naenkrat zaneslo in potem zavrtelo; prepričan sem bil, da bom avto sesul v ograji, a sem le nekako izvozil. Polzje sem peljal do vrhniškega klanca, kjer smo vsi obtičali do ranih jutranjih ur v snegu; niti v filmu še nisem videl tako močnega sneženja. Noč v avtu, drsenje avta in brezuspešno porivanje, zdrs in padec na tla, še bi lahko našteval, predvsem pa mraz in premočenost... To je zgodba zase, ki name še vedno deluje kot nočna mora.

Ko sem okrog osmih v ponedeljek le prišel domov, premočen, premražen in neprepan, jezen na svet in na samega sebe, tudi zato, ker mi je nekje v snegu za vedno ostal prenosni telefon, mi je žena povedala, da so na italijanskem deželnem radiu RAI povedali, kako smo obtičali v snegu med Vrhniko in Logatcem. Italijanski poročevalec je še dejal, da smo obtičali zato, ker smo bili na Prešernovi proslavi, ki je osrednja prireditev Slovencev ob dnevu kulture, državnem prazniku v bližnji Sloveniji. Molčal sem in si ob radiatorju grel premražene noge, ko je žena rekla: "Vsaj niste šli z mano! Italijanski poslušalci danes vejo, da Slovenci praznujete dan kulture, in tudi za Prešerna so nekateri sedaj prvič zvedeli." To je lep primer iz družinskega življenja, ko moraš molčati, misliš pa si seveda lahko svoje.

POTREBNI SO NOVI PROSTORI ZA ILEGALNE PREBEŽNIKE

# NAJVEČ PRIBEŽNIKOV BREZ DOVOLJENJA NAMENJENIH V ITALIJO

V Sektorju za mejne zadeve in tujce v Generalni policijski upravi pri ministrstvu za notranje zadeve Slovenije so objavili podatke o problematiki ilegalnih prebežnikov, ki poskušajo prek Slovenije priti v tujino, zlasti v Italijo in Avstrijo. Omenjeni podatki kažejo, da je policija uspešna pri odkrivanju oz. preprečevanju takih poizkusov, pri čemer dobro sodeluje z italijanskimi in avstrijskimi mejnimi službami. Dokument pa tudi zanika trditve, ki se občasno pojavljajo v nekaterih italijanskih javnih občilih, češ da je Slovenija nekakšen "raj" za ilegalne prebežnike.

Lani je bilo bodisi zaradi poskusov nezakonitega pre-

hoda ali pa uspešnega prečkanja slovenske državne meje s sosednjimi državami obravnavanih skupaj 13.740 tujcev, leto prej pa je policija zaslišala 7.176 ilegalnih prebežnikov. Od omenjenega skupnega števila prebežnikov je nezakonito prečkanje državne meje uspelo nekaj nad 3.000 tujcem, ki so jih italijanske in avstrijske oblasti, skladno z veljavnimi mednarodnimi sporazumi, nato vrnilo Sloveniji. Največ vrnjenih tujcev, in sicer 2.416, je bilo na italijanski meji. Pregled narodnostne sestave tujcev, vrnjenih na italijansko - slovenski meji, kaže, da je bilo največ državljanov Romunije (812), sledijo državljanji Zvezne republike Jugoslavije, povečini so prišli s Kosova, teh je bilo 770, iz Ma-

kedonije je prišlo 375 ilegalnih beguncev, iz Turčije pa 89. Iz podatkov o stanju ilegalnih prebežnikov, ki jih je po faksu prejelo tudi dopisništvo Novega glasa v Gorici, izhaja, da italijanski organi lanske leto slovenski policiji niso vrnili nobenega državljanja Poljske. To je pomenljivo zaradi tega, ker je po italijanskih ocenah med begunci veliko število Poljakov, ki naj bi ilegalno prišli iz Slovenije v Italijo. Slovenska policija je lani zaradi poizkusa nedovoljenega prehoda meje z Italijo obravnavala le 12 državljanov Poljske.

Število ilegalnih prebežnikov se nadaljuje tudi letos, kar kažejo podatki za mesec januar. V preteklem mesecu je slovenska policija obravnavala

1.436 tujcev, januarja lani pa je takih primerov bilo samo 391. Državljanov Zvezne republike Jugoslavije je bilo v prvem mesecu letos 879, lani januarja pa 58. Gre predvsem za Albance s Kosova, ki zaradi tamkajšnjih razmer zapuščajo svoje domove in bi se radi preselili v druge države. Slovenija je zanje, kot tudi za veliko večino drugih prebežnikov, le prehodno območje, saj so njihov cilj druge evropske in zlasti prekomorske države. Pri beguncih s Kosova in tudi v nekaterih drugih primerih upoštevajo oblasti humanitarni vidik, zato beguncev ne vračajo v njihove države, kjer bi bile ogrožene njihove pravice ali celo življenje. V poročilu iz notranjega ministrstva je zapisano, "da so Albanci s Kosova posebna kategorija beguncev, ki čakajo na odstranitev iz Slovenije, ko bodo razmere to dovoljevale". Podobno ravna tudi druge države, med njimi Italija, ki se soočajo z naraščanjem števila ilegalnih prebežnikov s Kosova.

V prehodnih domovih za tujce v Ljubljani in Prosenjakovcih v Prekmurju, in v njihovih izpostavah, je zdaj nastanjenih 1.488 tujcev, vsak dan pa prihajajo novi. Zaradi povečanega pritiska prebežnikov, največ je, kot omenjeno, Albancev s Kosova, bo Prehodni dom za tujce zanje najel nove prostore v Vidoncih v Prekmurju, Hrastrniku in v Ilirski Bistrici. Stanje postaja tako krično, da bodo za namestitev beguncev odprli tudi nekdanje zbirne centre za begunce iz Bosne in Hercegovine, v bivših vojašnicah.

Slovenija daje za begunce velika sredstva, saj se stroški oskrbnega dne za enega begunca, gibljejo od 2.500 do 5.000 tolarjev.

## PO NOVM STROŽJE KAZNI ZA VODIČE ČEZ MEJO

V Sloveniji ob naraščanju števila beguncev opozarjajo, da se večja tudi število vodičev in drugih posrednikov, ki izkoriščajo stiske nesrečnikov, ki bi si radi zagotovili varnost in boljše življenje v tujini. Takih posrednikov oziro-

ma t.i. vodičev čez meje je veliko zlasti v okolici Murske Sobotice, kamor prek Madžarske prihajajo begunci iz raznih držav, največ s Kosova. Beguncem za svoje "usluge" pogosto odvzamejo ves denar, običajno pa jih zapustijo pred državno mejo in jih tako pustijo njihovi usodi. V Ljubljani odmeva primer, ki se je zgodil pred dnevi. V centru mesta so ob 22. uri prijeli štiri iranske državljane, med katerimi je bil sedemletni otrok. Tujci so se z neznanim tovornjakom ilegalno pripeljali iz Turčije, za kar jim je ta za vsakega zaračunal po tisoč ameriških dolarjev. Na Dunajski cesti jim je tovornjakar ustavil, rekoč da so v Švici, kamor naj bi jih, kot so se dogovorili, tudi peljal. Nato se je odpeljal. Za prebežnike so policisti preskrbeli nastanitev v prehodnem domu za tujce.

Po novem kazenskem zakoniku bodo posredniki, ki izkoriščajo stiske ilegalnih prebežnikov, lahko obsojeni na kazni do osmih let zapor.

M.

NASPROTOVANJE POSKUSOM ZA ZLORABO VOJNE ZA OSAMOSVOJITEV

# NOTRANJI MINISTER MIRKO BANDELJ RAZREŠEN

MARJAN DROBEŽ

Slovenski parlament je na izrednem zasedanju skoraj ves prejšnji teden razpravljalo o vzrokih in ozadju najnovejših sporov, ki so jih povzročili nekateri visoki uradniki notranjega ministrstva, domnevno celo s sodelovanjem ali vsaj privolitvijo ministrstva omenjenega resorja Mirka Bandlja. Iz razlogov, katerih ozadja še raziskujejo, je bilo napisanih nekaj poročil o. domnevno o tem, da naj bi pripadniki tedanje milice in teritorialne obrambe, ki so leta 1991 sodelovali v osamosvojitveni vojni na Koroškem, povzročili tudi hudodelstva. Zgodila naj bi se na mednarodnih mejnih prehodih Vič in Holmec ob meji z Avstrijo. Razne preiskave in tudi zaslišanja uradnikov iz kabineta notranjega ministra, rekonstrukcije dogodkov na omenjenih mejnih prehodih in tudi preiskava, ki jo je izvedla posebna skupina državnih tožilcev pod vodstvom Barbare Brezigar, so prepričljivo ovrgle vse trditve, domneve in namigovanja o vojnih hudodelstvih. Šlo je torej za skrbno načrtovan poskus omadeževanja vojne za Slovenijo in zlasti za diskreditiranje policistov in vojakov, ki so sodelovali v bojih za zasedbo mejnih prehodov in objektov tedanje Jugoslovanske ljudske armade na Koroškem. Državni zbor je o omenjenih zadevah, ki so Sloveniji seveda škodovala tudi na mednarodni ravni, razpravljalo v okviru resolucije zoper notranjega ministra Bandlja. Predložili so

Državni zbor Slovenije je v torek, 16. februarja, razrešil notranjega ministra Mirka Bandlja. Tako je sprejel resolucijo o nezaupnici, ki sta jo proti ministru vložili opozicijski stranki socialdemokratov in krščanskih demokratov. Za nezaupnico je glasovalo 49 poslancev, proti njej pa je bilo 26 poslancev. Proti Mirku Bandlju so se izrekli tudi poslanci iz SLS, torej stranke, ki sodeluje v vladni koaliciji. Med večdnevno ostro in polemično razpravo na izrednem zasedanju parlamenta so mu očitali razna nezakonita dejanja, postopke in metode, tudi to, da je zavrnil parlamentarni nadzor nad obveščevalnimi in varnostnimi službami, ki delujejo v okviru notranjega ministrstva. Bil naj bi tudi poglavitni krivec za t.i. afero Holmec, ki je omadeževala čast in dostojanstvo vojakov in policistov, ki so se leta 1991 na Koroškem bojevali za neodvisnost Slovenije, ter škodovala mednarodnemu ugledu Slovenije.

jo poslanci iz SDS in SKD. Temeljila je predvsem na obtožbi, da je minister oviral parlamentarno preiskavo o trditvi Slovenske obveščevalno-varnostne agencije, da Socialdemokratska stranka sodeluje pri urjenju pripadnikov Osvobodilne vojske Kosova. Toda na zasedanju državne zboru so poslanci iz obeh strank predlagateljic resolucije zoper delo ministra Bandlja svoje obtožbe razširili in poglobili. Nizali so dokaze o njegovi vpletenosti v sporne zadeve, o domnevni nesposobnosti, da bi vodil notranje ministrstvo, o škodljivi politizaciji tega resorja in o izkoriščanju policije in nasploh državne uprave za povsem strankarske ali celo osebne interese. V govorih so posegali tudi v osamosvojitveno vojno in v čas pred njo ter menili, da Bandelj, tudi če bo ostal minister za notranje zadeve, re-

sorja nikakor ne bo mogel več voditi suvereno.

## KRIVCI MORAJO NOSITI POSLEDICE SVOJEGA RAVNANJA

Med razpravo o delu in odgovornosti ministra za notranje zadeve so Janez Janša in nekateri drugi poslanci iz opozicije opozorili na zanimiv vidik ravnanja ministra in nekega visokega policijskega funkcionarja. Prizadevala sta si namreč, da bi za svoje namestne pridobila tudi visokega predstavnika katoliške Cerkve v Ljubljani, kar pa jima ni uspelo. Mirko Bandelj je takšne poizkuse priznal, opravičeval pa jih je s trditvijo, da bi predstavnik Cerkve spričo svojega ugleda lahko prispeval k umiritvi in izboljšanju razmer in odnosov v notranjem ministrstvu.

Parlament je odredil parlamentarno preiskavo o vpletenosti nosilcev javnih funkcij

v poskus diskreditiranja slovenskih policistov in vojakov, ki so leta 1991 sodelovali v osamosvojitveni vojni na Koroškem. Preiskovalno komisijo z istim namenom pa je ustanovila tudi vlada. Poslanci so na izredni seji prejšnji teden sprejeli tudi posebno izjavo, v kateri državni zbor ugotavlja, da sta zadevi s prehodov Vič in Holmec vrgli velik madež na osamosvojitveno vojno v Sloveniji in na vse pripadnike policije in vojske, ki se jim je zato treba opravičiti. Parlament izraža tudi obžalovanje, da je ta konstrukt nastal prav v ministrstvu za notranje zadeve z namenom, da bi se dosegli neki drugi politični cilji. V omenjeni izjavi je tudi zapisano, "da bo državni zbor storil vse, da bodo tisti, ki so afere sprožili, odkriti in da bodo tudi nosili posledice svojega ravnanja".

Razpravo o resoluciji zoper notranjega ministra Bandlja je državni zbor zaključil pretekli torek, 16. februarja, z razrešitvijo ministra. Proti njemu so nastopili tudi poslanci iz SLS, ki sicer sodeluje v vladni koaliciji. Predsednik vlade Janez Drnovšek je ob robu zadevi že izjavil, da bodo v notranjem ministrstvu, ki je zelo pomemben državotvorni resor, izvedli izboljšanje razmer in odnosov in torej bolj učinkovito delovanje ministrstva. Kaže, da bodo najprej imenovali novega generalnega direktorja slovenske policije, ker je prejšnji direktor zaradi dokazov o njegovi vlogi v aferah Vič in Zavrč odstopil.

PREDLOG ZA SPREMEMBO USTAVE

## S SPREMEMBO USTAVE MOŽNOST ZA USTANOVITEV POKRAJIN

Skupina triinšestdesetih poslancev (dovolj bi bilo že dvajset podpisov) iz vseh strank v slovenskem parlamentu je v postopek vložila predlog za spremembo ustave. Zavzemajo se za črtanje 143. člena ustave, ki določa, da se občine lahko samostojno odločajo za povezovanje v pokrajine, vendar zgolj na prostovoljni osnovi. S črtanjem tega člena bi po mnenju predlagateljev, med katerimi je tudi strokovnjak za ustavno pravo Ciril Ribičič, lahko z zakonom vzpostavili pokrajine na celotnem ozemlju Slovenije. Pokrajine bodo v bistvu širše samoupravne lokalne skupnosti, namenjene urejanju in upravljanju lokalnih zadev širšega pomena.

Na Primorskem se za ustanovitev pokrajin najbolj vztrajno zavzema politična stranka Zveza za Primorsko. Z njimi naj bi tudi preprečevali centralizacijo oblasti in zbiranja denarja, kar zdaj izvaja osrednja oblast v Ljubljani. Zveza za Primorsko je prav prejšnji teden predlagala ustanovitev t.i. pokrajine Krasi in Brkinov. Vključevala bi štiri občine. Omenjena politična stranka predlaga ustanovitev še štirih pokrajin oz. regij: Goriško-vipavske, Zgornjega Posočja, Slovenske Istre in Idrijsko-cerklijske pokrajine. Nove pokrajine na Primorskem naj bi prevzele 40% pristojnosti, ki zdaj pripadajo državi.

M.

V SLOVENIJI PREVEČ PORODNIŠNIC?

Zniževanje rodnosti v Sloveniji, na kar opozarjajo zlasti predstavniki Cerkve, ima razne posledice. Slovenija ima še zmerom manj kot 2 milijona prebivalcev in tega števila kljub naporom ne moremo doseči. Leta 1980 se je v Sloveniji rodilo še 30 tisoč otrok, v letu 1997 je bilo 18 tisoč novorojenčkov, približno toliko pa se je rodilo tudi lani.

Spričo nazadovanja števila rojstev se je začela razprava o tem, koliko porodnišnic Slovenija sploh potrebuje oz. če bi nekatere kazalo ukiniti. Predstavnik Kliničnega centra v Ljubljani dr. Keber pa se zavzema celo za postopno ukinitve otroških oddelkov v tistih območnih bolnišnicah, kjer se rojeva najmanj otrok. Svojo pobudo utemeljuje s podatkom, da ima Slovenija dvakrat več otroških oddelkov v bolnišnicah, kot pa jih ima npr. Avstrija. (M.)

VISOKA NAKLADA DRUŽINE IN OGNJIŠČA

Neodvisni Inštitut za raziskovanje medijev Mediana v Ljubljani je objavil najnovejšo ugotovitev o razširjenosti časnikov in drugih javnih glasil v Sloveniji. Po teh podatkih je Obrtnik še naprej daleč največja poslovna revija v državi. Lansko leto je imel v povprečju 259 tisoč bralcev. Med ostalimi časopisi je po nakladi (510.000 izvodov) prepričljivo na prvem mestu Slovenski delničar. Nedeljski dnevnik je lani izhajal v 180.000 izvodih, dnevnik Delo v 91.000, Slovenske novice v 80.000, mariborski Večer v 72.000 Dnevnik (Ljubljana) v 71.000, in Nedelo v 64.000 izvodih. Po ugotovitvah raziskave verski tednik Družina in mesečnik Ognjišče ohranjata tradicionalno visoko naklado. Družina izhaja v 70.000, Ognjišče pa v 83.500 izvodih. (M.)



NASVETI ZA LJUBITELJE CVETJA

## O OBREZOVANJU VRTNIC

Vrtnice delimo v dve veliki skupini: v t.i. čajevke in vzpenjalke. Čajevke ali *floribunde* obrezujemo proti koncu zime, vzpenjalke pa poleti, ko ocvetijo. Zdaj je torej čas, da se lotimo obrezovanja grmičastih vrtnic.

Če pogledamo v kako vrtnarsko knjigo, bomo ugotovili, da so v tam objavljenih ilustracijah vrtnice vedno idealno obrezane. Ko pa stopimo na vrt in skušamo obrezati naše vrtnice, se bomo nenkrat znašli pred marsika-

tero zagonetko, a ne smemo se ustrašiti. Z nekaj opazovanja in vaje bo tudi obrezovanje vrtnic lahko in prijetno opravilo.

Najprej potrebujemo dobre vrtnarske škarje, ki bodo gladko odrezale veje. Še zlasti potrebujemo rokavice, saj bi se drugače lahko tudi hudo opraskali, kar je včasih precej nerodno in boleče. Kot za vse druge rastline velja tudi pri vrtnicah osnovno načelo, da najprej odrežemo vse poškodovane ali slabo razvite poganjke. Ko bomo te veje odstranili, bomo začeli z glavno rezjo, se pravi, da bomo ostale, močne in zdrave poganjke, prikrajšali približno na višino od 20 do 30 cm, druge pa bomo odrezali čisto pri tleh, da bodo pognali v nove močnejše mladike, ki jih

bomo pustili za prihodnje leto. Za vrtnice, ki jih gojimo v obliki grmička, bomo najprej izbrali glavne veje, ki jim bomo pustili tri do štiri očesa. Več očeš bomo seveda pustili na močnejših poganjkah, medtem ko bomo šibkeje skrajšali na dva do največ tri brste. Vedno odrežemo poganjke tako, da vrhnje oko, ki ga še pustimo, gleda navzven.

Če imamo v vrtu tudi vrtnice plezalke, jih obrezujemo na dva načina. Dokler so mlade, jih obrezujemo tako, da usmerjamo njihovo rast. Na ta način bodo v čim krajšem času prekriale površino, ki smo jim jo namenili. Ko



bomo tako oblikovali glavne poganjke, bomo z obrezovanjem skrbeli za ravnovesje med rastjo in cvetenjem. Rastoče poganjke bomo seveda med letom sproti vezali na oporo, da bo videz čim bolj urejen. Tudi v tem primeru najprej odstranjujemo suhe ali nalomljene poganjke.

Rastlino sproti pomlajujemo in skrbimo, da se njen razvoj ne ustavi in da nas bo vsako leto znova taka vrtnica plezalka razveseljevala s svojimi cvetovi.

ITALIJANSKO PRAVO

## DRUŽINSKO PRAVO IN SODOBNI IZZIVI (19)

DAMJAN HLEDE

Ugotovitev očetovstva je v zgodovini družinskega prava vseskozi prisoten problem. Zakonodajalci in pravniki so namreč vedno izhajali iz prepričanja, po katerem mater semper certa est, medtem ko je očetovstvo večkrat vezano na dvome in negotovosti. Pomen, ki ga družinsko pravo daje "starševski jasnosti", je izpričan že v rimskem pravu, kjer je slednja temeljila na očetovem soglasju, tako da je npr. še v 1. stoletju po Kr. veljala obredna praksa položitve novorojenčka na tla in njegovega dviga (tako imenovani *tollere liberos*), s katerim je oče priznaval svoje očetovstvo.

V zgodovini so si potem sledile različne pravniške drže do tega vprašanja; prišlo



je tudi do popolne prepovedi vsakršnega raziskovanja očetovstva, ki ga je odredil Napoleon vsled preveč svobodnega ugotavljanja le-tega, do katerega je prihajalo z zelo lahkotnimi dokazi.

Današnji italijanski pravni red določa, da se očetovstvo in materinstvo lahko dokazeta s katerikoli sredstvom (30. člen ustave in 2. odstavek člena 269 civilnega zakonika). V tem smislu gre podčrtati središčno vlogo, ki jo v zadnjih letih igrajo hematološki in genetski dokazi. S slednjimi so znanstveniki dosegli rezultate, ki si jih prej ni bilo niti pričakovati: st odstotna gotovost pri izključitvi očetovstva; 99,99% pri pozitivni ugotovitvi očetovstva. Hematološki in genetski dokazi so dosegli množično priznanje v sodni praksi in tudi izrecno predvidenje v nekaterih zakonskih normah (gl. npr. člen 235, št. 3 civilnega zakonika v zvezi z zanižanjem očetovstva in 74. člen zakona št. 184/83 na področju posvojitve). V civilnem postopku prideta npr. v pošteb členu 118 in 696. Prvi daje sodniku moč, da lahko zaukaže strankam in tretjim osebam, da dopustijo na svoji osebi ali na svojih stvareh inšpekcije, ki so neobhodno potrebne za ugotovitev dejstev sodne zadeve. Med te spada brez dvoma tudi prisilen odjem krvnega vzorca za ugotovitev biološkega sinovstva. Drugi omenjeni člen pa zadeva preventivni preiskovalni postopek, previdnostni ukrep, s katerim je v slučaju nevarnosti zamude (t.i. *periculum in mora*) dana možnost takojšnje izvedbe dokaznih sredstev, med katere spadajo, po razsodbi ustavnega sodišča iz leta 1990, tudi sodne inšpekcije na osebi prosilca.

Nekateri sodobni posegi ustavnega sodišča pa so postavili nekako pod vprašaj vlogo in pomen omenjenih hematoloških in genetskih ugotavljanj ter prisilili pravne k iskanju pravega pravnega okvira teh znanstvenih sredstev. Postavlja se namreč vprašanje, ali gre za dokaze, ki so na popolno razpolago strank, ali pa za izraz moči sodnika v zvezi z ugotavljanjem dejstev. Posledično gre torej za problem relevantnosti oz. nujnosti soglasja zainteresirane stranke ali tretje osebe, ko gre za inšpekcije na njihovi osebi.

DALJE

14

ČETREK  
8. FEBRUARJA  
1999

PIONIRSKA POBUDA

## UNIVERZALNO OKENCE ZA POENOSTAVITEV BIROKRACIJE NA TRŽAŠKEM

V sredo, 10. t.m., so v dvorani občinskega sveta v Trstu ob prisotnosti tržaškega župana Riccarda Illyja ter drugih predstavnikov krajevnih stanovskih organizacij predstavili elektronsko oziroma računalniško univerzalno okence. Gre za pobudo tržaške občinske uprave in podjetja za računalniške programe Insiel, ki je tudi izdelalo načrt za univerzalno okence.

Cilj pobude je poenostavitev birokratskih postopkov javnih uprav glede raznovrstnih prošelj ipd. s strani podjetnikov - predvsem tistih, ki se ukvarjajo s trgovino. Le-ti morajo danes namreč iti od urada do urada, tam predstavljati prošnje, čakati na odgovore itd. Jasno je, da to povzroča veliko izgubo časa, ravno za podjetnike pa še kako velja rek, ki pravi, da je čas denar. Ravno univerzalno okence - ki bo prisotno najprej v občinskem uradu, zatem na sedežih stanovskih organizacij, nazadnje pa še na internetu - pa bo omogočilo, da bo podjetnik prek računalnika poslal prošnjo, ki jo bodo pristojni uradi - povezani z okencem prek računalniške mreže - obravnavali v doglednem času. V mreži bodo dostopna tudi vsa potrebna potrdila.

Elektronsko univerzalno okence bo tako, kot pravijo pobudniki, izredno poenostavilo doslej zapletene in dolgotrajne postopke, ki gotovo ne prispevajo k razvoju krajevnega gospodarstva. Eden glavnih ciljev te pobude pa je ravno prispevanje k gospodarskemu razvoju in boju proti brezposelnosti. Po drugi strani pa bo elektronsko univerzalno okence prispevalo tudi k izboljšanju storitev, ki jih občanom nudi tržaška občinska uprava. Ta bo tudi prva v italijanski državi razpolagala s takim okencem.

SLOVENIJA

## MODERNE TELEFONSKE POVEZAVE OB MEJI

Na Goriškem se po številu telefonskih priključkov in po sodobnih centralah in omrežju hitro približujejo stanju PTT omrežja v državah članicah EU, zlasti v Italiji. Lani je družba Telekom v razvoj telefonskega omrežja na Goriškem vložila okrog milijardo tolarjev, približno tolikšne pa bodo investicije tudi v letu 1999. V dvanajstih občinah, ki imajo skupaj okrog 120 tisoč prebivalcev, je npr. nad 43 tisoč telefonskih naročnikov. Po gostoti priključkov je na prvem mestu občina Šempeter-Vrtojba, ki ima 5.890 prebivalcev, telefonskih priključkov pa je 2.857. Tudi v občini Brda so zagotovili, da ima telefon vsako gospodinjstvo, ki si je to želelo. Gre za t.i. klasične (t.j. neprenosne telefone), hitro pa se veča tudi število prenosnih telefonov.

V okviru modernizacije PTT omrežja so posodobili tudi telefonske povezave med Novo Gorico in Koprno ter obmejnimi kraji v Italiji. Novo Gorico povezuje 91 telefonskih zvez s sosednjo Gorico in prek tamkajšnje centrale z vidensko pokrajino. Zveze posreduje najmodernejša digitalna telefonska centrala v Novi Gorici, tako da lahko delujejo neprekinjeno, zanesljivo in brez napak oz. zastojev. Naročniki, med njimi je morda največ Slovencev iz obmejnih krajev na Primorskem oz. s sosednjih območij v Italiji, omenjene zveze zelo radi uporabljajo tudi zato, ker so pogovori v okviru medobmejnega telefonskega prometa več kot trikrat cenejši od tarif v mednarodnem telefonskem prometu.

M.

## MARIBORSKA ŠKOFIJA ODKUPILA VINSKO KLET

Škofija Maribor je javnost nedavno obvestila, da je odkupila nekoč zelo znano vinsko klet v Slovenski Bistrici, z imenom Ritoznojčan. Klet je bila kupljena od stečajnega upravitelja in so bili za nakup najeti dolgoročni krediti.

Ker Slovenija še ni uvedla sistemsko določenega financiranja Cerkve, je njeno delovanje odvisno predvsem od prostovoljnih prispevkov vernikov in drugih virov. Začetki škofijskega gospodarstva segajo v leto 1997, ko je škofija ustanovila lastno podjetje - Rast. Poleg kmetijstva Pristava delujejo v okviru podjetja Rast vinska klet Ritoznojčan, gostišče Emavs in Slomškova knjigarna. Proizvodi in storitve, ki jih tržijo, so namenjeni širokemu krogu kupcev.

Škofijsko gospodarstvo Rast gospodari z okoli 52 ha vinogradov, od tega je lastnih nasadov 42,10 ha vinogradov pa imajo v najemu. V minulih letih so obnovili 14 ha starih in dotrajanih nasadov. V vinogradih gojijo predvsem visoko kakovostne sorte vinske trte. Vinogradi Škofije Maribor ležijo na Hrenci in v Studenicah. Škofija svoja vina prodaja pod lastno blagovno znamko "mašno vino".

Ob nakupu vinske kleti je direktor škofijskega gospodarstva Rast Mirko Krašovec napovedal, da želijo tako prispevati k razvoju gospodarstva, posebej vinogradništva. "Z vinogradništvom in vinarstvom, tudi zaradi možnosti nove vinske kleti, želimo izboljšati materialno osnovo tudi za druge primarne dejavnosti mariborske škofije".

M.

IZOBRAŽEVALNA PREDAVANJA

## PRIZADEVANJA KRŠČANSKIH POSLOVNEŽEV

MARIJA PRIMC

Združenje krščanskih poslovnežev Slovenije, ki je imelo doslej že vrsto predavanj o javnem poslovanju v vseh vejah gospodarstva, je v januarju v Galeriji Družina priredilo predavanje o bančnem poslovanju v Sloveniji. Predaval je predsednik uprave Krekove banke Aleš Zajdela, ki je izvedenec za bančništvo. Predavanje je uvedel predsednik Združenja krščanskih poslovnežev Slovenije Jože Strgar, ki je poudaril, da je bančno poslovanje eno izmed osnovnih zadev v javnem poslovanju, od katerega smo v marsičem odvisni prav vsi. V ospredju je vprašanje poštenosti in zanesljivosti - torej tega, kar Združenje krščanskih poslovnežev Slovenije v svojem delovanju zasleduje.

Predavatelj je na kratko predstavil slovenski bančni sistem in se potem osredotočil na predstavitev Krekove banke, ki je prepoznaven bančni posrednik, utemeljen na principih ustanovitelja prvih domačih hranilnic Janeza Evangelišta Kreka. Po predavateljevih besedah je omenjena banka enajsta po vrsti med slovenskimi bankami, katere 29-odstotni lastnik je slovensko gospodarstvo, 26-odstotni civilno-pravne osebe, 36-odstotni pa prebivalci. Banka posoja veliko denarja drugim bankam. Konec lanskega leta so odprli še dve novi enoti, načrtujejo pa jih odpreti še nekaj. Vprašanje časa je, kdaj bo zaživela tudi Krekova zavarovalnica.

Združenje krščanskih poslovnežev je bilo ustanovljeno leta 1993 in se je po začetnem zagonu s svojim delovanjem povsem prenehalo zlasti zara-

## SVET KNJIGE

## VELIKI SODOBNI BONTON

Koristno delo za podjetnike, obrtnike in managerje

Pred kratkim je Založba Mladinska knjiga v Ljubljani izdala in založila izredno praktično knjigo z naslovom *Veliki sodobni bonton*, ki jo je napisal Nigel Rees, v slovenščino pa jo je prevedla Jasna Kešpret. V knjigi, ki obsega 257 strani, bomo spoznali, kako se moramo obnašati v vsakdanjem in poslovnem življenju bodisi v restavraciji, v javnosti, pri poroki, ločitvi in sploh v družabnem življenju. Avtor je posvetil veliko pozornost tudi področju govora, pisnemu izražanju in bontonu, ki ga moramo obvladati pri posebnih priložnostih.

Zlasti v obdobju, ko se pripravljamo na vključevanje v Evropsko zvezo, in poslujemo v tržnem gospodarstvu, bi se morali ne samo olikano vesti, ampak tudi obvladati pravila bontona. Glede na vsakdanje življenje, spremljanje dogodkov doma in na tujem, si večkrat zastavljamo vprašanja kot na primer:

- kakšne vrste bontona poznamo,
- kako ravnamo, če smo gostitelji, in kako, če smo gostje,
- kako se obnašamo v javnosti,
- kaj pa medsebojni odnosi in spolnost,
- kako ravnamo, če moramo javno nastopiti, itd.

Tudi pri vsakdanjem komuniciranju, kot je med drugim telefoniranje, moramo poznati in upoštevati pravila. V času od rojstva do smrti se človek srečuje s številnimi okoliščinami, priložnostmi, osebam, uspehi in težavami. Prav v takih primerih je tudi vprašljivo obnašanje oziroma bonton.

Prav zaradi tega bo koristno, da že mlajše občane uvajamo v spoznavanje pravil lepega vedenja oziroma bontona. Ko bodo prevzeli podjetja, ustanove ali zasedali odgovorna mesta kot managerji itd., bodo lažje obvladovali tudi pravila bontona, če se že v mladih letih (v osnovni in srednji šoli) seznanijo z najpomembnejšimi pravili sodobnega bontona. Knjiga zajema tudi pravila pisnega izražanja.

Prav s pomočjo *Velikega sodobnega bontona*, ki je praktičen priročnik, bomo spoznali pravila lepega vedenja in poslovnega komuniciranja ter dobili odgovore na številna vprašanja, saj se je avtor potrudil, da je določene dogodke tudi hudomušno napisal. Zato bomo po knjigi z veseljem segali, še preden bi naleteli na kakršnokoli zadrego s tega področja.

GD

## SMUČANJE

## KJUS, NOVA VELIKA LEGENDA SVETOVNEGA PRVENSTVA

Po svetovnem prvenstvu v Vailu prihajajo slovenski in italijanski smučarji kar precej poklapani domov, enako tudi nemški in ameriški. No, ja, ti pravzaprav kar doma ostajajo, saj nobena od držav, od koder ti smučarji prihajajo, ni osvojila v ameriškem smučarskem središču Vail v Koloradu niti ene same kolajne na smučarskem svetovnem prvenstvu.

Časi Alberta Tombe, Isolde Kostner in Deborah Compagnoni so za Italijane mini-li, o tem ni nobenega dvoma. Mladi Giorgio Rocca, ki še največ obeta, pa je še premlad in neizkušen, zato je v slalomu pristal na četrtem mestu. Za slovensko smučarsko reprezentanco, ki je pred odhodom v Kolorado pričakovala več kot samo eno medaljo, pa je sedaj tudi čas obračunov, kajti rezultati so več kot skromni: razočarala so dekleta, še najbolj pa naš Jure Košir, ki je ponovno pokazal, da ne zdrži velikih psiholoških pritiskov, ki pridejo na dan na svetovnih prvenstvih, zato je njegovo deseto mesto v slalomu polom. Po odhodu Alberta Tombe med turiste smo pričakovali, da bo vsaj v slalomu Košir prevzel njegovo mesto, a se to žal ni zgodilo kljub letošnjim obetavnim rezultatom; ko gre zares, Jure odpove.

V Nemčiji sredstva obveščanja na glas zahtevajo glave trenerjev njihovih smučarjev; Američani, katere smučarja bolj malo zanima, kar so več kot dokazali s tem, da si svetovnega prvenstva na svojih tleh niso niti ogledali od blizu, pa so vsaj zato veseli, ker se jim je v nedeljo, na zadnjem tekmovalnem dnevu v Vailu, "zgodil" Kalle Palander; finski slalomist je namreč ugnal Koširja in vse ostale favorizirane tovariše iz belega cirkusa in tako postal prvi finski smučar, ki je kdajkoli na smučarskih svetovnih prvenstvih osvojil kolajno. Za Američane je mladi Palander dobesedno ulit po njihovi meri: ni bil favorit, mlad je in neizkušen, borben, popoln *outsider* - nekaj prototip ameriškega človeka, ki uspe iz nič napraviti bogastvo. Avstrijski smučarji so namreč že znani in so jih vsa sredstva javnega obveščanja že do grla sita, zato je bilo v ZDA navdušenje

nad zmago mladega Palandra več kot samo veselje.

Ko že delamo obračun, moramo povedati, da je v Vailu postal legendaren norveški smučar Lasse Kjus prvi smučar, ki je do sedaj osvojil kolajne v vseh smučarskih panogah. Tisti, ki smučate, in tisti, ki ne smučate, a gledamo smučarje doma v foteljih, smo lahko videli, kaj se pravi biti smučarski as, ko je Kjus v nedeljo pred drugim slalomskim spustom čakal na znak, da lahko odrine: niti ena sama obrazna mišiča ni trznila, miren je bil ko skala, kot da bi šel v bližnjo trgovino po hruške. Osvojil je srebro, še enkrat potrdil, da je as vseh asov. Avstrijci in Norvežani so pobrali 23 medalj na svetovnem prvenstvu, kar pove vse o minulem prvenstvu. Ostalim je ostalo bore malo. Beli cirkus se bo nadaljeval s svetovnim pokalom, čez dve leti pa bo drugo svetovno prvenstvo in vse se bo začelo znova...

JP

## MLADINSKA ODBOJKA

## KAR DVA SLOVENSKA DERBIJA

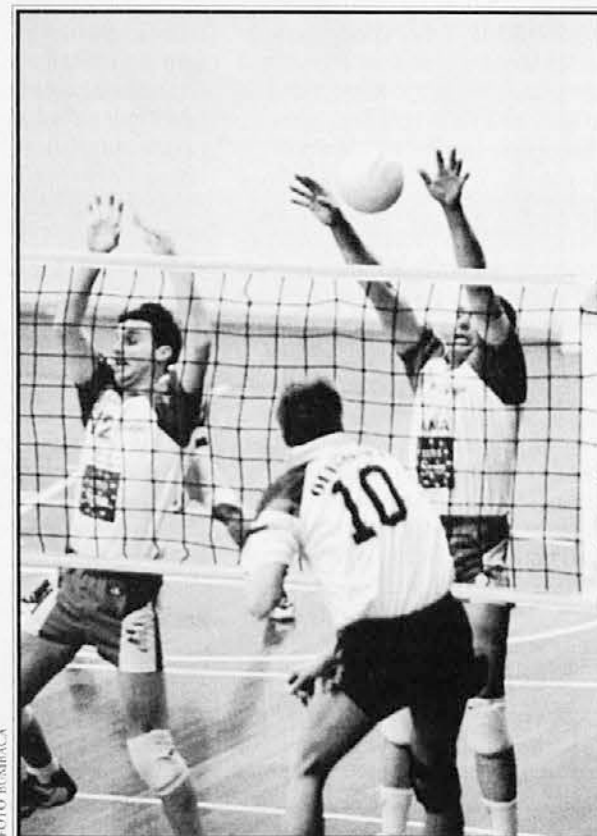


FOTO BUMBACA

Štirinajsto kolo moške in ženske odbojkarke C lige je imelo na sporedu kar dva slovenska derbija. V moški C ligi sta bili namreč tekmi Agraria Terpin-Mima Eurospin ter Soča Unitecno-Val Imsa. V

obeh primerih so zmagali gostje: v Gorici so Slošaši premagali Agrario Terpin z 0:3, v Sovodnjah pa je Val Imsa premagal domačo ekipo prav tako z 0:3. V ženski C ligi beležimo ponovno zmago Nuove Kreditne, ki je doma premagala Porcio s 3:1. Uspešni sta bili tudi ostali dve slovenski ekipi: Val Siderimpes je v gosteh premagal Fiume Veneto z 0:3, Kmečka banka pa je prav tako v gosteh premagala Carfriulano z 1:3. V šestnajstem kolu moške D lige sta tako Bor kot Naš prapor izgubila v gosteh proti Buffetu Toni oz. Riguttiju z enakim izidom 3:0, v šestnajstem kolu ženske D lige pa je Bor Friulexport v gosteh premagal Martignacco z 0:3. Nadaljuje se torej zmagovita pot Sloginih ekip: pri moških je Mima Eurospin na drugem mestu z 38 točkami (Slošaše ločujeta dve sami točki od prvouvrščenega Il Pozza), Nuova Kreditna pa pri ženskah vodi s 35 točkami. Drugi najuspešnejši klub je Val, katerega ekipi se nahajata pri moških (Val Imsa) na četrtem mestu z 28 točkami, pri ženskah (Val Siderimpes) pa na tretjem mestu z enaintridesetimi točkami.

## AMATERSKI NOGOMET

## JUVENTINA IN KRAS OSVOJILA SLOVENSKA DERBIJA



V 20. kolu 1. amaterske nogometne lige je bil v Štandrežu slovenski derbi med domačo Juventino in ekipo Sovodenj. Zmagala je Juventina z minimalno razliko 1:0. Gol je dal Bastiani v 66. minuti.

20. kolo so odigrali tudi v promocijski ligi. Našim ekipam pa tokrat ni šlo od rok, saj je od vseh treh le Zarja/Gaja osvojila točko na domači tekmi proti Ponziani, ki se je končala z neodločenim izi-

dom 1:1. Tako Vesna kot Primorje pa sta doživela poraz z enakim izidom 2:0, in sicer Vesna doma proti Latte Carso, Primorje pa v gosteh proti Palmanovi.

V 2. in 3. amaterski ligi pa so odigrali 18. kolo. V skupini D 2. amaterske lige je treba zabeležiti domači poraz doberdobske Mladosti proti Villi z 1:3. Poraz je prekinil zmagovito serijo Doberdobcev, ki pa še vedno krepko vodijo s sedmimi točkami prednosti pred drugouvrščenim Medeo. V isti skupini je Breg doma premagal Poggio s 3:1, v skupini E pa je Primorje v gosteh premagal Sant'Andrea z 1:2.

Tudi v 3. amaterski ligi smo bili priče slovenskemu derbiu: v skupini G je Kras premagal Zarjo/Gajo B s 3:2, medtem ko je Breg v gosteh klonil pred CGS z izidom 3:1. V skupini F pa je Primorje B doma izenačilo proti Villesseju z 0:0.

## PLAVANJE

## LEP USPEH NAŠIH PLAVALCEV NA DEŽELNEM MLADINSKEM PRVENSTVU

Na deželnem mladinskem prvenstvu v plavanju, ki je bilo 13. in 14. februarja v Trzinu, je z uspehom sodelovalo več slovenskih športnikov. Za tržiško Adrio sta nastopila tudi Matjaž Caharija in Vlasta Ušaj. Prvi je tekmoval v kar šestih finalih in z odličnimi nastopi osvojil prvo mesto na 100 metrih hrbtno, tretje mesto na 200 metrov hrbtno in tretje mesto na 400 metrov prosto. Vlasta Ušaj je nastopila v treh finalih in osvojila srebro na 200 metrov hrbtno in bron na 100 metrov hrbtno. Obe ma iskreno čestitamo.

## SNEŽNE RAZMERE V DEŽELI FURLANIJI-JULIJSKI KRAJINI

16.2.1999	cm snega	odprte proge	delujoče vlečnice	zadnje sneženje	dostopne ceste	tekaške proge
KRAJ	MIN-MAX	ŠT. KM NA SKUPNIH	MED TEDNOM / NA KONCU TEDNA	DNE / KOLIČINA	(PV) PRIPOROČENE VERIGE (OV) OBEVNE VERIGE (O) ODPRTE	SKUPNO KM / KM TEPTANIH
PIANCAVALLO tel. 0434 65258	50 - 85	21 / 21	9 / 10	14.2. / 10 cm	0	18 / 15
FORNI DI SOPRA VARMOST tel. 0433 88208	60 - 80	11 / 12	6 / 6	14.2. / 10 cm	0	15 / 15
RAVASCLETTO ZONCOLAN tel. 0433 66033	50 - 110	20 / 20	7 / 9	14.2. / 10 cm	0	5 / 5
TRBIŽ - SV. VIŠARJE tel. 0428 2967	80 - 140	14 / 14	7 / 7	14.2. / 10 cm	0	60 / 46,5
NEVEJSKO SEDLO tel. 0433 54026	85 - 120	7 / 9	6 / 7	13.2. / 5	0	2,5 / 2,5

## USPEH NAŠIH DIJAKOV-SMUČARJEV

Na goriškem pokrajinskem šolskem prvenstvu v smučanju 10. t.m. na Zoncolanu so slovenski dijaki dosegli lepe uspehe. Elisabeth Miklus, dijakinja srednje šole Trinko, in Jana Plesničar, dijakinja klasičnega liceja Trubar, sta osvojili 1. mesto v ženskem slalomu v kategoriji nižjih oz. višjih šol. Dijak zavoda Cankar David Miklus pa je v kategoriji višjih šol osvojil 4. mesto. Omenjeni dijaki so člani Slovenskega planinskega društva Gorica.

# NA TELEVIZIJSKI NAČIN...

Jurij Paljk je v svojem zapisu O mladih... v prejšnji številki Novega glasa izpostavil tudi vprašanje vpliva televizije na mladino. Prepričana sem, da ni več samo televizija tista, ki vpliva na našo mladino, temveč "medijsko veselje" na splošno.

Okolje, v katerem živijo danes mladi, je drugačno od tistega, v katerem sem sama doraščala pred nedavnim. Televizija je danes le ENO od sredstev, ki vplivajo na njihovo življenje. Lahko si zamislimo današnje okolje kakor sončni sistem, v katerem je človek - sonce, okoli njega pa se vrtijo planeti - televizija, ki ima tri velike lune: videorekorder, zasebne kanale in pa satelit, ki je največja luna. Drugo nebesno telo je radio, papirnati mediji pa sestavljajo tretje telo. Četrta, najmlajša, največji in še ne do konca dognani planet pa je računalnik in seveda njegova luna velikanka - internet.

Tehnologija je prišla že tako daleč, da je treba samo stikalo obrniti in

se ti to novo veselje odpre pred očmi. Televizija, radio, časopis, computer so del našega vsakdana, kakor kolo pred 50 leti. Ugotavljam, da kretati se v takem prostoru ni prav lahko niti za mladega človeka niti za odraslo ali starejšo osebo. Verjetno pa, kar se tiče uporabe interneta, so mladi že daleč pred generacijo svojih staršev.

Jurij Paljk ugotavlja kako MTV, mladi publiki namenjena televizijska postaja, vpliva in pogojuje mišljenje, izbire in okuse. Oziram se okoli sebe, govorim z mladimi in se mi zdijo njihovo vedenje in njihova oblačila povsem normalna, vsakdanja. Želim tako podčrtati namreč to, da so moji sovrstniki in sem jaz sama že tako globoko v televizijsko pogojenem okolju, da ne vidimo ven. Za nas je normalno, da smo vsi podobno oblečeni, da imamo v zimi 1999 vsi v istem stilu krojene čevlje in hlače. Mladina in otroci sežejo, brez premisleka, med izloženimi ponudba-

mi v trgovini po tisti, ki so jo videli na zaslonu. Temu bi danes lahko že rekli prevzgojeni refleksi.

Prav tak je refleksi, ki si ga mladi na privzgoji z gledanjem video spotov. Okolje, v katerem živi, je zelo glasno. Neprenehoma igra radio, kasete ali vedno bolj pogosto zgoščena. Polno je različnih barvnih luči, ki se mešajo, križajo, utripajo. Vid in sluh sta stalno pod pritiskom, zato mladi tudi vedno vprašujejo po prostorih, polnih ljudi, z glasbo, z lučmi. Presenetila me je izjava dijakov nekega tretjega razreda srednje šole. Vprašala sem jih, kaj bi si želeli v Gorici. Odgovor se je glasil: trgovski center - veleblagovnico, ne veliko, temveč velikansko, tako, kakor jo imajo v Vidmu. Veleblagovnica ja za zelo mlade sinonim zabave, družbe, prijetnega počutja.

Televizija je na mnogih domovih cel dan priključena, neprestano go-

vori ali poje, največkrat kriči. Priborila si je svoj prostor in vlogo v družini. Nesmiselno bi bilo jo izklopiti, hočeš nočeš je to okno v svet (čeprav majhno v primerjavi z internetom). Največji problem po moje, ki ga televizija rojeva in negativno vpliva na mladino, je posploševanje in poenostavljanje vsega. Dokler se posploševanje tiče oblačil in zobne paste, ni tako hudo (čeprav niti teh malenkosti ne bi smeli prezirati), problem se postavlja, ko se posplošujejo čustva. Poročila so dober primer. Hude dogodke predstavljajo kakor novico: časnikarjeva opomba je kratka in jedrnata, nima kritične razsežnosti in opredeljenosti: "Kakšen hud primer, res žalosten." Kakor če bi ugotavljali, da je umrl sosedov pes. Se najbolj poenostavljajo človeška čustva filmi, nadaljevanke in nekateri televizijski showi, v katerih se lotevajo hudih problemov in jih rešujejo, kakor če bi bili križanke. Besede, ki jih izgovarjajo junaki, so plehke, brez vsebine. Kadarkoli vključiš televizijo, lahko zaslediš streljanje, pretepanje, nasilje, umiranje. Priznam, da, dokler nisem sama pri-

stvovala pretepu, nisem vedela, kaj pomeni. Samo stala sem in gledala: fanta pred menoj sta se najprej začela suvati, nato je eden od njiju udaril drugega s pestjo v želodec - zvilo me je v gubo, sape mi je zmanjkalo, šlo mi je na bruhanje. Šele ko so ju ločili, sem lahko zadihala, tresla pa sem se še nekaj minut. Presenetilo me je: stokrat, tisočkrat sem videla po televiziji pretepe, a sem jih doživljala popolnoma ravnodušno. Televizijski ekran je zbrisal občutke. Gledalca utegne prizadeti samo s krutimi scenami, a ne zato, ker ga zaradi teh v srcu stisne, temveč z močnimi barvami, ostudnimi slikami, neprijetnimi glasovi in zvoki razdraži živčni sistem.

Mladi tudi zaradi tega reagirajo na okolje čisto po svoje in razbirajo dogodke na televizijski način. Televizija posreduje na primer tudi nove oblike izražanja. Ne zavedamo se niti, kako pogosto se izražamo v televizijskem žargonu. Vse enostavno vase vsrkamo in posvojimo. Vse je sprejemljivo, normalno, vsakdanje, tudi to, kar ne bi smelo.

ZA KANDIDATE IZ ZAMEJSTVA BREZ SLOVENSKEGA DRŽAVLJANSTVA

## O POGOJIH DIPLOMSKEGA ŠTUDIJA IN O PRIDOBITVI ŠTIPENDIJE V SLOVENIJI V ŠTUDIJSKEM LETU 1999/2000

Ministrstvo za šolstvo in šport - Služba za mednarodno sodelovanje - nam je poslalo podatke o pogojih diplomskega študija v Sloveniji. Ministrstvo namreč že od leta 1976 dalje štipendira študente slovenskega rodu iz zamejstva in potomce slovenskih izseljencev. Štipendije so namenjene predvsem študiju na akademijah, fakultetah in visokih strokovnih šolah, omogoča pa se tudi štipendiranje na nivoju srednjih šol, seveda v Republiki Sloveniji.

V študijskem letu 1998/99 Ministrstvo za šolstvo in šport štipendira 88 študentov iz zamejstva in 33 potomcev slovenskih izseljencev.

### I. POGOJI ZA DODIPLOMSKI ŠTUDIJ V SLOVENIJI

1. Kandidati, ki se v študijskem letu 1999/2000 želijo vpisati v 1. letnik rednega dodiplomskega študija na kateremkoli visokošolskem zavodu v R Sloveniji, se morajo do 5. marca 1999 prijaviti z obrazcem "Prva prijava za vpis v 1. letnik" visokošolskih zavodov v R Sloveniji, ki ga lahko kupijo v vseh knjigarnah. V prijavi po prednostnem vrstnem redu navedejo enega, dva ali največ tri študijske programe, v katere se želijo vpisati in za katere izpolnjujejo oz. bodo do rokov objavljenih v "Razpisu za vpis v študijskem letu 1999/2000" izpolnjevali pogoje za vpis. Drugi in tretji študijski program bosta upoštevana, če bo za študijski program naveden na prvem mestu sprejet sklep o omejitvi vpisa ali se kot pogoj za vpis v ta program ugotavlja nadarjenost ali psihofizična sposobnost. Kandidati pošljejo odgovorjajoči visokošolski prijavno-informacijski službi samo ENO "Prvo prijavo za vpis v 1. letnik", ne glede na to, če bodo v njej navedli študijske programe različnih univerz oz. visokošolskih zavodov.

V času od 15. januarja do 5. marca 1999 morajo torej kandi-

dati izpolnjeno prijavo PRIPOROČENO poslati visokošolski prijavno-informacijski službi (VPIS), in sicer:

- če so na prvem mestu v "Prijavi za vpis v 1. letnik" navedli študijski program, ki ga izvaja visokošolski zavod Univerze v Mariboru, na naslov:

Visokošolska prijavno-informacijska služba, Univerza v Mariboru, Razlagova 22, 2000 Maribor (tel.: 062/221-543)

- če pa so na prvem mestu v "prvi prijavi za vpis v 1. letnik" navedli študijski program, ki ga izvaja visokošolski zavod Univerze v Ljubljani ali pa samostojni visokošolski zavod, pa na naslov:

Visokošolska prijavno-informacijska služba, Univerza v Ljubljani, p.p. 524, 1001 Ljubljana (tel.: 061/213-316)

2. Po Pravilniku o študiju tujcev in Slovencev brez slovenskega državljanstva v R Sloveniji (Ur. l. št. 5/94) se lahko le-teh vpiše 5% od razpisane števila študijskih mest za posamezni program ali smer. Če število prijavljenih presega zgoraj navedeno "kvoto", se kandidati izberejo znotraj "kvote" v skladu z merili, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.

Kot vsi ostali pa morajo kandidati iz zamejstva opravljati preizkus posebnih nadarjenosti oz. psihofizičnih sposobnosti na umetniških smerih (Akademija za likovno umetnost, Akademija za glasbo, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo), na Fakulteti za arhitekturo, Filozofski fakulteti (študijski program muzikologije), Biotehniški fakulteti (študij krajinske arhitekture), Naravoslovnotehniški fakulteti (študijski program na oddelku za tekstilstvo), Pedagoški fakulteti (likovna pedagogika, razredni pouk, predšolska vzgoja) in Fakulteti za šport. Roki so navedeni v "Razpisu za vpis v študijskem letu 1999/2000", ki ga dobite na višjih srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom v Trstu in Gorici.

3. O vpisu tujcev in Slovencev brez slovenskega državljanstva, ki so v skladu z merili oddali "Prvo prijavo za vpis v 1. letnik", bosta odločali univerzi. Zato naj kandidati iz zamejstva, ki želijo študirati na študijskih programih, ki jih izvajajo visokošolski zavodi Univerze v Ljubljani ali pa samostojen visokošolski zavod, najkasneje do 15. julija 1999 Službi za mednarodno sodelovanje Univerze v Ljubljani predložijo naslednje:

- overjeno fotokopijo spričevala o zaključenem srednješolskem izobraževanju,

- overjeno fotokopijo spričevala zadnjih dveh letnikov srednješolskega izobraževanja.

- nostrifikacijsko odločbo ali potrdilo o nostrifikacijskem postopku,

- potrdilo o državljanstvu ali overjeno fotokopijo potnega lista,

- potrdilo o aktivnem znanju slovenskega jezika, če kandidat ni zaključil šole s slovenskim učnim jezikom,

- zdravniško spričevalo, izdano s strani kateregakoli zdravnika v Sloveniji (priporočamo Študentsko ambulanto na Aškerčevi 4 v Ljubljani).

Komisija za študij tujih državljanov bo na začetku septembra pregledala vse prijave in izdala soglasja za vpis, ki jih bodo kandidati prejeli po pošti. S soglasjem, originalnimi spričevali in vsem ostalim potrebnim za vpis (kandidati naj se pozanimajo na dotičnem visokošolskem zavodu), se bodo lahko zainteresirani na odgovarjajočih visokošolskih zavodih vpisovali do konca septembra 1999.

Kandidati lahko dobijo informacije v zvezi s tem postopkom v Službi za mednarodno sodelovanje Univerze v Ljubljani, Kongresni trg 12, 1000 Ljubljana (tel.: 1254-055 int. 266 ali 276) in v Službi za mednarodno sodelovanje Ministrstva za šolstvo in šport, Ul. Stare pravde 6, 1000 Ljubljana (tel.: 13-23-225 ali 322-776, g. Roman M. Gruden).

Kandidati, ki želijo študirati na

študijskih programih, ki jih izvajajo visokošolski zavodi Univerze v Mariboru, pa naj najkasneje do 15. julija 1999 Centru za mednarodno sodelovanje Univerze v Mariboru predložijo prej naveden seznam dokumentov in kratek življenjepis. Zanimirani se bodo na odgovarjajočih visokošolskih zavodih vpisovali do konca septembra 1999.

Kandidati lahko dobijo podrobne informacije in navodila v zvezi s tem postopkom na Centru za mednarodno sodelovanje Univerze v Mariboru, Krekova 2, 2000 Maribor (tel.: 062/223-611) in v Službi za mednarodno sodelovanje Ministrstva za šolstvo in šport, Ul. Stare pravde 6, 1000 Ljubljana (tel.: 061/13-23-225 ali 322-776, g. Roman M. Gruden).

4. Kandidati, ki želijo v Sloveniji nadaljevati izobraževanje, morajo pred vpisom ustrezna tuja spričevala nostrificirati. Vsa pojasnila v zvezi z nostrifikacijo daje Ministrstvo za šolstvo in šport, Župančičeva 6, 1000 Ljubljana (Referat za nostrifikacijo tujih spričeval: tel. 1785-390, 1785-367, 1785-502, 1785-436). Svetujemo, da zainteresirani ČIMPREJ stopijo v stik z navedenim naslovom in pošljejo vse potrebno za nostrifikacijo.

### II. POGOJI ZA PRIDOBITEV ŠTIPENDIJE V SLOVENIJI:

Študenti iz zamejstva lahko zapišijo za štipendijo Ministrstva za šolstvo in šport za redni študij v R Sloveniji. Ministrstvo za šolstvo in šport bo upoštevalo le popolne prijave, ki bodo prispale najkasneje do 30. junija 1999, in sicer na naslov: Ministrstvo za šolstvo in šport, Služba za mednarodno sodelovanje, Ul. Stare pravde 6, 1000 Ljubljana (tel.: 061/13-23-225 ali 322-776, g. Roman M. Gruden).

Prijava mora obsegati: - lastnoročno napisano prošnjo z utemeljitvijo (namen študija ipd.) in življenjepisom (z opisom dosedanjega šolanja), - dokazilo o izvenšolski dejavnosti

v enem izmed slovenskih društev, - potrdilo o državljanstvu ali fotokopijo potnega lista,

- fotokopijo rojstnega lista,

- fotokopijo spričevala o zaključenem srednješolskem izobraževanju.

Druga možnost je, da zamejski študenti izkoristijo polletno ali enoletno štipendijo v Sloveniji, medtem ko so redno vpisani in študirajo na kateri od italijanskih, avstrijskih ali madžarskih univerz. Doslej so te štipendije izkoristili predvsem študenti, ki so v Italiji, Avstriji ali na Madžarskem študirali slavistiko ali katero od nacionalnih ved ter so med pol ali enoletnim študijem v Ljubljani (kot "gostujoči študenti") izpopolnjevali svoje znanje oz. pripravljali svoje diplomsko delo. Za to vrsto štipendiranja naj kandidat k zgoraj navedenemu priloži še priporočilo fakultetnega profesorja.

### III. BIVANJE V ŠTUDENTSKIH DOMOVH:

Študenti iz zamejstva imajo možnost zaprositi za bivanje v študentskih domovih. Tako naj kandidat, ki bi rad, da mu Ministrstvo za šolstvo in šport na podlagi veljavne pravilnika rezervira mesto v študentskem naselju, TO JASNO navede v PROŠNJI ZA ŠTIPENDIJO. Vsakršno naknadno posredovanje bo onemogočeno zaradi že oddanih ležišč.

Za vse dodatne informacije v zvezi s študijem ali štipendijami naj se kandidati obrnejo na naslove navedene po posameznih točkah.

Informacija o pogojih dodiplomskega študija in o pridobitvi štipendije za kandidate iz zamejstva, "Razpis za vpis v študijskem letu 1999/2000" in nekatere druge koristne informacije o študiju v Sloveniji so dosegljivi tudi preko INTERNETA. Naslov baze podatkov je: <http://stipend.mss.edus.si>

Vsem letošnjim maturantom želimo uspešno maturo in ustrezno izbiro nadaljnje študijske poti.